

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GAZİANTEP

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ DALI

EVLİ BİREYLERİN SOSYOTROPIK-OTONOMİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE
İÇ-DIŞ KONTROL ODAĞI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

İLAYDA ÇEVİRİCİ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. İtir Tarı Cömert

İstanbul, 2014

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEKLİSANS TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı-soyadı	İlayda Çevirici
Numarası	132104100
Anabilim/ Bilim Dalı (Fakültesi)	Psikoloji Anabilim Dalı
Sınavın	
Tarihi	03.11.2014
Süresi	1 Saat
Yeri	Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi

Karar

Oybirliği

Oyçokluğu

Kabul

Düzeltilme

Red

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca
Yapılan Tez Savunma Sınavı Jürimiz tarafından gerçekleştirilmiş ve adayın durumu bu tutanakla tespit edilmiştir.

03/11/2014

Yrd. Doç.Dr. İtir TARI CÖMERT
Jüri Başkanı
Öğretim Üyesi

Doç. Dr. Zümra ÖZYEŞİL
Üye
Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Özge MERGEN
Üye
Öğretim Üyesi

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Evli Bireylerin Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özellikleri İle İç-Dış Kontrol Odağı Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışmanın tarafımca, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.

31.10.2104
İlayda Çevirici

ÖZET

Bu araştırmanın genel amacı; evli bireylerin sosyotropik- otonomik kişilik özellikleri ile iç-dış kontrol odağı arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Evli bireylerin sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ile iç-dış kontrol odağı arasında ilişkiye bakılmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda evli bireylerin cinsiyetleri, yaş düzeyleri, eğitim seviyeleri sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ile iç-dış kontrol odağı arasındaki ilişki açısından incelenmiştir. Araştırma İstanbul ili merkez ilçelerinde yaşayan (50 evli çift) 100 evli birey katılmıştır. Ölçme araçları olarak, Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (Beck ve ark. 1983), Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (Rotter, 1966) kullanılmıştır.

Uygulanan istatistiksel analizler sonucu elde edilen bulgulara göre, Evli bireylerin; otonomileri ile iç kontrol odakları arasında ilişki bulunmamıştır. Sosyotropileri ile dış kontrol odakları arasında ilişki bulunmamıştır. Cinsiyet ile otonomi-sosyotropi ve kontrol odağı arasında ilişki bulunmamıştır. İç- dış kontrol odakları ile yaş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyotropi-otonomi ile yaş düzeyleri arasında ilişki bulunmamıştır. Özgürlük alt boyutu ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Otonomileri ile eğitim düzeyi arasında ilişki bulunmamıştır. Sosyotropileri ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İç-dış kontrol odağı ile eğitim düzeyi arasında ilişki bulunmamıştır. Onaylanmama kaygısı alt boyutu ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrılık kaygısı alt boyutu ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Eş seçimi açısından sosyotropi-otonomi ve iç-dış kontrol odağı incelendiğinde eşlerin çoğunlukla kendi kişilik özellikleri ile aynı olan kişilerle birliktelik kurduğu bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Sosyotropi, otonomi, iç kontrol odağı, dış kontrol odağı, evlilik, eş seçim

ABSTRACT

The aim of this study is to examine in terms of different variables internal-external locus of control with sociotropic-autonomic personality characteristics of the relationship between to individuals in married couples. Sociotropic-autonomic personality characteristics on the relationship between internal-external locus of control were analyzed of individual in married couples. Also married individuals' gender, age, education, with sociotropic-autonomic personality characteristics in terms of the relationship between internal-external locus of control were examined for this aims of study. The sample of study have participated 100 individuals (50 married couples) to living in central districts of in Istanbul. Measuring scales used in the study, the Sociotropy-Autonomy Scale (Beck et al., 1983), Rotter's Internal-External Locus of Control Scale (Rotter, 1966).

According to applied statistical analysis findings, married individuals were not found the relationship between autonomy and internal locus of control. Sociotropies with external locus of control were not found in a relationship between. Gender with autonomy-sociotropy and locus of control were not found in a relationship between. Internal-external locus of control with age were found a significant relationship between. Sociotropy-autonomy with age were not found in a relationship between. The liberty with education were found of a significant relationship between. Autonomy with education were not found in a relationship between. Sociotropy with education were found of a significant relationship between. Internal-external locus of control with education were not found in a relationship between. Fear criticism and rejection with level of education were found of a significant relationship between. Seperation anxiety with education were found of a significant relationship between. Internal-external locus of control and sociotropy-autonomy to analysis in terms of spouse selection; individuals often married to the have to same personality.

Key words: sociotropy, autonomy, internal locus of control, external locus of control, married, spouse selection

ÖNSÖZ

Bu verimli ve doyumlu geçen iki sene sonunda yüksek lisansın bana çok şey kattığını farkına vardım. Bize emek veren bilgimize bilgi katan sayın hocalarımız Prof. Dr. Hakan Türkçapar'a, Prof. Dr. Can Tuncer'e, Prof. Dr. Mücahit Öztürk'e, Yrd. Doç. Dr. İtir Tarı Cömert'e, Yrd. Doç. Dr. Özge Mergen'e, Yrd. Doç. Dr. Senem Başgöl'e ve Yrd. Doç. Dr. Ulaş Özcan'a;

Tez dönemim sürecinde her türlü desteğini esirgemeyen bize zaman ayıran, bize bu yolculukta eşlik eden tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. İtir Tarı Cömert'e ve tez analizlerimde her türlü fedakarlığı yapıp zaman ayıran Sayın Yrd. Doç. Dr. İbrahim Demir'e;

Her zaman samimiyetiyle, yardımseverliği, sıcaklığı, dostluğu ile yanımda olan meslektaşım ve dostum Yekta Korkmaz'a;

Her zaman hayallerimi gerçekleştirme imkanı sunan, koşulsuz yanımda olan, hayatı, sevgiyi öğreten babam Selçuk Çevirici'ye ve annem Yasemin Çevirici'ye sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İLAYDA ÇEVİRİCİ

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ÖNSÖZ.....	iii
TABLoların LİSTESİ.....	vii
KAYNAKÇA.....	60
EKLER.....	74
ÖZGEÇMİŞ.....	82

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ ve KURAMSAL BİLGİLER

Giriş.....	1
1.1. Kişilik.....	4
1.2. Kişilik Özellikleri.....	4
1.3. Kişilik İle İlgili Kurumlar.....	5
1.3.1. Psikanalitik Yaklaşım.....	5
1.3.2. Analitik Yaklaşım.....	6
1.3.3. Bireysel Psikoloji.....	7
1.3.4. Ayırıcı Özellik Yaklaşımı.....	8
1.3.5. Biyolojik Yaklaşım.....	8
1.3.6. Davranışsal/Sosyal Öğrenme Yaklaşımı.....	9
1.3.7. İnsancıl Yaklaşım.....	10
1.3.8. Bilişsel Yaklaşım.....	11
1.4. Kişilik ve Kültür.....	11
1.5. Sosyotropi ve Otonomi.....	12
1.6. İç/Dış Kontrol Odağı.....	14
1.6.1. Denetim Odağının Gelişimi.....	16
1.6.1.1. Sosyal Öğrenme Kuramı.....	17
1.6.1.2. Yükleme Kuramı.....	18
1.7. Yakın Kişiler Arası İlişkiler.....	18
1.8. Aile ve Evlilik.....	19

1.9. Evlilikle İlgili Kuramlar.....	21
1.10. Evlilik ve Eş Seçimi.....	24
1.11. Sosyotropik- Otonomik Kişilik Özelliklerine İlişkin Araştırmalar.....	25
1.12. Denetim Odağı İle İlgili Araştırmalar.....	29

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER ve YÖNTEM

2.1. Problem Cümlesi.....	33
2.2. Araştırmanın Amacı.....	33
2.2.1. Alt Amaçlar.....	33
2.3. Araştırmanın Önemi.....	34
2.4. Evren ve Çalışma Grubu.....	34
2.5. Sayıtlılar.....	34
2.6. Sınırlılıklar.....	34
2.7. Tanımlar.....	35
2.8. Araştırmanın Modeli.....	35
2.9. Verilerin Analizi.....	36
2.10. Veri Toplama Araçları.....	36
2.10.1. Kişisel Bilgi Formu.....	36
2.10.2. Sosyotropi-Otonomi Ölçeği.....	36
2.10.3. Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği.....	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Demografik Özelliklere İlişkin Genel Bulgular.....	39
3.2. Sosyotropi ve Sosyotropi Alt Boyutlarının, Otonomi ve Otonomi Alt Boyutlarının İç-Dış Kontrol Odağı Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular.....	40
3.3. Evli Bireylerin Otonomi-Sosyotropi ve Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguları.....	41
3.4. Evli Bireylerin İç-Dış Kontrol Odaklarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguları.....	43
3.5. Evli Bireylerin Otonomi-Sosyotropi ve Alt Boyutlarının Yaş Değişkenine İlişkin Bulguları.....	43
3.6. Evli Bireylerin İç-Dış Kontrol Odaklarının Yaş Değişkenine İlişkin Bulguları.....	47
3.7. Evli Bireylerin Otonomi-Sosyotropi ve Alt Boyutlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular.....	47
3.8. Evli Bireylerin İç-Dış Kontrol Odaklarının Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulguları.....	49
3.9. Otonomi, Sosyotropi ve Alt Boyutlarının İç- Dış Kontrol Odağı ile Korelasyonu.....	50

3.10. Evli Çiftlerin Eş Seçimi Açısından Otonomi-Sosyotropi ve İç-Dış Kontrol Odağı Farklılıklarına İlişkin Bulgular.....	51
---	----

BÖLÜM 4

TARTIŞMA

4.1. EVLİ BİREYLERİN OTONOMİ ÖZELLİKLERİNİN TARTIŞILMASI.....	52
4.2. EVLİ BİREYLERİN SOSYOTROPİ ÖZELLİKLERİNİN TARTIŞMASI.....	54
4.3. EVLİ BİREYLERİN İÇ- DIŞ KONTROL ODAĞININ TARTIŞILMASI.....	55

BÖLÜM 5

SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. SONUÇLAR.....	58
5.2 ÖNERİLER.....	58

TABLULARIN LİSTESİ

Tablo 1. Evli Bireylerin Yaş Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzdelerli Değerleri.....	39
Tablo 2. Evli Bireylerin Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Yüzdelerli Değerleri.....	39
Tablo 3. Evli Bireylerin Otonomi ve Alt Boyutlarının İç-Dış Kontrol Odağına Göre T-Test Analizi.....	40
Tablo 4. Evli Bireylerin Sosyotropi ve Alt Boyutlarının İç-Dış Kontrol Odağına Göre T-Test Analizi.....	41
Tablo 5. Evli Bireylerin Otonomi ve Otonomi Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T-Test Analizi.....	42
Tablo 6. Evli Bireylerin Sosyotropi ve Sosyotropi Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T-Test Analizi.....	42
Tablo 7. Evli Bireylerin İç- Dış Kontrol Odağının Cinsiyet Değişkenine Göre T- Test Analizi.....	43
Tablo 8. Evli Bireylerin Otonomi ve Otonomi Alt Boyutlarının Yaş Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi.....	44
Tablo 9. Evli Bireylerin Sosyotropi ve Sosyotropi Alt Boyutlarının Yaş Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi.....	46
Tablo 10. Evli Bireylerin İç-Dış Kontrol Odaklarının Yaş Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA).....	47
Tablo 11. Evli Bireylerin Otonomi ve Otonomi Alt Boyutlarının Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi.....	48
Tablo 12. Evli Bireylerin Sosyotropi ve Sosyotropi Alt Boyutlarının Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi.....	49
Tablo 13. Evli Bireylerin İç-Dış Kontrol Odaklarının Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi.....	50
Tablo 14. 1. Otonomi, Sosyotropi ve Alt Boyutları ile İç-Dış Kontrol Odağı Pearson Korelasyon Katsayıları	50
Tablo 14. 2. Otonomi, Sosyotropi ve Alt Boyutları ile İç-Dış Kontrol Odağı Pearson Korelasyon Katsayıları	51

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Evlilik insan hayatındaki en önemli yaşantılardan biridir. Bu deneyimin niteliği, kişinin yaşam kalitesiyle birebir ilişkilidir. Evlilikte bireyin amacı problem veya çatışma yaşamak değil, mutlu ve huzurlu olabilmektir. Çünkü insan doğası gereği iyi olanı yapma ve yaşama isteme eğilimindedir. Evlilikte bireylerin kişilik özellikleri, kişinin benimsemiş olduğu kontrol odağı hayata bakışı açısından önemli faktörlerdir.

Feldman (1989), evlilik ilişkisini bir süreç olarak ele almış ve bu sürecin, evliliğin ilk yılları, çocuklu aile, çocukların evden ayrılması gibi üç aşamaya ayrıldığını belirtmiştir. Birinci aşamada, eşler evliliğin getirdiği sorumluluklar ve sorunlarla yüzleşmektedirler. Bu aşamada evli bireyler daha çok ev ile ilgili sorumlulukların paylaşımı ile ilgili konularda çatışma yaşamaktadırlar. İkinci aşamada, evli eşler çocuk sahibi olup olmama konusunda karar verirler, çocuğun sağlıklı bir şekilde büyütülmesi ile ilgili sorumlulukları yerine getirirler. Üçüncü aşama ise çocukların evden ayrıldığı ve eşlerin yalnız kaldığı aşamadır. Bu aşamada bireyler eşleriyle birlikte daha fazla zaman geçirmekte ve değişimlerle daha çok mücadele etmektedirler.

Evlilik yakın kişiler arası bir ilişki biçimidir. Yakın kişiler arası ilişkiler, karşılıklı olarak bireyler arasındaki etkileşim sürecinin bir ürünüdür. Yakın ilişkiler kurma bağlamında etkileşimin kapsamı, türü, niteliği, ilişkide kişilerin davranış ve tutumlarının karşılıklı ve tamamlayıcı olup olmaması oldukça önemli bir durumdur (Yılmaz, 2001).

Evliliği diğer yakın ilişkilerden ayıran bazı özellikler şöyle sıralanabilir: Birincisi, evlilik ilişkisi süreç içerisinde gelişen, isteyerek yürütülen ve esnek olunması gereken bir ilişkidir. İkincisi, evli olmak, farklı değerler ve dünya görüşünden oluşan iki bakış açısının ve geçmişin birbiriyle birleşmesi demektir. Üçüncüsü, evlilik ilişkisinde “geçmiş”, “şimdi” ve “gelecek” vardır. Evli bireyler “geçmiş” yaşam öyküleri ile “geleceğe” bağlanırken, “şimdi” ilişkisinin ayakta kalması için geleceğe yönelik planlar yaparlar. Dördüncüsü, evlilik ilişkisinde destek değiş-tokuşu vardır. Her eş, kendi gereksinimi kadar diğer kişinin gereksinimini de göz önüne alır, birbirine destek olur. Beşinci özellik ise, evli kişilerin her birinin bireysel oluş biçimi söz konusudur; evlilik ilişkisinde bireylerin oluş biçimine saygı duyulur ve destek verilir (Bubenzer, 1993; West, 1993).

Evlilik bireylerin yaşam kalitesi, iyi oluş düzeyleri ve yaşam doyumları gibi pek çok alanı etkilemektedir (Scheidler, 2008; Williams, 2003). Evlilik ilişkisi, evlilik doyumu, evlilik mutluluğu ve

evlilik uyumu gibi kavramlar, pek çok araştırmaya temel olmuştur. Karşılıklı etkileşen, evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen ve sorunlarını olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin evliliği uyumlu bir evlilik olarak tanımlanır (Erbek ve ark, 2005). Bu bilgiler ışığında, sorunlarını çözen çiftlerin otonomik kişilik özelliğine sahip olduğu ve iç kontrol odağını benimsedikleri düşünülmektedir.

Evlilikte bir ilişkiye başlamak, onu devam ettirebilmek, problemlerin üstesinden gelmek kişilikle ilgili davranış şekilleridir. Bireylerin geçmiş yaşantıları, yaşadıkları kültürel çevre kişiliğin özelliklerini belirleyen unsurlardandır. Bu nedenle evlilikte bireyin kişilik özellikleri, problemi çözme becerisi açısından önemli bir nitelik taşımaktadır.

Bireyler bir ilişkiye başlarken kişisel tutumlarını, dürtülerini, beklenti ve isteklerini bilinçli veya bilinçsiz biçimde belirleyerek hareket ederler. Bireyin duygu düşünce ve davranış tarzı onun kişiliğinin belirleyicisidir. İlişkiyi başlatma, sürdürme, ilişki sürecinden zevk alma, hayal kırıklıkları, uyum gösterme, sorun çözme ya da bunların tam tersi yaklaşımda bulunma ise tamamen kişiliğin etkisi altında gerçekleşen davranışlardır (Özbalcı, 2009).

Kişilik bir insanı başkalarından ayıran, bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerin bütünü olarak değerlendirilmektedir. Kişilik kavramından bir insanı nesnel ve özel yanlarıyla diğerlerinden farklı kılan duygu, düşünce, tutum ve davranış özelliklerinin tümü anlaşılmaktadır. Kişilik kendi içinde pek çok özelliği barındırmaktadır.

Otonomik özellik gösteren bireyler başkaları tarafından kontrol edilmek istemeyen; bağımsızlığa ve başarıya büyük önem veren kişilerdir. Sosyotropik kişiler ise sosyal bağların zayıflaması, ilişkilerin sonlanması ve reddedilme gibi durumlara aşırı duyarlı kimselerdir. Sosyotropi, kişinin diğer insanlarla olumlu ilişkilerde olma ihtiyacını belirtmektedir. Yüksek sosyotropik insanlar için, diğer insanlardan onay almak çok önemlidir. Sosyotropik kişilerin, olumlu kendilik imgelerini sürdürebilmeleri, kendileri için önemli olan kişiler tarafından onaylanmalarına, sevilmelerine, sayılmalarına, önemsenmelerine bağlıdır. Kurama göre sosyotropik kişiler, değer verdikleri kişiler tarafından onaylanmama ya da terk edilme anlamı verdikleri olaylarla karşılaştıklarında, depresyona girme olasılıkları yüksektir. Sosyotropik özelliği yüksek olan kişiler sevmeyi ve sevilmeyi isterler. Başkaları tarafından kullanılmaya yatkındırlar ve fazla inatçı değildirler. Ortak faaliyetlere girişmeyi ve başkalarına yardım etmeyi severler. Ayrıca insanlarla olan ilişkilerinin düzgün işlemesine önem verirler ve onlar tarafından kabul görmek isterler (Lynch, Robins ve Morse, 2001).

Rotter'in Sosyal Öğrenme Kuramından kaynaklanan Denetim Odağı kavramı kişinin olumlu ya da olumsuz, kendini etkileyen olayları, kendi yetenek ve davranışlarının sonuçları ya da şans, kader, güçlü başkaları gibi, kendi dışındaki güçler olarak algılaması eğilimidir. Denetim odağını, kendi davranış ve yeteneklerinde algılayan bireylere içten denetimliler, şans, talih, kader gibi kendi dışlarında algılayan bireylere dıştan denetimliler adı verilmektedir (Strickland, 1977).

İç ve dış kontrol odağı inancını kişilik özelliği olarak ele alıp inceleyen birçok araştırma, iç kontrol odağı yöneliminin kişilikteki etkilerinin, dış kontrol odağı yönelimli olmaya oranla daha olumlu sonuçları olduğunu göstermektedir. Dış kontrol inancı ise daha çok, düşük benlik saygısı, depresyon, baş ağrıları, diğer psiko-fizyolojik semptomlar ve psikopatoloji ile ilişkilidir (Küçükkaragöz, 1998; Strickland, 1989). Olayların davranışlarına bağlı olduğunu düşünen bireylerin, hoş olmayan yaşam olaylarını değiştirmede daha ısrarcı olduklarını, şans ya da kader gibi kendi dışındaki güçlere bağlayanların ise daha az girişimci ve mücadeleci olduklarını belirtmektedir (Küçükkaragöz, 1998).

İç kontrol inancına sahip bireyler, amaçlarına ulaşma ihtimali ile gösterdikleri çaba ve tecrübelerinden ders çıkarma yeteneği arasında doğru ilişki olduğuna inanırlar ve kendileri için zor hedefler koyarlar. Buna karşılık, dış kontrol odaklı bireyler de gösterdikleri çaba ile bu çabanın sonucunda elde ettikleri netice arasında bir bağlantı olduğuna inanmazlar. Başlarına gelen önemli olayların belirleyicisi olarak şans faktörünü görürler (Bernardi, 2001). İki farklı kontrol odağı inancı arasındaki bir diğer farklılık ise başarı ve başarısızlık durumlarına yaptıkları nedensel yüklemelerdir (Solmuş, 2004). İç kontrol odaklılar olayların sorumluluklarını alıp, başarı veya başarısızlıkta neden olarak kendilerini görürler. Dış kontrol odaklılar ise, başarı ve başarısızlık durumlarını hep kendileri dışındaki faktörler ile ilişkilendirme yaparak, başarısızlıklarda diğerlerini suçlarlar ve dış faktörleri sorumlu tutarlar (Bernardi, 2001). Bu durumla ilişkili olarak, Anderson (1977), iç kontrol odaklı bireylerin problem çözmeye karşı daha aktif tutum benimsediklerini; Silvester ve arkadaşları (2002) da başarısızlıkları ile ilgili, kendilerine ve kontrol edilebilir davranışlara atıfta bulunan bireylerin, işte daha fazla gelişim kaydettiklerini ve yüksek iş motivasyonuna sahip olduklarını belirtmektedir.

Yukarıdaki bilgiler ışığında, evli kişilerin birbirlerinden farklı özelliklere sahip olmaları evlilik ilişkisinde bir çok değişkeni etkilemektedir. Çünkü bireyler evlilik yaşantısına farklı denetim odakları, kişilik özellikleri, sosyo-kültürel özellikler ve öğrenme yaşantılarıyla birlikte girmekte ve bu farklılıkların doğurduğu pek çok sorunla yüz yüze kalabilmektedir. Bu çalışma ile, evli bireylerin sosyotropik- otonomik kişilik özellikleriyle iç-dış kontrol odağı arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Sosyotropi alt ölçeğinde yer alan, onaylanma kaygısı, ayrılık kaygısı, başkalarını memnun etme faktörleri ile dış kontrol odağı arasındaki ilişkiye bakılması ve

otonomi alt ölçeğinde bulunan, kişisel başarı, özgürlük, yalnızlıktan hoşlanma faktörleri ile de iç kontrol odağı arasındaki ilişkiye bakılması hedeflenmiştir.

1. 1. Kişilik

Burger (2006) kişiliği bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler olarak tanımlanabilir. Bu basit tanımın bazı yönlerinin üzerinde durulması gerekiyor. Öncelikle bu tanım iki bölüme oluşur. Birinci bölüm tutarlı davranış kalıpları ile ilgilidir. Burada önemli olan nokta kişiliğin tutarlı olmasıdır. Bu tutarlı davranış kalıplarını her zaman ve her durum içinde gözlemleyebiliriz. Tanımın ikinci bölümü, kişilik içi süreci ele alır. Kişiler arası süreçlerden farklı olarak, kişilik içi süreçler, nasıl davranacağımızı ve hissedeceğimizi etkileyen ve içimizde gelişen bütün duygusal, güdüsel ve bilişsel süreçleri kapsar. Cüceloğlu (1991) ise kişiliği bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt eden, tutarlı olarak sergilenen, bireye özgü özellikler bütünü olarak tanımlamıştır.

Kişilik psikologları insan kişiliğini nasıl tanımlayacakları ve psikolojinin bu alt dallarına hangi konuların dahil olacağı üzerine, bitmek tükenmek bilmeyen tartışmalar yaparlar (Mayer, 1998; McAdams ve Emmons, 1995; Sarason, Pierce, 1996). Kişilik kuramcılarının, kişilik psikologlarının hangi konular üzerinde durmaları gerektiği konusunda farklı görüşleri vardır. Birisi bilinçaltı mekanizmalardan bahsederken diğeri öğrenme öykülerine, bir diğeri ise insanların düşüncelerini nasıl düzenlediklerine bakar (Burger, 2006).

Psikoloji dalları insanı kendi bakış açısına göre sınıflara ayırmıştır. Psikanalitik psikoloji, kişinin bilinçaltı dürtülerinin ve savunma mekanizmalarının önemli olduğunu, ego psikolojisi, egonun önemli olduğunu, sosyal psikoloji, insanın kişiliğinin şekillenmesinde sosyokültürel özelliklerin olduğunu, insancıl psikoloji ise kişileri birbirinden ayıran insani değerleri tanımlamışlardır.

1. 2. Kişilik Özellikleri

Kişilik geniş anlamıyla bireylerin birçok konuda verdikleri tepkilerin oluşmasında etkisi olan bireysel özelliklerdir (Ajzen, 1988). Kişilik konusunu bir özellik olarak ele alan yaklaşımın temelleri Allport, Eysenck, ve Cattell'in çalışmaları ile atılmıştır.

Allport'a göre kişilik özellikleri, bireyin çevresel uyaranlara benzer şekilde tepki vermesini sağlayan yapıdır. Kişilik özellikleri bireye özgüdür ve tüm bireylere genellenemez. Allport kişiliği bireyin

içindeki psikofiziksel sistemlerin yarattığı kişiye özgü davranış, düşünce ve duygu örüntülerinin dinamik yapılanması olarak görür. Bu anlamda, bu özelliklerin değişime uğrayabildiğini kabul eder.

Kişilik kavramı, belirli bir durumda bireyin ne yapacağını yordamaya izin veren özelliklere atıfta bulunmaktadır. Bu kavram, zaman içinde ve değişik ortamlardaki tutarlılığı kanıtlanmış davranışsal ve bilişsel prototipleri temsil etmektedir (Cattell, 1964).

Kişilik psikologları, her bir bireyin özel ve eşsiz olduğundan yola çıkarak, onun gerçekten kim olduğuna nasıl olup da değişik durumlarda farklı davrandığına odaklanır. Kişilik konusunda araştırmacıların üzerinde görüş birliği yaptıkları tanım ise: bireyin sahip olduğu, çeşitli durumlarda bilişlerini, güdülerini ve davranışlarını eşsiz bir şekilde etkileyen, dinamik, yapılaşmış özelliklerin kümesi olduğudur (Ryckman, 1982).

Kişilik özellikleri, bireylerin eylemlerini, amaçlarını, tutumlarını açıklamada gittikçe daha yaygın olarak kullanılmaktadır (Liewellyn, 2003; Wilson, 2003). Kişilik özellikleri, benzer durumlarda bireylerin farklı tepkiler göstermelerinin nedenlerini belirlemeye yardım etmektedir (Cooper, 1988).

Onaylanma kaygısı, ayrılık kaygısı, başkalarını memnun etme, kişisel başarı, özgürlük ve yalnızlıktan hoşlanma gibi özellikler kişiden kişiye göre değişkenlik gösteren kişilik özellikleridir. Bu bağlamda kişilerin denetim odağı da bu özellikler doğrultusunda değişkenlik göstermektedir. Örneğin, kişisel başarıyı kendi başarısı olarak algılayan bir birey için iç kontrol odaklı derken, bunu dış etmenlere bağlayan sürekli onay arayan bireyler içinse dış kontrol odağına sahip bir birey olduğunu söyleyebiliriz.

1. 3. Kişilik İle İlgili Kuramlar

1. 3. 1. Psikanalitik Yaklaşım

Psikanalitik bakış açısına göre düşüncelerimizin büyük bir kısmı bilinçaltında bulunur. Bu bilgilere her istediğimizde ulaşamayız. Freud'a göre, bazı olağandışı koşullar hariç, bilinçaltı bilgiyi bilinç düzeyine getiremeyiz. Ancak, günlük davranışlarımızın çoğunun altında bilinçaltı malzeme yatar. Bilinçaltının, davranışlar, özellikle de anormal davranışlar üzerindeki etkisini anlamak, psikanalitik bakış açısını anlamamızın da yoludur. Freud, daha sonraları topografik modelin insan kişiliğine sınırlı bir açıklama getirdiğini fark etti ve buna ek olarak yapısal modeli oluşturdu. Bu model, kişiliği benlik (ego), alt-benlik (id), ve üst-benlik (süperego) olarak ayırıyordu (Burger, 2006).

Psikanalitik kuramın yapısal modeline göre kişilik, ego, id, süperego olarak tanımladığı bu üç ana sistemden oluşmakta ve davranış bu üç sistemin etkileşimi sonucu meydana gelmektedir. Bu sistemlerden biri diğerinden ayrı çalışmaz. İd, kalıtsal olarak gelen, içgüdüleri içeren ve doğuştan gelen psikolojik gizilgüçlerin tümüdür. Aynı zamanda id, ruhsal enerji kaynağıdır ve diğer iki sistemin çalışması için gerekli olan enerjiyi sağlar. Ego, organizmanın gerçek nesnel dünyayla alış verişe geçen gereksiniminden oluşur. Gerçeklik ilkesinin egemenliğindedir. Gerçeklik ilkesinin amacı, gereksinimin giderilmesi için uygun bir nesne buluncaya kadar gerilimin boşalmasını ertelemektir. Ego kişiliğin yürütme organıdır. Ego bu önemli işlevi yerine getirirken id'in, süperegonun ve dış dünyanın birbiriyle çatışma durumunda olan istekleri arasında uzlaşma sağlamaya yükümlüdür. Süperego ise çocuğa anne babası tarafından aktarılan ve ödül ceza yöntemiyle pekiştirilen geleneksel değerleri ve toplumsal idealleri temsil eder. Gerçekten çok olması gerekenle ilgilidir. Hazdan ziyade mükemmelle ulaşmayı hedefler. Kişiliğin törel yönünü oluşturmaktadır. Süperegonun işlevleri ise öncelikli olarak id'den gelen içgüdüsel istemleri bastırmaktır. İkinci bir işlevi ise egoya gerçekçi amaçlar yerine törel amaçlara yönlendirmektir. Son işlevi ise kusursuz olmaya çabalamaktır. Olağan koşullarda bu ilkeler birbirleriyle çatışmaz ya da karşıt biçimde çalışmazlar. Ego'nun önderliğinde ortak hareket ederler. Böylece kişilik üç ayrı bölüm olarak değil bir bütün olarak işler (Geçtan, 1993).

Topografik model, sahneyi tanımlarken yapısal model de kişileri tanımlar. Freud insan davranışının Triebe denilen, dürtüler ya da içgüdüler olarak da tercüme edilen, kuvvetli içgüdüler tarafından güdülendiğini belirtmiştir. Freud iki ana tip içgüdümlü olduğunu söyler: Libido olarak adlandırılan yaşam ya da cinsellik içgüdüsü ve Thanatos olarak adlandırılan ölüm ya da saldırganlık içgüdüsü. Freud ilk başlarda bu iki gücün birbiriyle çatışma halinde olduğunu belirtmiştir; ancak daha sonra bu ikisinin sık sık birlikte hareket ettiğini, hem erotik hem de saldırgan dürtülerimizin kaynağı olduklarını öne sürmüştür (Freud, 1964).

1. 3. 2. Analitik Yaklaşım

Jung'a göre kişilik birbiriyle etkileşim durumunda bulunan çeşitli sistemlerden oluşur, bunlar ego, kişisel bilinçdışı, irksal bilinçdışı, persona, anima ya da animus ve gölgedir. Ego kişiliğin bilinçli bölümüdür ve algılar, anılar, düşünceler ve duygulardan oluşur. Ego, insanın kimlik ve süreklilik duygusunu sağlar ve insanın kendisini görüş açısından, kişiliğin merkezidir. Kişisel bilinçdışı egoya komşu olan bölgedir. Önceleri bilinçli olan, ancak sonradan bastırılmış, unutulmuş ya da görmezlikten gelinmiş yaşantılardan oluşur. Freud'un tanımladığı bilinç öncesi içeriğinde olduğu gibi, kişisel bilinçdışındaki yaşantılar gereğinde bilinç düzeyine çıkabilir. Çünkü ego ile kişisel bilinçdışı arasında iki yönlü bir iletişim vardır. Irksal bilinçdışı kişiliğin en güçlü, en etkin sistemidir ve patolojik

durumlarda, egoyu ve kişisel bilinçdışını geri planda bırakır. Jung kişiliğın iki önemli yönelimini tanımlamıştır: İçedönüklük ve dışadönüklük. Dışa dönük tutum kişiyi dış ve nesnel dünya, içe dönük tutum kişiyi içsel ve öznel dünyaya yöneltir. Bu iki karşıt tutum kişilik yapısı içinde birlikte bulunurlar. Genellikle, bir tutum egemen ve bilinçli iken, diğeri bastırılır ve bilinçsizdir. Eğer ego dünyayla olan ilişkisinde daha çok dışa dönükse, kişisel bilinçdışı içe dönük olur. Jung, bir kimsenin etkin bir yaşam sürdürebilmesi için bu iki yönü denge içinde tutması gerektiğini savunmuştur. Ona göre kişilik sorunları, içedönüklük ve dışadönüklük arasındaki var olan dengesizlikten doğar (Akt, Cüceloğlu, 1991).

Jung'a göre kişiliğın dört temel psikolojik işlevi vardır ve bunlar; düşünme, duygu, duyarlılık ve sezgidir. Genellikle bu dört işlevden biri diğ erinden daha çok gelişmiştir ve bilinçli dünyada daha önemli bir rol oynar. Kişiliğ i oluşturan çeşitli sistemler, tutumlar ve işlevler birbiriyle üç ayrı biçimde etkileşirler. Bir sistem diğ erinin ödünleyebilir ya da ona karşı çıkabilir, bazen iki ya da daha fazla sistem birleşir. Örneğ in, eğer bilinçli egonun tutumu dışadönüklük olursa, bilinçdışı içedönüklük tutumu geliştirir. Dolayısıyla dışa dönük bir davranış döneminin içe dönük bir davranış dönemi izler. Benzer bir ödünleme rüyalarda da görülür; dışadönük bir kişinin rüyalarıyla içedönük bir nitelik taşır ya da içedönük kişinin rüyaları dışadönüktür (Geçtan, 1993).

1. 3. 3. Bireysel Psikoloji

İnsanın toplumsal bir varlık olduğunu, diğ er insanlarla ilişki kurma gereksinimi içerisinde ve kendinden çok topluma yönelik bir yaşam biçimi geliştirdiğini savunmaktadır. Bu eğ ilim toplumsal süreçlerin etkisiyle değ il doğ uştan var olan bir süreçtir ve toplum içinde bu ilişkinin şeklinin oluştuğ unu vurgular. Ayrıca Adler yaratıcı benlik ve kişiliğ in tekliğ ine verdiği önemle de diğ er kuramcılardan ayrılır. Adler güdüleri, karakter özellikleri ve değ erleriyle, her insanın tek ve kendine özgü olduğu görüşündedir. Bir insanı davranış ı onu başkalarından ayıran yaşam biçiminin damgasını taşır. Adler kuramında Freud'un cinsel içgüdülere verdiği önemi azaltmış, insan öncelikle cinsel değ il toplumsal bir varlıktır ve kendine özgü yaşam biçimini geliştirirken cinsel dürtüler önemli rol oynamaz. Aksine cinsel gereksinimlerin nasıl karşılanacağ ı yaşam biçimi tarafından belirlendiğini belirtmektedir. Adler'e göre düşünsel amaçlar psikolojik olayların öznel nedenleridir. Normal kişilerin gerç ekle yüzleşmek gerektiğ inde, bu düşlerin etkilerinden sıyrılabildiğ ine, nevrotik kişilerin ise bunda başarılı olamadığ ına inanır. Her insan doğ uştan eksiklik duygusuyla doğ ar, çocukluk dönemindeki bağımlılığ ından ve evrenle olan ilişkisinden dolayı yaşamına normal bir çaresizlik içinde başlar. Yaşamı boyunca daha önce kendisine egemen olan insanlar ve doğ al güçler üzerinde üstünlük kurmak ve gücünü kanıtlamak için çaba gösterir. Yani kusursuz olmaya çalışır. İnsandaki eksiklik duygusu,

eksiklikten kurtulma ya da üstünlük çabalarına yol açar. Bu çaba insanı, kendi kendini yaratmaya güdüler. Ancak, eksikliği duygularının bir karmaşaya dönüştüğü durumlarda bu çabalar abartılmış üstünlük çabalarına dönüşür ve kişinin uyumsuz davranışlar göstermesine neden olur. Abartılmış üstünlük çabaları içinde olan kişi toplumsal ilgi adı verilen ve insanda doğuştan var olan yeteneği geliştiremez. Bu ilgi çocuğun çevresindeki insanlara sevgi ve yakınlık tepkileri vermesi, sonraki yıllarda oyuncaklarını paylaşması ve ana babasına yardımcı olmaya çalışması gibi davranışlar. Adler'in kuramında tema yaşam biçimindedir ve çocukta yaklaşık dört ya da beş yaşlarında oluşur ve sonraki yaşam bu biçime uygun olarak sürdürülür (Geçtan, 1993).

1. 3. 4. Ayırıcı Özellik Yaklaşımı

Ayırıcı özellik, bir insanın belirli bir kişilik özelliğini ne derece gösterdiğine göre kişiyi sınıflandıran bir kişilik boyutudur. Ayırıcı özellik yaklaşımı iki önemli varsayım üzerinde durur. Birincisi, kişilik özelliklerinin zaman içinde değişmez olduğunu kabul eder. İkinci varsayım ise, kişilik özelliklerinin durumlara göre de kararlılık gösterdiğidir (Roberts, Del Vecchio, 2000).

Allport (1961), davranışın çeşitli çevresel etkenler tarafından şekillendiğini ve ayırıcı özelliklerin, bir bireyin ne yapacağını kestiremeyeceğini belirtmiştir. Kişiliği araştırmada iki genel strateji belirlemiştir. Bunlar bireyi grup normlarına göre inceleme yaklaşımı ve bireyi kendi içinde inceleme yaklaşımıdır. Allport (1961), belirli yetişkin davranışlarının izlerinin çocukluğumuza kadar gittiğini kabul etse de, yetişkin davranışlarının daha erken dönemdeki davranışlarla aynı güdüden kaynaklanmadığını ifade eder. Murray (1938) bu alandaki diğer kuramcılarının tanımladıkları ‘ayırıcı özelliklere’ benzeyen psikolojik kökenli gereksinimlere odaklanmıştır. Psikolojik kökenli gereksinim, ‘belirli bir koşulda belirli bir şekilde tepki göstermeye hazır bulunma durumudur.

1. 3. 5. Biyolojik Yaklaşım

Eysenck (1990), kişilikteki bireysel farklılıkların biyolojiden kaynaklandığını söylerken üç noktaya dikkat çekiyordu. Birinci olarak, dışa dönüklük- içe dönüklük özelliğinin zaman içindeki tutarlılığından söz etmiştir. Yapılan araştırmacılar kişinin bu özelliğinin yıllar içinde oldukça yüksek oranda kararlılık gösterdiğini bulmuştur. Bir araştırmadaki denekler 45 yıllık bir süre içinde tutarlı düzeyde dışa dönüklük- içe dönüklük özellikleri sergilemişlerdir (Conley, 1984, 1985). Eysenck görüşünü desteklemek için kültürler arası araştırmaların sonuçlarından da yararlanmıştı. Araştırmacıların değişik kültürel ve tarihi geçmişe sahip pek çok ülkede yaptıkları araştırmalar,

kişiliğin üç boyutuna rastladığını söylemiştir: dışa dönüklük- içe dönüklük, nevroitiklik ve psikotiklik (Barrett, Eysenck, 1984; Lynn, Martin, 1995).

Mizaç, belirgin kişilik özelliklerinden daha geniş kişilik eğilimlerini yansıtır. Genel davranış eğilimlerinin nasıl belirgin özelliklere dönüşeceği, bu eğilimlerin kişinin büyüdüğü çevreyle girdiği etkileşime bağlıdır. Mizaçtaki bireysel farklılıklar genellikle yaşamın birinci yılında gözlenebilir ve kişinin yaşamı boyunca aynı şekilde kalır (Buss, 1991).

Hem çocuklara hem de yetişkinlere uygulanabilen, geniş kabul görmüş mizaç modeline göre, üç mizaç boyutu vardır (Buss, Plomin, 1984, 1986): duygusallık, etkinlik ve sosyallik. Bu modelde duygusallık, duygusal tepkilerin yoğunluğunu anlatır. Çok sık ağlayan ve korkan, öfkelenen çocukların bu boyutu yüksektir. Morali çabuk bozulan ve sinirlenen yetişkinler de genel duygusallığı yüksek insanlardır. Etkinlik, kişinin genel enerji düzeyini açıklamak için kullanılır. Bu huyu olan çocuklar hep hareket eder, hareketli oyunları tercih eder, bir süre oturmaları istendiğinde hemen kıpırdamaya ve huzursuzlaşmaya başlarlar. Etkinlik huyu yüksek olan yetişkinler hep ayaktadır, boş zamanlarında hareketli şeylerle ilgilenirler, zamanlarının çoğunda hep meşguldürler. Sosyallik kişinin başkalarıyla yakınlık kurma ve etkileşime girme eğilimini anlatır. Cana yakın çocuklar birlikte oynayacak arkadaş ararlar. Bu huyu olan yetişkinler de çok sayıda arkadaşı vardır ve onlarla birlikte zaman geçirmekten hoşlanırlar.

Bazı durumlarda gergin ve sinirli olma eğilimimiz kalıtım yoluyla bize atalarımızdan geçmiştir; çünkü bu kaygı insanoğlunun yüzyıllar boyunca hayatta kalmasına yardımcı olmak gibi önemli bir işlevi yerine getirmiştir. Bu farklı yaklaşım evrimsel kişilik kuramı olarak bilinir (Buss, 1991, 1995, 1997; Buss ve ark, 1998).

1. 3. 6. Davranışsal / Sosyal Öğrenme Yaklaşımı

Davranışçılık 1920'lerde John B. Watson tarafından geliştirildi. En aşırı bakış açısına göre, davranışçı psikoloji sadece gözlemlenebilir davranışları inceler. Davranışçılar davranışların gelişimini ve sürdürülmesini klasik ve edimsel koşullanmalarla açıklar. Kişilik, bir insanın geçmişte yaşadığı koşullanmaların toplam bir sonucu olarak görülür. B. F. Skinner daha sonra radikal davranışçılık olarak adlandırdığı akımın sözcüsü oldu. Davranışları açıklamakta kaygı gibi içsel durumların kullanılmasını kabul etmiyor, sadece gözlemlenebilir dışsal olayları kullanıyordu (Burger, 2006).

Sosyal öğrenme kuramcılarını temel davranışçı görüşlerini genişletmişlerdir. Rotter (1954), bir davranış gösterme olasılığının, ödül ya da cezaya göre değiştiğini; çünkü böylece beklentilerimizin de değiştiğini savunmuştur. Bandura (1965), içsel durumların, çevrenin ve davranışın karşılıklı olarak birbirlerini etkilediğini söyler. İnsanların sık sık kendi davranışlarını düzenlediğini ve böylece bir hedef doğrultusunda, geleceğe dönük düşündüklerini belirtir.

1. 3. 7. İnsancıl Yaklaşım

20. yüzyılın ortalarında psikolojide insanlığa dönük iki farklı bakış açısı bulunmaktaydı. Bunlardan biri Freud'cu görüştür. Bu görüşe göre hepimiz sürekli olarak bilinçaltından davranışlarımızı yönlendiren cinsel ve saldırgan içgüdülerin etkisi altındayızdır. Diğer bir görüş ise insanı, ileri düzeyde gelişmiş, büyük bir fareden pek farklı görmeyen davranışçı yaklaşımdır. Farenin laboratuvar uyarısına koşullandırılması gibi, insanların da üzerinde denetim kuramadıkları çevresel uyarılara tepki gösterdiğini öne sürmüşlerdir. Yani insanlar kişisel bir seçim ve eğilimden dolayı değil, o an ya da daha önceden içinde buldukları duruma göre belli bir biçimde davranırlar (Burger, 2006). İnsan doğasını bu şekilde betimlemeyen bakış açısına göre, ne Freud'cu ne de davranışçı bakış açısı, özgür irade ve insan onuru gibi insan kişiliğinin önemli boyutlarına değinmiyordu. Davranışın kişisel seçimlerinden çok, alt-benlik dürtülerinin ya da öğrenme öykülerinin etkisi altında olduğu söyleniyordu. Bu görüşlere tepki olarak "üçüncü bir güç" doğdu. İnsancıl yaklaşım, insan türüyle ilgili çok farklı bir tanım ortaya koyar. Kişilerin kendi eylemlerinden büyük oranda sorumlu olduğunu varsayar (Burger, 2006).

İnsanlar gelişimlerini olumlu bir yönde sürdürmeye güdülenmişlerdir. İnsan kendi başına bırakıldığında, hayatın yükü altında ezilmezse, kendini tatmin eden bir varoluş noktasına doğru ilerler. Carl Rogers bu noktaya potansiyelini tam kullanan kişi adını vermiştir. Abraham Maslow ise kendini gerçekleştirme kavramını kullanmıştır. Kendini gerçekleştirmiş bir birey olmanın yolu, "olabildiğimiz her şeyi olmaktan" geçer (Maslow, 1970).

İnsancıl yaklaşım normal dışı davranışların belirleyicisi olarak yanılığılı öğrenmeye ve savunma mekanizmalarına önem verir. Bu etmenlerin kişisel gelişmeyi engelleyici bir etki yarattığına inanır. Mantıkdışı savunma süreçlerinin bireyin güvenliğine yönelik tehdit edici durumlar sonucu oluştuğu konusunda psikanalitik kuramla görüş birliğindedir. Böyle bir savunma süreci ise giderek, gerçeklerle bireyin yaşantıları arasında bir uyumsuzluk yaratır ve uyumsuz davranışlar ortaya çıkar (Cüceloğlu, 1991).

1. 3. 8. Bilişsel Yaklaşım

Milattan sonra 100 yılları civarında o zamanlar bir Roma eyaleti olan Anadolu'nun Frigya bölgesinde bir köle olarak yaşama başlayan Epiktetos bilişsel terapinin atası olarak kabul edilir. Epiktetos'a göre mutluluk ve özgürlük neyi kontrol edip neyi kontrol edemeyeceğimizi anlamamıza bağlıdır. Kişi bu gerçekliği, yani yaşamın bizim kontrolümüzde olan ve olmayan öğelerden oluştuğunu kabul ettiğinde ve ikisini birbirinden ayırmayı becerdiğinde hem iç huzura hem de iyi bir yaşama sahip olur. Epiktetos'a göre insanlara dış nesnelere veya diğer insanlar zarar veremezler, ancak bizim kendi tutumlarımız veya inançlarımız bize zarar verme gücüne sahiptir. Koşullar bizim arzu ve beklentilerimizden bağımsızdır. Olaylar olması gerektiği gibi olur, kendi kurallarımızı dünyaya dayatmak ya da dünyadan bunlara uymasını beklemek sonu hüsrana giden en garantili yoldur. Epiktetos'a göre insanları rahatsız eden "şeyler" değil ona verdikleri anlamlardır. İnsanın kişisel algısının önemi ve sadece buna dayanmasının yarattığı sorunlar sadece Batı felsefesinde değil Doğu dünyasında da yüzyıllardır bilinmektedir (Türkçapar, 2008).

Bilişsel Yaklaşım, kişilik farklılıklarını insanların bilgi işleme süreçlerindeki farklılıklara bağlar. George Kelly'nin kişilik yaklaşımı insanoğlunun benzersiz olduğu görüşüyle başlar. Kelly olayları yorumlamak ve kestirmek için kullandığımız bilişsel yapıları kişisel yapılar olarak adlandırdı. Hiçbir insanın kişilik yapıları bir başka insaninkine benzemez ve hiç kimse zihnindeki yapılarını birbirine benzer biçimde düzenlemez. Kelly, kişilik farklılıklarının büyük oranda insanların "dünyayı yapılandırma" şekillerindeki farklılıktan kaynaklandığını belirtmiştir (Kelly, 1955).

Bilişsel kişilik psikologları, "Bir duruma nasıl tepki göstereceğimiz, o durumu nasıl yorumladığımıza bağlıdır" der (Dill, Anderson, Anderson, 1997; Zelli, Cernove, Huesmann, 1996).

Bilişsel kuramcılardan Beck kişiliği; sosyotropik ve otonomik olmak üzere iki boyutta ele almış, sosyotropik özelliğe sahip bireylerin yaşam tarihimizden daha ziyade başka insanlarla ilişkilerine önem verdiklerini vurgulamıştır. Otonomik kişilik özelliğine sahip bireylerin ise kişisel başarıya önem verdiklerini, bireysel üstünlüğü ve çevresini kontrol edebilme gücüne sahip olmayı önemsediklerini vurgulamıştır.

1. 4. Kişilik ve Kültür

Kültürler arası araştırmalar yapanların belirttiği en önemli ayrım, bireyci ve kolektif kültürlerdir (Triandis, 1989, 2001). Daha çok Kuzey Avrupa ülkelerinde ve ABD'de görülen bireyci kültürler,

bireysel gereksinim ve başarılar için çok önem verir. Bu kültürlerdeki insanlar, kendilerini bağımsız ve eşsiz olarak görür. Bunun tam tersi olan kolektif kültürlerde insanlar; aile, kabile ya da ulus gibi daha büyük bir gruba ait olma isteğindedirler. Bu insanlar rekabetten çok işbirliğine önem verirler.

Kişilik araştırmalarında incelenen davranış türleri, kültüre göre farklı anlamlar alabilir. Örneğin, kişilik psikologları uzun yıllar boyunca başarı davranışı üzerinde durmuştur. Geleneksel olarak bunun anlamı, hangi bireylerin akademik ortamda daha ileri geçeceğinin kestirilmesi çabasıdır. Ancak başarının bu tanımı, evrensel olarak paylaşılmaz (Salili, 1994). Kimi kolektif kültürlerde başarı; işbirliği ve grup başarısı anlamına gelir. Bireyin şan ve şöhret kazanması, bu kültürlerde yaşayan insanlar tarafından hiç hoş karşılanmayabilir.

Benzer olarak psikolojik rahatsızlıkları, incelerken ve tedavi ederken de kişinin içinden geldiği kültürü göz önünde bulundurmak gerekmektedir (Fischer, Jome ve Atkinson, 1998; Lewis-Fernandez, Kleinman, 1994; Okazaki, 1997).

1. 5. Sosyotropi- Otonomi

Sosyotropi (sosyal aidiyet), bireyin diğer kişiler ile pozitif etkileşim gösterebilme özelliği olarak tanımlanmaktadır. Yüksek sosyotropi özellikleri gösteren bireylerde diğer insanların onayını almak çok önemlidir. Bu kişilerin olumlu kendilik imajlarını sürdürüebilmeleri, kendileri için önemli olan kişilerin onaylanması, sevimliliği, sayılmaları ve önemsemelerine bağlıdır (Kabakçı, 2001).

Babadağ (2001) otonomiye, insanın özgür düşünüp karar verme, kararını eyleme geçirme, özgür, bağımsız davranma gücü ve yetkisi olarak tanımlamakta, bir meslek üyesinin birey ve meslek mensubu olarak karar verme, kararlarını uygulamaya geçirmede özgürlüğe sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Kişilerarası ilişkilerde algılanan kayıp veya reddedilme insanlarda depresyona yol açabilir. Sosyotropik ve otonomik kişilik kavramının teorisyenlerinden olan Beck çalışmalarında bilişsel önyargılar ve depresif durumların devam etmesinin önemini vurgular. Bu bilişsel önyargılar; uygun olmayan kendini suçlama ve kendini eleştirmeyi, çarpıtılmış benlik algısını ve olayların olumsuz taraflarına ve olumsuz beklentilere vurgu yapmayı içerir. Bu bilişsel önyargıların tanımlanmasıyla, Beck ve meslektaşları bu önyargılara dolayısıyla depresif semptomlara katkıda bulunabilecek bazı farklı bireysel değişkenleri ileri sürmüşlerdir. İki göreceli sağlam kişilik boyutunun yani sosyotropi ve otonominin kişinin depresyona açık olmasıyla ilgili olduğunu belirtmişlerdir (Sato ve McCann, 1998).

Otonomik özellik gösteren bireyler başkaları tarafından kontrol edilmek istemeyen; bağımsızlığa ve başarıya büyük önem veren kişilerdir. Sosyotropik kişiler ise sosyal bağların zayıflaması, ilişkilerin sonlanması ve reddedilme gibi durumlara aşırı duyarlı kimselerdir. Sosyotropi, kişinin diğer insanlarla olumlu ilişkilerde olma ihtiyacını belirtmektedir. Yüksek sosyotropik insanlar için, diğer insanlardan onay almak çok önemlidir. Sosyotropik kişilerin, olumlu kendilik imgelerini sürdürebilmeleri, kendileri için önemli olan kişiler tarafından onaylanmalarına, sevlilmelerine, sayılmalarına, önemsenmelerine bağlıdır. Kurama göre sosyotropik kişiler, değer verdikleri kişiler tarafından onaylanmama ya da terk edilme gibi olaylarla karşılaştıklarında, depresyona girme olasılıkları yüksektir. Sosyotropik özelliği yüksek olan kişiler sevmeyi ve sevlilmeyi isterler. Başkaları tarafından kullanılmaya yatkındırlar ve fazla inatçı değildirler. Ortak faaliyetlere girişmeyi ve başkalarına yardım etmeyi severler. Ayrıca insanlarla olan ilişkilerinin düzgün işlemesine önem verirler ve onlar tarafından kabul görmek isterler (Lynch, Robins, Morse, 2001).

Otonom bireyler ise daha çok amaçları engellendiğinde, başarısızlık söz konusu olduğunda ya da özgürlüklerinin ellerinden alındığını hissettiklerinde kolaylıkla depresyon tablosu içine girerler. Otonomi kişinin bağımsızlık ve belirlenen amaçlara ulaşma ihtiyacın vurgulamaktadır. Yüksek otonomiye sahip insanlar, kişisel başarı ve başarısızlıklara büyük önem verirler. Çevre üzerinde sağladıkları kontrolün kaybı ya da algılanan başarısızlık depresyona yol açabilir. Bu bireyler, çevrelerinde olup bitenleri kontrol etmeye ve başarılı olmaya yoğun gereksinim duyan kişiler olarak tanımlanmıştır. Otonomik kişiliği ağır basan bireyler nispeten soğuk ve çekingen tavırlıdırlar. Başkalarına karşı daha az sevecen ve samimidirler. Çatışmalara daha fazla eğilimlidirler. Bu tür kişiler, başarıya odaklanmış ve kendi kontrollerine sahip kişiler olarak başkalarına karşı savunmacı bir davranış sergilerler (Lynch, Robins, Morse,2001).

Beck ve arkadaşları (1983), sosyotropisi yüksek olan depresif kişilerin gösterdikleri semptomların, otonomisi yüksek olan depresif kişilerden farklı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Depresif sosyotropik birinin semptomları yardım etmeyi ya da ihtiyaç duymayı, zevk veren şeylerin kaybının üzerinde durmayı, ağlamayı, kişisel çekiciliği ya da diğer sosyal nitelikleri hakkında endişelenmeyi içerir. Ayrıca, yardımın faydaları, yeniden güven ve desteğe geçici olarak cevap vermeyi, olumlu ve olumsuz olaylara daha fazla tepki vermeyi ve üzüntüyü rapor etmeyi ortaya çıkarır. Depresif otonom kişinin semptomları ise; kendini eleştirme, ilgi kaybı ve diğer insanlardan çekilme, suçluluk duygusu, gönüllü yardım arama olasılığının azalması kadar ağlama olasılığının da azalması. Diğer özellikleri, olumlu ve olumsuz olaylara düşük tepki, sürekli devam eden depresyon, yardım alma hakkında daha fazla kötümserlik. Bunlar var olan zorluklara kendi kişisel eksikliklerini yüklerler ve yetersiz işlevleri

hakkında endişelenirler. Beck, bu iki depresyon tipinin biricik semptomlar göstermediğini, tedavilerinin de farklı olması gerektiğini gözlemlemiştir (Sato ve McCann, 1998).

Beck, çalışmasında depresyon oluşumunda belirli kişilik tipleri ile bunların duyarlı oldukları yaşam olayları arasında bir bağ kurmuş ve kişilikle yaşam olayları arasındaki etkileşimin depresyon oluşumundaki önemini ortaya çıkarmıştır. Beck'in bilişsel kuramında, depresyonla ilişkili olduğu düşünülen sosyotropik kişilik (insanlarla ilişkiye önem veren) ve otonomik kişilik (başarıya, bağımsızlığa ve özgürlüğe önem veren) özelliklerine ilişkin şemalar ile bu şemaları aktive eden yaşam olaylarının bir araya gelmesinin, kişiyi depresyona yatkın kıldığı ileri sürülmüştür. Bu kuramı sınamak üzere yapılan araştırmalarda, sosyotropi ve depresyonun çoğunlukla ilişkili olduğu bulunmuş ancak otonomi ve depresyon ilişkisi gösterilememiştir (Robins, 1990; Robins ve Block, 1988; Robins ve ark., 1989; akt.Savaşır ve Şahin,1997).

Segal ve arkadaşlarının (1992) çalışmaları sosyotropik ve otonomik kişilerin depresyon açısından en ağır durumda oldukları dönemlerinin kişilerarası ilişkilerle bağlantılı olduğu (sosyotropik yaşam olayları) gösterilmiştir. Ancak, bu bağlantının, otonomik denekler için de geçerli olması, yaşam olayı türü ve kişilik yapısının eşleşmesi varsayımına ters düşmektedir. Sosyotropik kişilik özellikleri gösteren hastalar için sosyotropik olayların, otonomik özellikler gösteren hastalar için ise kişilik özellikleri ile eşleşmeyen yaşam olaylarının da depresyon için tetikleyici olabileceğine dair bir araştırma bulgusu da Segal ve ekibi tarafından bildirilmiştir (Kabakçı, 2001).

Kişilerin sahip olduğu kişilik özellikleri ilişkilerini etkilemektedir. Kişilik özelliklerinin oluşmasında genetik faktörlerin ve sosyal öğrenmenin, kişilik özelliklerinin yapılanmasında önemli faktörler olduğu düşünülmektedir. Sosyotropik kişiler evliliklerinde eşleri tarafından sevilme ya da reddedilmeleri halinde sorunlar yaşamakta, otonomik kişiler ise başarısızlığa uğradıklarında, evliliklerinde özgürlükleri ellerinden alındığında evlilikleri boşanma ile son bulabilmektedir.

1. 6. İç/Dış Kontrol Odağı

Edimsel Koşullanma Modelinin "pekiştirme" kavramında Sosyal Öğrenme Modelince eklenen "beklenti" (expectancy) kavramının bir doğurgusu olarak ortaya atılan "kontrol odağı"nın önemli bir kişilik boyutunu oluşturduğu düşünülmektedir (Rotter, 1966; Strickland, 1978; 1989).

Birey, yapmış olduğu bir davranışın pekiştirici ile sonuçlandığını algıladığında, yani pekiştiricinin kendi davranışını izler olduğunu düşündüğünde, o pekiştiricinin bu davranışı gelecekte de izleyeceğine

ilişkin bir beklenti oluşturacaktır. Böylece, bireyin pekiştirilen "davranışları genel olarak iki şekilde sonuçlanmaktadır: pekiştiricinin davranışı ya "izler" ya da "izlemez" algılanması. Bu da öğrenme ilkeleri uyarınca genellemeye açık bir yaşantı olmakta ve birey gelişim süreci boyunca bu pekiştirme deneyimi türlerinden birinin ağırlık kazanabilmesiyle genellenmiş bir pekiştirici beklentisi oluşturabilmektedir. Pekiştiricilerin ya kendi ya da kendisinin dışındaki güçlerin veya şans ve kaderin kontrolünde olduğuna dair genel bir beklentiyi (inancı) benimseyebilmektedir. Birinci durumda bireyin "iç kontrol odağına", ikinci durumda ise "dış kontrol odağına" inandığı kavramsallaştırılmıştır. Ancak, kontrol odağı, pekiştirme yaşantılarının belirgin bir türde ağırlık kazanmaması durumunda kutuplaşmamakta ve uzamın herhangi bir noktasında yer alabilmektedir (Rotter, 1975).

Kontrol odağı kavramı, ortaya atılışının üzerinden geçen yirmi beş yılı aşkın bir süredir sayısız araştırmaya konu olmuş ve çok sayıda kişilik değişkeniyle ya da davranışla ilişkisi incelenmiştir. Gözden geçirme çalışmalarına göre, kontrol odağı ile ilişkisi replikasyon araştırmalarıyla sağlam olarak kurulan bazı değişkenler şu şekilde örneklenebilir: psikopatoloji ile dış kontrol odağı inancı arasında ve yine dış kontrolle uygu (conformity) gösterme arasında tutarlı olarak pozitif ilişkiler gösterilmektedir. Bunun gibi, akademik başarıyla iç kontrol odağına inanç arasında- zeka düzeyi de kontrol edildiğinde- pozitif ilişkiler bulunmaktadır. Ayrıca, iç kontrole inananlar yaşadıkları tecrübelerden ileride daha iyi yararlanabilmekte; güç kararlar karşısında daha uzun süreye gereksinim duymakta; doyumlarının geciktirilmesine daha çok tolerans gösterebilmektedirler (Lefcourt, 1972; 1981; Strickland, 1978; 1989; Arnkoff ve Mahoney, 1979).

Kontrol odağı konusunda yapılan araştırmalar, bu boyutun iki kutuplu bir tek boyuttan çok, "çok boyutlu" bir kavramsallaştırmayla daha iyi anlaşılabilmesine ilişkin kanıtlar ortaya çıkarmıştır. Buna bağlı olarak da kontrol odağı ölçümleri üzerinde faktör analizi çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca, "durum" ya da "bağlam" değişkeninin de dikkate alınmasıyla "neyin kontrolü" sorusu üzerinde yoğunlaşma çabaları sonunda özel alanlarla ilgili birçok kontrol odağı ölçekleri geliştirilmiştir (Dağ, 1990).

Kontrol kavramı, kişilik gelişiminin bir boyutu olarak, bireydeki temel farklılıkların bir parçasını oluşturmaktadır (Civitçi, 2007).

Skinner'a (1996) göre; kontrol kavramı kontrol odağı algısı, kendine yeterlilik, öğrenilmiş güçlülük, nedensel yüklenme ve öz kontrol gibi kavramları ifade etmektedir. Bireyin kendini tanımlarken yaşamında rol alan olaylar karşısında kendini yerleştiği konum, benlik kontrolünün odağını oluşturmaktadır (Rotter, 1966).

Rotter'e göre (1966) kontrol odağı; bireyin yaşamları içerisinde kendilerini etkileyen olumlu ya da olumsuz olayları, kendi yeterliliklerine, kişisel özelliklerine, dinamiklerine, kadere, talihe, farklı güçlere ya da başka insanlara bağlama ve yöneltme eğilimidir. İç ve dış olmak üzere iki tip kontrol odağı yöneliminden bahseder. Bunlar:

İç Kontrol Odağı: Bireyin hayatında yaşadığı olumlu ya da olumsuz şeylerin kontrolünün kendisinde olduğuna ve tüm yaşadıklarının sorumluluğunun kendisine ait olduğuna yönelik inancıdır (Rotter, 1966).

Dış Kontrol Odağı: Kişinin, kendi davranışları ve bu davranışlarından meydana gelen sonuçları üzerinde kontrol sahibi olamadığına, hayatının ve yaşadığı olayların şanssızlık, talihsizlik, kader ve başka insanlar gibi kendi dışındaki etmenlere bağlı olduğu inancında olmasıdır (Budak, 2005; Rotter, 1966).

1. 6. 1. Denetim Odağının Gelişimi

Rotter kuramında anne- baba- çocuk ilişkisine ayrı bir önem vermiştir. Çocuk, ebeveynlerinden aldığı olumlu pekiştirmelerle beklentiler oluşturmakta ve kişiliğini geliştirmektedir. Davranışların oluşması ve gelişmesinde bu pekiştirmelerin etkili olduğu belirtilmektedir. Özellikle ebeveyn tutumlarının bireyin denetim odağının iki ucundan birine yönelmede etkili olduğu ve ebeveyn tutumlarından etkilenerek denetim odağı şekil değiştirebilmektedir (Rotter, Change ve Phares, 1972; Yeşilyaprak, 1988).

Denetim odağı, kişinin belli bir davranışını belli bir pekiştiricinin izleyeceğine dair ortaya çıkmış bir beklentinin kuvvetlenmesi/genellenmesi sonucunda oluşmaktadır. Birey kendi yaptığı bir davranışın olumlu ya da olumsuz pekiştirici ile sonuçlandığını algıladığında, o pekiştiricinin bu davranışı gelecekte de izleyeceğine ilişkin bir beklenti oluşturacaktır (Dağ, 2002).

Denetim odağının içten ve dıştan denetim odağı şeklinde boyutlarının gelişmesinde çevresel faktörlerin etkili olduğu görülmektedir. Birey yaşamının ilk yıllarında yakın çevresine çok bağımlıdır. Bu durum bireyin dıştan denetim özelliğini geliştirir. Bireyin kendisi için önemli kararları alabilecek özgürlüğü kazanana kadar ve aile çevresine karşı bağımsızlığına kavuşana kadar dıştan denetimli olduğu belirtilmektedir. Ancak yaş ilerledikçe birey kendi başına daha yeterli hale gelmekte ve denetim odağı dıştan içe doğru bir kayma göstermektedir (Galejs ve Pease, 1986; Kaval, 2001).

Bireyin göstermiş olduğu davranış sonucunda çevrenin bireye vermiş olduğu tepkilerin yanında, çevrenin büyüklüğünün de denetim odağı boyutlarının (içten denetim odağı ve dıştan denetim odağı)

oluşmasında etkili olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle büyük çevrede yaşayan bireylerin içten denetimli olduğu, küçük çevrede yaşayan bireylerin ise daha çok dıştan denetimli olduğu belirtilmektedir. Çünkü değişiklik yapabilmek için büyük çevrede daha çok çaba harcanması gerekmektedir (Sert-Ağır, 1994).

Alanyazın incelendiğinde denetim odağının gelişimi üzerinde duran kuramların, sosyal öğrenme kuramı ve yükleme kuramı olduğu görülmektedir. Sosyal öğrenme kuramı denetim odağını incelerken pekiştirme, beklentiler ve bireyin gelişimini etkileyen diğer çevresel değişkenler üzerinde durmaktadır. Yükleme kuramı da davranışların oluşmasında bireyin kendisi ve çevresi olmak üzere iki nedensellik kaynağı üzerinde durmaktadır. Bu çerçevede, denetim odağına ilişkin sosyal öğrenme kuramının ve yükleme kuramının açıklamaları aşağıda verilmektedir (Çelik, 2009).

1. 6. 1. 1. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramına göre bireylerin davranışları sadece dışsal uyarıcılar ya da sadece içsel etkenlerle yönlendirilmemektedir. Bu kurama göre çevresel değişkenler ve bilişsel özellikler kadar, öz-yeterlik, bağımlılık, başarı gibi kişisel özellikler de bireyin davranışını etkilediği belirtilmektedir. Davranışlar çevresel değişkenler, bilişsel özellikler ve kişisel özelliklerin etkileşimi sonucunda ortaya çıkmaktadır (Selçuk, 1996). Kurama göre davranışlar, belli bir durumdaki beklentilerin ve pekiştirmeçerlerin bir işlevidir. Bireylerin geçmişte gerçekleştirdikleri davranışlarının sonucunda elde ettikleri pekiştirmeçerlerin etkisiyle beklentiler geliştirilir. Davranışların oluşmasında pekiştirme ve beklentinin yanında bireyin yaşadığı çevrenin birey üzerindeki etkisi, ilgisi ve bireyin kendisinin çevresini denetlemesi ile ilgili olarak edindiği algıları da davranışlarını etkiler. Çeşitli durumlarda bireyler, kendi davranışlarının, kendilerinin mi yoksa çevrenin mi denetimi altında olduğuna ilişkin algılarına bağlı olarak davranırlar. Davranışlar hem bireyin içinden gelen istek, güdü, tutum, niyet gibi güçlerle, hem de dıştan gelen fiziksel veya sosyal olabilen çevresel güçlerle belirlenir (Burke, 1982; Kaval, 2001; Korkut, 1991; Rotter, 1972).

Sonuç olarak bireyin geçirmiş olduğu deneyimler sonucu elde ettiği pekiştirmeçerler denetim odağının içselleştirilmesine neden olabilir. Birey, geliştirdiği bu denetim odağı boyutu (içten ve dıştan denetim odağı) doğrultusunda da geçmiş yaşantısı, şimdiki yaşantısı ve gelecek yaşantısına dair başarı algısı oluşturur. Yaşantısına dair elde ettiklerini veya edemediklerini kendine atfeden kişi içten denetim odağına sahipken, bunu çevreye, kadere, şansa atfeden kişi dıştan denetim odağına sahiptir.

1. 6. 1. 2. Yükleme Kuramı

Yeşilyaprak (1988) yükleme kuramında “etkinin yeri” kavramını sosyal öğrenme kuramında “denetim odağı” olarak kabul edilmektedir. Yükleme kuramına göre birey elde ettiği sonucun nedenlerini ya kendinde ya da çevresinde aramaktadır. Başka bir deyişle davranış ve sonuç arasındaki ilişki ile ilgili yüklemeler, iç ve dış etmenlere yapılır. İç ve dış etmenlerden birine yapılan yüklemeler, farklı sonuçlar doğurur. Bu iki etmeden birinin veya diğerinin algılanmasının, farklı duygusal yaşantılara yol açabileceği belirtilmektedir. Genel olarak sosyal öğrenme kuramı ve yükleme kuramı birlikte değerlendirildiğinde iki kuramında denetim odağı ile ilgili benzer ve farklı açıklamalara sahip olduğu görülebilir. Her iki kurama göre denetim odağının oluşması ve içten denetim odağı ile dıştan denetim odağı şeklinde iki eğilimin ortaya çıkması, hem çevresel etkenlerden hem de bireyin kendi özelliklerinden dolayı olayları algılama ve yorumlama yeteneğine bağlı olduğu söylenebilir. Her iki kurama göre bireyler arasındaki denetim odağının yönünün (içten ve dıştan denetim odağı) farklı olması davranış ve sonuç arasındaki ilişki ile ilgili yüklemelerin bazı bireylerde iç, bazı bireylerde de dış etmenlere yapılmasından kaynaklanabilir. İki kuram arasında farklı olan özellik ise, yükleme kuramında nedensellik duruma özgü olarak değişebilirken; sosyal öğrenme kuramında bireye özgü olarak değişebilir.

1. 7. Yakın Kişiler Arası İlişkiler

Yakın kişiler arası ilişkiler yaşamımızda önemli bir yer tutar. Aile, arkadaş, eş ile olan ilişkiler kişinin kendisine ve çevresine dair algısını etkiler. Yakın kişiler arası ilişki kişinin birçok ihtiyacına hizmet eder.

Sezgin’in (1995) çalışmasında, araştırmacılar yakın ilişkiyi, “partnerlerin karşılıklı bağımlılık içinde buldukları durum” olarak tanımlamışlardır. Birbirine bağımlılık beraberinde karşılıklı hareket etme olayını getirir. Yakın ilişkilerde genellikle partnerler, diğerinin davranışlarına göre hareket ederler. Partnerler birbirileri üzerinde çok anlamlı ve sürekli etkiye sahiptirler. Yakın ilişkiler psikolojik ihtiyaçlara hizmet eden bir süreçtir. Evli insanlar, bekarlardan, ayrı yaşayanlardan, boşanmışlardan, dullardan daha mutludur. Ayrıca evli insanlar, diğerlerine göre daha sağlıklı ve daha uzun yaşamaya eğilimlidirler. Bireyler beş önemli gereksinim nedeniyle diğer kişilerle yakınlık kurarlar. Bunlar:

Yakınlık Gereksinimi: Diğer kişilerle hissedilenleri serbestçe paylaşabilmek için başka kişilerle yakınlık kurulur.

Sosyal Etkileşimde Bulunma Gereksinimi: Diğer kişilerle ilgileri ve kaygıları paylaşabilmek için başka kişilerle yakınlık kurulur.

Eğitici Olma Gereksinimi: Birilerini himaye etmek ve eğitmek için başka kişilerle yakınlık kurulur.

Yardımcı Olma Gereksinimi: Yardıma ihtiyaç duyulduğunda diğer kişilerin bize yardım etmesi için başka kişilerle yakınlık kurulur.

Değerinin Olduğunu Bilme Gereksinimi: Diğer kişilerin bize önemli olduğunu bildirmesi için başka kişilerle yakınlık kurulur.

1. 8. Aile ve Evlilik

Özgüven'e (2001) göre, aile aynı çatı altında yaşayan, gelirlerini paylaşan, evlilik ve kan bağlarıyla birbirine bağlı, çeşitli rollerle birbirlerini etkileyen bireylerin oluşturduğu, yasal, toplumsal ve ekonomik bir kurumdur.

Ozankaya'ya (1976) göre, aile içinde insan türünün üretildiği, topluma hazırlanma sürecinin ilk ve etkili biçimde olduğu, cinsel ilişkilerin düzenlendiği, eşler ve ana-babalarla çocuklar arasında sıcak, güven verici ilişkilerin kurulduğu, ekonomik etkinliklerin az ya da çok yer aldığı bir toplumsal kurumdur (Gül, 2009).

Evlilik kurumu toplumun onayladığı, gelenek ve göreneklerin devamını sağlayan, yeni nesillerin sürekliliğini sağlayan bir kurumdur. Her birey evlilik kurumu içerisinde anne ve baba figürünü gözlemleyerek öğrenir. Evlilik toplum içerisinde aile olmanın ilk adımı olarak kabul edilmektedir.

Eraslanlı (1990) evliliği sosyal değerler, gelenek, görenek ve kanunların öngördüğü biçimde kadın ve erkeğin hayatlarını birleştirmek amacıyla yaptıkları sosyal sözleşme olarak tanımlamaktadır.

Landis (1975)'e göre evlilik, farklı cinsiyetlerdeki iki bireyin, içgüdünün gizemli gücüyle birbirlerinin çekim alanına girmesi ve aşk ile kendilerini birbirlerine özgürce ve tamamen teslim etmesi ile oluşan; yaratıcı, dinamik bir birim, bir mikro-topluluktur.

“Evlilik” kavramı, “aile” kavramına göre daha belirgindir. “Aile” bir grup ya da örgüt, “evlilik” ise karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, yaşantılarını paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla yaptıkları bir “sözleşme”dir. Evlilik kurumsallaşmış bir yol, bir ilişkiler sistemi, kadınla erkeği “karı-koca” olarak birbirlerine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan ve

toplumsal yönden üzerinde “devletin” kontrol, hak ve yetki iddiası bulunan yasal bir ilişki biçimidir (Gül, 2009).

Özgüven (2000)’e göre evlilik, bir iletişim ve etkileşim sistemidir. Bu sistemin canlılığı karı-koca arasındaki sözlü, sözsüz uygun bildirim ve mesaj alışverişiyle ölçülür. Uyumlu evlilik sağlıklı iletişimle başlar.

Özgüven (2001)’e göre evlilik ve aile kurumunun yedi temel işlevi vardır. Bunlar; üremek, ekonomik gereksinimleri karşılamak, statü sağlamak, çocukların eğitimini planlama, din eğitimi vermek, boş zaman etkinliklerini gerçekleştirmek, aile üyelerinin birbirlerini korumaları, karşılıklı sevgi ortamı yaratmak ve cinsel doyum sağlamak gibi tüm toplumlarda benzerlik içeren işlevler olarak sıralamıştır.

Özgüven (2000), evlilikte kadın ve erkeğin, biyolojik, sosyal ve psikolojik ihtiyaç ve güdülerinin doyurulmasının evliliğin önemli amaçları içinde yer aldığını vurgulamaktadır. Biyolojik ihtiyaç olarak, cinsel güdüyü doyumunun ve ilişki olanağı olarak da çocuk yapmanın, yetiştirmenin ve nesillerini üretme ihtiyacını da karşılayabilmenin evliliğin gereği olarak belirtmiştir. Evlilikte eşler sosyal ihtiyaç olarak, birlikte güven, korunma, dayanışma, geleceği planlama, toplumsal statü sağlama olanaklarını bulabileceklerini, psikolojik ihtiyaç olarak da sevme ve sevilme ihtiyaçlarını karşılayabileceklerini ifade etmiştir.

Stephens (1971) ise evliliği, diğer insanların bilgilendirilmesiyle başlayan, sürekliliği için bir takım değerlerin üstlenildiği, az ya da çok kurallardan oluşan kontratların yapıldığı, eşler ve gelecekteki çocuklar arasında karşılıklı hak ve yükümlülüklerin olduğu sosyal bir bütünleşme olarak tanımlamaktadır.

Ayan ve ark. (2002) göre aile, ana-baba ve çocuktan meydana gelen, eşlerin cinsel ilişkisine dayalı, çocuk sahibi olma ve bu çocukları yetiştirme özellikleri gösteren ekonomik ve sosyal birliktir. Ailenin kurulmasına öncülük eden ve ailenin sürekliliği sırasında etkili olan süreci ise “evlilik” olarak tanımlamışlardır.

Tüm toplumlarda işlevi hemen hemen aynı olan evlenme, evlenme biçimi olarak da toplumdan topluma farklılıklar gösterir. Sınıflanma yapılmak istenirse, oturulan yere göre, eş sayısına göre, eşin seçildiği gruba göre üçe ayrılabilir (Bağlı ve Sever, 2005):

1. Oturulan Yere Göre;

- a) Matrilokal: Erkeğin kadının evinde oturması,
- b) Patrilokal: Kadının erkeğin evinde oturması,
- c) Neolokal: Kadın ve erkeğin ailelerinden ayrılarak kendi evlerinde oturması.

2. Eş Sayısına Göre;

- a) Monogami: Tek eşle evlilik,
- b) Poligami: Çok eşle evlilik, kendi içinde bölümlere ayrılır
 - b.1.) Poliandri: Bir kadının aynı anda birden fazla erkekle evlenmesi
 - b.2.) Polijini: Bir erkeğin aynı anda birden fazla kadınla evli olması

3. Eşin Seçildiği Gruba Göre,

- a) Endogami: Akraba evliliği
- b) Egzogami: Akraba dışı evlilikler.

Özgüven (1997)'e göre günümüz toplumlarında da bu tip evliliklere rastlamakla beraber uygulamaların yürütüldüğü kurallar ilkel toplumlardaki gibi sistemli, kesin ve yaygın değildir. Modern toplumlarda en yaygın olanı tek eşle evliliklerdir (Akt: Doğan, 2010).

Fitz ve Ritchie (1994) ise aile içi konuları tartışma ve ele alma bakımından üç ayrı evlilik ve aile biçimi belirlemişlerdir (Akt: Nazlı, 2000).

Bağımsız Çiftler: Aile içinde açıklığın önemsendiği ve baskının uygulanmadığı evlilik tipidir. Çiftler, aile içinde kadın erkek eşitliğine inanırlar. Çatışmalarla kolayca baş edip tartışmaları çok iyi yönlendirirler.

Geleneksel Çiftler: Yaşam felsefeleri birbirine benzeyen, uzlaşmacı yönlerini ebeveynlik ilişkilerinde gösteren ve evlilik için kişisel bağımsızlıklarından özveride bulunmak gerektiğine inanan çiftlerden oluşan evlilik tipidir.

Ayrı Çiftler: Ebeveynlerin koruyucu rolü üstlendiği, kurallara aşırı bağlı, samimiyetin az olduğu, eşlerin duygularını birbirlerine ifade edemediği ve çatışmalardan kaçındığı evlilik tipidir.

1. 9. Evlilikle İlgili Kuramlar

İnsan yaşamı boyunca başarılı-mutlu olma güdüsüyle hareket eder. Evlilik de insan hayatını etkileyen en önemli kurumdur. Evlilik konusunda birçok araştırma yapılmıştır. Psikoloji de bu bilim dallarının en önemlilerinin biridir. Çeşitli kuramlar evliliği değişik yönlerden ele almıştır. Bunlar:

- a) Bağlanma Kuramı: Bowlby (1969, 1973, 1980) bağlanma kuramını bireylerin kendileri için önemli ve özel gördükleri diğer kişiler için geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar olarak tanımlamıştır.

Bağlanma kuramı, insanın yakın duygusal ilişkiler kurma ihtiyacını kavramsallaştırmaktadır. Bu kuram hem tüm canlı türlerinde doğuştan var olan bağlanma sisteminin nasıl işlediğini hem de farklı yaşam deneyimlerine yanıt verebilmek amacıyla bağlanma stratejilerinde ortaya çıkan bireysel farklılıkları inceleme çabası olarak tanımlanabilir (Demir, 2009).

b) Sevgi Evrimi Kuramı: Wilson'ın bu kuramına göre sevgi üç içgüdüden kaynaklanmaktadır. Korunma, koruma ve cinsel dürtüdür. Korunma içgüdüsüne göre eşe bağımlı davranış korunma ihtiyacından kaynaklıdır. Bu da ilk çocukluk yıllarında anne figürü tarafından korunma ihtiyacının bir devamı niteliğindedir. Bu nedenle eş seçiminde özellikle erkekler annelerine benzeyen kadınları seçme eğilimlerindedirler. Koruma içgüdüsü ise eşlerin birbirini yetişkin olarak görmelerinin yanı sıra çocuk olarak da gördükleri dolayısıyla birbirlerini koruma ihtiyacı duymalarıdır. Cinsel dürtünün başlıca amacı çoğalmaktır. Ancak bu amaç kadın ve erkeklerde farklı davranışlara yol açmaktadır. Erkeklerin amacı tohumu mümkün olduğu kadar kısa sürede ve çokça yaymaktır. Bu nedenle erkeklerin seçici olmadan olabildiğince çok kadınla ilişkide bulunmaları gerekirken; genleri yayma olanağı daha az olan kadınlar ise çocuğunu edineceği erkek konusunda daha seçici olmak zorundadırlar. Bu kurama göre insanlar tek eşlilik için yaratılmamıştır. İnsanların içgüdülerini önem veren bu kuram sosyal çevreyi önemsemektedir (Akt. Hortaçsu, 1991).

c) Kişilerarası İletişme Dair Sosyal Bilişsel Kuram: Miller ve Steinberg bu kuramla eşler arası ilişkiyi açıklamaya çalışmıştır. Genel olarak sosyal bilişsel kuramı, insanların başka insanlar hakkında nasıl düşündüğüne ilişkin açıklamalar getirir. Başkaları hakkında bilgi, tutum ve inançlarımızı kapsayan ve bize ait “bilgi bankası” adı verilen birikim aracılığıyla iletişim gerçekleşir. Eşler arasında iletişimde aynı süreç işler. Eşini olduğu gibi kabul eden ve geleneksel rollere göre algılamayan çiftlerin evlilik doyumu daha yüksek, çünkü eşin kendisine özgü gelenekleriyle kabul edilmesi ona göre kontrolcü ve bağımlı davranışların olmadığını aksine eşitlikçi bir yaklaşımın var olduğunu düşündürür (Gökmen, 2001) .

d) Romantik Aşk Kuramı: Waltster'in kuramına göre âşık olma olayı, duyguları adlandırma ve sosyal öğrenmeyle açıklanabilir. Toplumsal yaşantı boyunca insanlar, kültürel varlıklardan, gazete, dergi, tv gibi çeşitli iletişim kaynaklarından âşık olmanın nasıl bir duygu olduğunu (kalp çarpıntısı, uykusuzluk, gözlerin dolması gibi) ve kimlere âşık olunabileceğini (karşı cinsten uygun yaş ve fizikte gibi) öğrenirler. Eğer çevresinde âşık olunabilecek model tanımına uygun birisi varsa duygularının nedenlerini o kişide arayacak ve ona âşık olduğuna inanacaktır (Hortaçsu, 1991).

e) Psikodinamik Kuram: İnsanlar bilinçli veya bilinçsizce kendi narsistik ihtiyaçlarını doyuran eşler arar. Eşlerden biri baskın ve agresifken, diğer eş boyun eğici veya mazoşistçik düşüncelere sahip

olabilir. Yani insanlar ego ideallerine en iyi hizmet edecek kişiyi eş olarak seçerler. Evlilik aracılığıyla bu egolarını gidermeye çalışırlar. Öte yandan ihtiyaçların benzerliği de eşleri bir araya getiren etmen olabilir. Yeni evli ve evlendikten dört yıl sonra boşanmış bireyler üzerinde ihtiyaç tamamlama ve benzerlik durumlarını ele alan bir araştırmada evliliği süren çiftlerde anlamlı bir ihtiyaç tamamlama davranışı görülmemiştir. Fakat anlamlı bir benzerlik düzeyi ortaya çıkmıştır. Boşanmış bireylerde ise ne ihtiyaç tamamlama benzerlik bulunmuştur. Eşlerin benzerlik düzeyleri arttıkça evlilik uyumlarının da arttığı görülmektedir (Akt. Eraslanlı, Kalkan, 2008).

f) Sosyal Öğrenme Kuramı: Sosyal Öğrenme Modeli Thibault ve Kelley'in sosyal mübadele kuramına uzanır. İkili ilişkilerdeki karşılıklı bağımlılığı açıklama amacını güden kuram ilişkiden alınan doyum ilişkiye bağımlı olmanın iki ayrı kavram olduğunu ileri sürmektedir. Bir birey kendisine fazla doyum sağlamayan bir ilişkiyi bağımlılığın yüksek olması nedeniyle sürdürebilir. Sosyal mübadele yaklaşımına göre bu karşılaştırma düzeyi seçenekler için karşılaştırma düzeyi olarak adlandırılmaktadır. Karşılaştırma düzeyi, bireysel yaşantılar ve gözlemlere bağlı olarak bir ilişki türü için doyum-doyumsuzluk boyutundaki nötr noktayı temsil etmektedir. Herhangi bir ilişkiden alınan sonuçlar bu nötr noktanın üstündeyse, ilişki doyum verici altında ise doyum sağlayamayan ilişki olarak nitelendirilmektedir. Seçenekler için karşılaştırma düzeyi ise bireyin mevcut ilişkilerini olası başka bireylerle yaşaması durumunda elde edeceği doyuma ilişkin tahminlerinin orta noktasıdır. Bu durumda kurama göre insanlar, ilişkiyi sürdürüp sürdüremeyeceği konusunda karar verirken seçenekler için karşılaştırma düzeyini ölçüt olarak kullanmaktadırlar (Hovardaoğlu, 1996).

g) Pekiştireç Kuramı: Stuart'ın pekiştireç modeline göre uyumlu ve uyumsuz çiftlerin davranışları gözlemlendiğinde uyumsuz çiftlerin birlikte boş zaman faaliyetlerine pek fazla katılmadıkları birlikte oldukları süre içinde birbirini hoşnut edecek çok az davranış sergiledikleri çoğunlukla birbirine karşı negatif oldukları görülmektedir. Uyumsuz çiftler çoğunluk şikâyet edici, savunmacı, karşı koyucu davranış gösterirler. Eşinin ifadelerini de olumsuz olarak değerlendirme eğilimindedirler (Akt. Eraslanlı, Kalkan, 2008).

h) Yükleme Kuramı: Fincham, Bradbury, Baucom tarafından geliştirilen evlilikte yükleme kuramı en genel düzeyde, insanların “neden” diye başlayan sorunları nasıl cevapladıklarıyla ilgili bir kuramdır. Evlilik ilişkisinde nedensel ve sorumluluk yüklemelerinin önemi üzerinde durmaktadır. Niyet, güdü ve suçluluğu içeren sorumluluk yüklemelerinin uyumlu ve uyumsuz eşlerin birbirinden daha iyi ayırt ettiği ileri sürülmektedir (Tutarel- Kışlak, 1995).

1. 10. Evlilik ve Eş Seçimi

Brehm (1992) Evlilik ve eş seçimi kararları farklı nedenlerle alınabilmekte ve açıklanabilmektedir. En önemli etkenlerin başında kişilerin birbirlerini çekici bulmaları gelmektedir. Kişilerin birlikte olmak istedikleri insanları neden çekici bulduklarını açıklayan farklı görüşler vardır. Bu görüşlerin ilkinde, kişiler arası çekiciliğin kazanımlarla ilgili olduğu belirtilmektedir. Kişinin sahip olduğu bir takım olumlu kazanımlar, maddi ve manevi olmak üzere iki ayrı türde olabilir. Örneğin dikkat, ilgi, destek, para veya statü değişik türde kazanımlardır. İkinci görüşe göre kişiler arası çekicilikte yakınlık önem taşımaktadır. Kişiler buldukları yeri seçerek aslında hayatlarında önemli olacak kişileri de seçmiş olurlar. Fiziksel olarak daha yakın olan insanlar, birbirlerinin kişisel alanlarına daha da yakın olur, görüşme sıklıkları artar, daha fazla birlikte olurlar ve birbirlerini daha yakından tanımaya başlarlar. Üçüncü görüşe göre ise kişiler arası ilişkilerde fiziksel çekicilik daha önemlidir. İnsanlar çoğunlukla fiziksel olarak güzel ya da yakışlı buldukları kişileri çekici olarak algırlarlar. Dördüncü görüşe göre de insanlar kendilerine benzeyen kişilerden hoşlanırlar. Bu benzerlik; fiziksel, aile yapısı, din, yaş, eğitim gibi değişik özellikler olabilirken, kişilikteki benzerliğin de kişilerin birbirlerini çekici bulmalarında ve evliliklerinde olumlu bir etki yarattığı belirtilmiştir. Diğer bir görüş ise tamamlayıcılıktır. Bu görüş kişilerin kendilerinden farklı olanı, onları tamamlayıp, bütünleyecek kişileri çekici bulduğunu savunmaktadır. Yine bu görüşe göre kişiler kendilerinden hoşlananlardan hoşlanırlar. Başka bir görüşte ise sahip olunmayan kişiler çekici olarak algılandıkları ifade edilmektedir. Çeşitli nedenlerle birlikte olmaları imkânsız veya çok güç olan kişiler birbirlerini ya da sadece bir taraf diğer tarafı çekici bulur. Son görüşe göre de kişi beklentilerine göre karşısındakine davranır. Kişi, çekici olduğunu düşündüğü veya kendisinin çekici algılanmasını istediği insanlara daha olumlu davranıp, onların da daha olumlu davranmalarına koşul yaratmaktadır (Akt. Şenel, 2009).

Kişiler arası ilişkilerde hissedilen çekicilik, evlilik kararı almada veya eş seçimine ilişkin kararda tek başına yeterli değildir. Eş seçimine ilişkin kararı üç aşamada ele alınan bir karar süreci olarak incelemek önemli olacaktır. Bu karar sürecinde ilk olarak kişinin kendini çok iyi tanıması gerektiğidir. Kişinin kiminle ve nasıl biri ile evlenmesi gerektiği, aslında kişinin kendi özelliklerinden yola çıkarak cevabını bulacağı sorulardır. İkinci aşama ise kişi evlenmeyi düşündüğü kişinin özelliklerini çok iyi tanımalıdır. Bu özellikler sayısız, sınırsız özellikler değil, kişinin önceliklerine göre ve belli sayıda sınırlanmış olması gerekir. Son aşama ise kişi evlenmeyi düşündüğü kişide olmasını ve olmamasını istediği özellikler ile karşısındaki kişinin bu özelliklere ne ölçüde sahip olup olmadığı ile ilgilidir (Şenel, 2009).

Eş seçme süreci konusunda çeşitli kuramsal görüşler de bulunmaktadır. Psikanalitik kuram, eş seçmeyi çocukların ana-babadan yola çıkarak karşı cinse hissettikleri yakınlık ve hayranlığa bağlamakta,

bilinçdışı karmaşık süreçler yoluyla kızların baba, erkeklerin, anne özelliklerini taşıyan kişileri eş seçme eğilimlerinin yüksek olduğu vurgulanmaktadır. Ortak özellik kuramına göre, eşlerde bulunan özelliklerin birbirlerine göre “benzer” özellikler ya da “farklı” özellikler olması gerektiği hususunda karşıt iki görüş bulunmaktadır. Zıt özellikler kuramına göre eş seçiminde bireylerin kendilerinde olmayan niteliklere sahip olan kişileri seçmelerinin evlilik başarısını artıracığına inanılmaktadır. Birbirini tamamlayan gereksinimler görüşüne göre ise eş seçiminde, bireysel “gereksinimlerin doyumu”nun önemli olduğunu, benzeyen ve birbirlerini tamamlayan özellikleri olan eş olarak seçmenin eşleri başarıya götüreceği belirtilmektedir. Uyarın-değer rol kuramı da eşlerin birbirlerini tanımaya yönelik “kur yapma ve arkadaşlık” döneminin üç aşamasını vurgulamaktadır.”Uyarın-değer-rol kuramını” geliştiren Murstein (1982) göre eşler, kendilerine en iyi davranmaya çalışan, bireyleri seçerler. Eşler, birbirlerinin “yarar” ve “sadakatini”, aralarındaki ilişkilerin farklı noktalarında test ederler ve denerler (Özgüven, 2001).

Eş seçiminde sosyotropi ve ononomi kişilik özelliklerinin de katkısı olduğu düşünülmektedir. Kişiler daha çok kendi kişilik özelliklerine yakın olan kişiler ile birliktelik kurmaktadır. Bu doğrultuda eş seçimi yaparken özellikle “ortak özellikler”in sorgulandığı dikkat çekmektedir.

1. 11. Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özelliklerine İlişkin Yapılan Araştırmalar

Türkiye’ de Kabakçı (2001) Üniversite öğrencilerinde sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri, yaşam olayları ve depresif belirtiler üzerine araştırma yapmıştır. Sosyotropi ve ononominin yaşam olayları ve depresif belirtilerle ilişkileri farklılık göstermiştir. Ulupınar (2004) 152 obez hastanın özerk kişilik özelliklerinin ve problem çözmede yeteneklerinin değerlendirilmesine ilişkin yapmış oldukları araştırma sonucunda obez ve normal kilolu kişiler arasında sosyotropi-otonomi ve problem çözme envanteri puanları arasında anlamlı bir fark elde edememişlerdir. Kadınların erkeklere göre, evli olanların bekârlara göre, aktif bir işte çalışmayanların çalışanlara göre obezite oluşumu açısından risk taşıdıkları tespit edilmiştir. Sonuç olarak obezitenin daha önceki çalışmalarda bildirildiği gibi depresyon, anksiyete, öz sevgi-saygı azlığı, vücut tatminsizlikleri, hor görülme ve dışlanma duygusuna neden olmakla birlikte kişilerin özerk-bağımlı kişilik özellikleri ve problem çözme konusunda kendilerini nasıl algıladıkları üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı bulgusuna varılmıştır.

Kaya, Aştı, Acaroğlu, H. Kaya, Şendir (2006) Hemşire öğrencilerin sosyotropik otonomik kişilik özellikleri ve ilişkili faktörlerin incelenmesi üzerine çalışma yapmıştır. Öğrencilerin sosyotropi kişilik özelliği ile İstanbul’da kaldığı yer, ailenin genel yapısı (otoriter, demokratik vd.) ve kendisi ile ilgili

kararları kimin verdiği; otonomi kişilik özelliği ile sınıfı, İstanbul'da kaldığı yer ve kendisi ile ilgili kararları kimin verdiği değişkenleri arasında istatistiksel anlamlılıklar taşıyan ilişkiler bulunmuştur.

Yüncü, Aydın ve Zeyrek (2006)'da madde kullanım sorunu olan yirmi ergenin bağlanma özellikleri ile sosyotropik-otonomik özelliklerinin ilişkisini araştırmışlar ve madde kullanım sorunu olan ergenlerin anneye bağlanma özellikleri ile onaylanma kaygısı ve yalnızlıktan hoşlanma arasında ters yönde bir ilişki saptanmıştır. Babaya bağlanma ile sosyotropi ve otonomi alanında herhangi bir ilişki saptanmamıştır.

Baydoğan ve Dağ (2008) hemodiyaliz hastalarındaki depresiflik düzeyinin yordanmasında kontrol odağı, öğrenilmiş güçlülük ve sosyotropi-otonomi kişilik değişkenlerinin depresif belirti düzeyi üzerinde etkisinin olup olmadığını belirlemeye yönelik çalışma yapmışlardır. Araştırmanın bağımlı değişkeni depresyon tanısı değil ama Beck Depresyon Envanteri puanlarının gösterdiği depresif belirti düzeyi alınmıştır. Katılımcıların 43'ü kadın, 28'i erkek olmak üzere 71 hastayla çalışılmıştır. Kadın diyaliz hastalarının daha yüksek depresif belirti puanına sahip oldukları; yaş, cinsiyet ve toplam diyaliz süresi kontrol edildiğinde hemodiyaliz hastalarındaki depresif belirti düzeyinin yordayıcıları arasında başa çıkma becerileri gösteren düşük öğrenilmiş güçlülüğün ve dış kontrol odağının bulunduğu görülmüştür. Diğer yandan, sosyotropi otonomi değişkenleri ise anlamlı yordayıcı olarak bulunmamıştır.

Çetin (2008), yaşlılarda sosyotropi-otonomi kişilik özelliği ile depresyon ilişkisini araştırmıştır. Araştırma örneklemini 65 yaş ve üstünde, İstanbul'da huzurevinde yaşayan 54, evde yaşayan 74 kişiyle yapmıştır. Araştırma sonucunda, depresyon ile sosyotropi-otonomi kişilik özelliği arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Sosyotropi alt ölçeğinde yer alan, onaylanma kaygısı, ayrılık kaygısı, başkalarını memnun etme ve otonomi alt ölçeğinde yer alan, kişisel başarı, özgürlük, yalnızlıktan hoşlanma faktörleri ile depresyon arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Ceylan (2009) yaz dönemi boyunca rekasyonel uçurtma sörfü ve rüzgâr sörfü yapan 120 bireyin atılganlık, tükenmişlik, depresyon, öfke, sosyotropi ve otonomi düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda, kişilik özellikleri arasında sadece atılganlık düzeyi açısından bir fark olduğunu ve sosyotropi- otonomi arasında da ilişkinin olduğunu sonucunu elde etmiştir.

Doğan (2010) evli bireylerin sosyotropik otonomik kişilik özellikleri ile evliliklerinde çatışma yaşama durumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma Adana ili merkez ilçelerinde yaşayan evli

bireyler, örnekleme ise uygun örnekleme yoluyla 327 evli birey oluşturmuştur. Sosyotropik- otonomik kişilik özelliklerine sahip bireylerin evlilikte çatışma yaşama sıklıklarına bakıldığında bu iki durum arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Tosyalı (2010) evli bireylerde sosyotropik- otonomik kişilik özellikleri, empati ve mutluluk düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sosyotropik- otonomik özellikler ile empatik eğilimler ve mutluluk algıları arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Çakır (2013)'ın kadın üniversite öğrencilerinde yeme tutumlarının mükemmeliyetçilik, sosyotropi-otonomi, üstbilişler, duygulara ilişkin inançlar, duygusal zorlanmaya toleranssızlık ve kaçınma ile ilişkisini incelediği araştırmaya göre, üstbilişler, duygulara ilişkin inançlar, duygusal zorlanmaya toleranssızlık ve kaçınmanın bağımsız değişkenler ile çeşitli yeme tutumları arasındaki ilişkideki aracı rolleri de incelenmiş; sonuçlar mükemmeliyetçilik, sosyotropi-otonomi ile bulimik yeme tutumu arasındaki ilişkinin tümüyle; duygusal ve işlevsel olmayan genel yeme tutumu arasındaki ilişkinin ise kısmen anılan aracı değişkenler tarafından açıklandığı ortaya konulmuştur.

Sergici (2013)'nin sigara içen üniversite öğrencilerinde kontrol odağı ile sosyotropi-otonomi kişilik özelliklerini incelediği araştırmaya göre, sosyotropi ölçeğinde sigara içen öğrenciler içmeyenlere oranla daha yüksek puan almıştır. Otonomi ölçeğinde ise iki grup grup arasında farklılık belirlenmemiştir. Kontrol odağı puanları da sigara içen öğrenciler de anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Yurt dışında da evlilik ve sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerine yönelik farklı araştırmalar yapılmıştır. Tesser (1986) çalışmasında bireylerin öz ilgisinin az olduğu ilgi alanlarından öz ilgisinin yüksek olduğu ilgi alanlarına yönelik karşılaştırmalarına tepkilerinin daha şiddetli olduğu sonucuna varmıştır. Bundan dolayı sosyotropik bir üniversite öğrencisinin kendini popüler bir arkadaşıyla kıyasladığı durumda, kendini çalışkan bir arkadaşıyla kıyasladığı durumdan daha kötü hissedeceği fakat otonom bir öğrenci için bunun tam tersi bir durum söz konusu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bilişsel kuramın temsilcilerinden olan Beck ve arkadaşları (1983) sosyotropik otonomik kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla bir ölçek geliştirmişlerdir. Bu ölçek, birçok araştırmada kullanılmıştır. Beck ve arkadaşlarının sosyotropik-otonomik ölçeği kullandıkları araştırmanın cinsiyet boyutunda; kadınların erkeklere göre daha sosyotropik özelliklerine sahip olduğu sonucuna varmışlardır. Yine bu araştırma sonuçlarına göre sosyotropik kişilerin başkalarıyla ilişkilerinde bir kopma yaşandığında veya insanlar tarafından kabul görmediklerinde depresyona girdikleri gözlemlenmiştir. Otonomik kişiler daha az bağımlı oldukları için depresyona girme eğilimleri daha düşüktür (Clark ve Oates, 1995).

Robins ve Luten (1983) yılında yaptıkları araştırmada depresyonun klinik boyutlarıyla sosyotropi ve otonomi arasındaki farkları incelemişlerdir. Robins, Block ve Peselow, sosyotropi hipotezini desteklerken, otonomi hipotezini biraz problemlili bulmuşlardır. Yapılan çalışmalarda sosyotropi ve otonomi için yeni ölçümler bulunurken hastanede yatmakta olan 50 tek kutuplu depresif hasta için yeni ölçümler yapılmıştır. Sonuçlar sosyotropik ve otonomi kavramının seçilmiş ilişkileri klinik özellikleri desteklemektedir. Edingburg niversitesinde (1993) yapılan bir araştırmada, sosyotropik ve otonomik semptomların, depresif hastalarda idrak ve kişilikle ilişkisi incelenmiştir. Sosyotropi ve otonomi kavramı bu iki önemli kişilik özelliği, kişiler arası olaylara bağlı olarak depresyona sebep olan incinebilme duygusunu tetiklemektedir. Bu alışma için 118 tane tek kutuplu depresif hasta üzerinde negatif idrak ve semptomların şiddetiyle ilgili çalışma yapılmış, sosyotropinin negatif düşüncelerle beraber kaygı seviyesi konusunda bayağı etkili olduğu görülmüştür. Kısaca hastaların sorunlarının kişisel mkemmelikten uzakta toplumsal kabullenme aradıklarını ortaya koymuştur. Otonomi ise daha çok sosyal kabullenmeden çok mkemmelilik ve düşük oranda dışa dnklkle ilgili olduğu görülmüştür.

Clark ve Oates (1995) günlük tartışmaların ve kk ve büyük olayların çiftlerin sosyotropik ve otonomik kişilik özelliği ile ilişkisini araştırmışlardır. Araştırma sonucu, sosyotropik-otonomik bilişsel kişilik özelliklerinin, örneklerinin gün içinde yaşanmakta olan ufak tefek olaylarla ve kişiler arasında meydana gelen derin çatışmalarla doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Doksan dört tane eğitimsiz kişinin Sosyotropi otonomi lği ve Depresyon lği, Negatif Olaylar lği ve Tehdit Edici Olaylar lği, uygulanmış ve araştırmanın sonucunda, insan hayatında derin izler bırakan kötü olayların günlük tartışmalardan daha etkili olduğu gözlemlenmiştir.

McBride, Bacchiochi ve Bagby (2005) yaptıkları araştırmada, sosyotropik otonomik kişilik özelliklerinde cinsiyet faktörünü incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, kadınların erkeklerden daha fazla sosyotropik, erkeklerinse kadınlara göre daha fazla otonomik tepki verdikleri sonucuna varmış olsalar bile cinsiyet farklılıklarının farklı tepkilere yol amadığı sonucuna varılmıştır. 1994 yılında yapılan bir çalışmada 202 kadın depresif hastalara sosyotropi- otonomi lği uygulanmış ve sonuçlar karşılaştırıldığında depresyonun sosyotropik otonomik tepki lcmnde farklılıklar yaratacağını ortaya koymuştur.

Sato ve Mcann'nın (2007)'de yapmış olduğu çalışmada sosyotropi-otonomi, bireyin kırınlık derecesinin artmasına sebep olan iki kişilik boyutu olarak tanımlamışlardır. Sosyotropi, kişiler arası ilişkilerde çok büyük bir boyutta yatırım olarak tanımlanırken; otonomi ise kişisel başarı ve kontrol ile

büyük bir bağlantı olarak tanımlanabileceğini temel alarak bu çalışmada sosyotropi ile otonomi arasındaki farkı açıklarken birbirine yakın ve uzak problemlerin çeşitliliğini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda elde ettikleri bulgulara göre sosyotropik bireyler, kendinden uzak olanlara sevecen davranışlar gösterirken kendi yakınlarına saldırgan davrandıklarını bulmuşlar. Otonomik bireylerde ise uzaktakilere karşı saldırgan davranışlarda bulunurken yakınındakilere sevecen oldukları görülmüştür. Lynch, Robins, Morse (2007) yaptıkları “Depresyonda Çift Fonksiyonları” ile ilgili araştırmalarda depresif kişilerin diğer kişilerle kurduğu ilişkiler sosyotropi otonomi kişilik özelliklerinden etkilendiklerini açıklamışlardır. Yakın ilişkiye sahip olan depresif hastalara altı hafta boyunca sosyotropi-otonomi ölçeğini uygulamış ve sonuçları karşılaştırmışlardır. Çıkan sonuçlar karşılaştırıldığında sosyotropik bireyler kendi davranışlarını talep edici olduğunu, partnerlerinin ise davranışlarını çekingen bulurken; otonomide ise bireyin davranışı çekinik partnerinin davranışı talep edici bulunmuştur. Otonomik kişilik özellik gösteren bireylerin aynı zamanda memnuniyetsizlik ve partnerin eleştirilerine maruz kalma olgusu ile karşı karşıya olduğu da görülmüştür. Sosyotropik-otonomi ölçeği bulgularının sosyotropik bireyin kırılabilirliği arttırdığı ve kişilerle olan ilişkilerini etkilediği konusunda tutarlı sonuçlar vardır (Akt: Doğan, 2010).

Bowers (2007) ise “ Çiftler İçin Sorunlarla Başa Çıkma Yolları” ile ilgili çalışmasında tüm çiftlerin sorun yaşayabileceğini, eğer sorun olumlu yönlerden çözümlerse ilişki kavgadan önceki boyuttan daha iyi bir şekil alabileceğini açıklamıştır. Çok büyük sorun yaşayan çiftler bile olumlu açıdan bakarsa eskisinden daha iyi ilişkileri olabildiğini belirtmiştir. Savi (2008) yaptığı araştırmada 12-15 yaş arası ilköğretim öğrencilerinin davranış sorunları ile aile işlevleri ve anne-babalarının kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma kapsamında davranış sorunları ile sosyo-demografik değişkenler ve aile işlevleri arasındaki ilişki ergen ve anne-babaların algıları açısından değerlendirilmiş, kişilik özelliklerine ilişkin veriler sadece ebeveynlerin algıları açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda, ergenlerin davranış sorunlarını cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne ve babanın eğitim durumu ve yaşları, çalışma durumları ile aile gelir düzeyine göre farklılaştığı belirlenmiştir. Ayrıca ergenlerin davranış sorunlarına ilişkin algıları ile anne ve babalarının algıları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Akt: Doğan, 2010).

1. 12. Denetim Odağı İle İlgili Araştırmalar

Kişiliğin bir boyutu olarak ele alınan denetim odağı hakkında çok sayıda araştırma yapılmıştır. Çeşitli değişkenlerle ilişkisine bakılmıştır. Bunlardan bazıları okul başarısı, özsaygı, sigarayı bırakma, alkoliklik, boşanmalar, evlilik doyumu, evlilik uyumu, evlilikte problem çözme yöntemleri,

kişilerarası güven, güvenli davranış, tükenmişlik düzeyi, yaş, cinsiyet, toplumsal sınıf, sos-ekonomik düzey, aile çevresi gibi sayılabilir.

Aksoy (1995)'un benlik bilinçliği, kontrol odağı ve A tipi davranış biçimi arasındaki ilişkileri incelediği araştırmaya göre, elde edilen puanlardan hesaplanan korelasyon katsayıları özel benlik bilinçliliğinin hem iç kontrol odağı hem de A tipi davranış biçimi ile pozitif olarak ilişkili olduğunu gösterirken genel benlik bilinçliliği ile A tipi kişilik puanları arasında da bir ilişki bulunmuştur.

Özlale (1999)'nin üniversite öğrencilerindeki depresif semptomalojinin yordanmasında stresli yaşam olaylarının, sosyal desteğin ve kontrol odağının önemini incelediği araştırmaya göre, stresli yaşam olaylarının ve sosyal desteğin, birbirlerinden ve kontrol odağından bağımsız olarak depresyon düzeyini etkilediğini göstermiştir.

Çelikkaleli (2010)'nin ergenlerin yetkinlik inançları ile depresyon, benlik saygısı, iç-dış kontrol odağı, sürekli öfke ve öfke biçimleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada ergenlerin akademik ve duygusal yetkinlik inancı kontrol odağını anlamlı bir biçimde yordamamaktadır. Ergenlerin sosyal, akademik ve duygusal yetkinlik inançlarına göre kontrol odağı puanları anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır

Önder (2012)'in meme kanseri hastalarında temel kişilik özellikleri travma sonrası gelişme ve kontrol odağı travma sonrası gelişme ilişkilerinde baş etme yöntemlerinin aracı rolünü incelediği araştırma sonuçlarına göre problem odaklı baş etme, travma sonrası gelişme bazı temel kişilik özellikleri (dışadönüklük, gelişime açıklık, sorumluluk, geçimlilik) ve travma sonrası gelişme dışsal kontrol odağı ilişkilerinde anlamlı aracı değişkendir. Bununla birlikte duygu odaklı baş etme, travma sonrası gelişmenin bazı kişilik özellikleri (sorumluluk, geçimlilik, gelişime açıklık) ve dışsal kontrol odağı ile ilişkilerinde anlamlı aracı değişken olarak bulunmuştur.

Coşkun (2012)'un adet öncesi gerginlik sendromu ile ruh sağlığı, stres, sosyo-ekonomik düzey, vücut algısı ve kontrol odağı arasındaki ilişkileri incelediği araştırmada, adet öncesi gerginlik sendromu ile ruh sağlığı, eğitim düzeyi, büyüdüğü yer, vücut algısı, kontrol odağı, adet döneminde hissedilen olumsuz duygular, anne sağlığı, somatizasyon, hostilite ve stres arasında anlamlı korelasyonlar gözlenmiştir.

Sergici (2013)'nin sigara içen üniversite öğrencilerinde kontrol odağı ile sosyotropi-otonomi kişilik özelliklerini incelediği araştırmaya göre, sosyotropi ölçeğinde sigara içen öğrenciler içmeyenlere

oranla daha yüksek puan almıştır. Otonomi ölçeğinde ise iki grup grup arasında farklılık belirlenmemiştir. Kontrol odağı puanları da sigara içen öğrenciler de anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Şenel (2013)'in alkol sorunu yaşayan ve yaşamayan bireylerin suçluluk utanç duyguları, stresle başa çıkma tarzları ve iç-dış kontrol odağı açısından karşılaştırıldığı araştırmada, alkol sorunu yaşayan bireylerin dış kontrol odağı yönelimlerinin daha fazla olduğu saptanmıştır.

Scanzoni ve Arnet (1987) 450 evli bireyle yapmış olduğu araştırmada dıştan denetim odağına sahip bireylerin evlilik bağlarının zayıf olduğu ve evlilik ilişkisinde yaşanan problemleri çözme de daha çok olumsuz problem çözme yöntemlerini kullandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Problem çözme yöntemi ile ilgili başka bir araştırma da Winkler ve Doherty (1983) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmada evlilikte problem çözme davranışları ile denetim odağı arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırma sonucunda dıştan denetimli bireylerin problemleri çözerken saldırganca davrandıkları, fiziksel şiddet uyguladıkları ve sinirli tepkiler verdikleri bulunmuştur (Akt. Myers ve Booth, (1999). Miller, ve Ark. (1986) yaptıkları araştırmada ise denetim odağı, evlilik kontrol odağı ve evlilikte problem çözme yöntemleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, evlilik konusunda içten denetimli olanların daha aktif ve dıştan denetimlilere göre problemlerin çözümünde daha iyi oldukları gözlenmiştir. Aynı zamanda, içten denetimlilerin dıştan denetimlilere göre iletişim kurmada ve hedeflere ulaşmada daha etkili ve daha yüksek evlilik doyumuna sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Evlilikte problem çözme yöntemi ve denetim odağı arasındaki ilişkinin araştırıldığı araştırmaların dışında alan yazında evlilik doyumu ve boşanma ile denetim odağı arasındaki ilişkinin araştırıldığı araştırmalarda (Mlott ve Lira, 1977; Pettit ve Bloom, 1984) bulunmaktadır. Mlott ve Lira (1977) denetim odağı ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmada kadın ve erkek arasında farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Kadınların dıştan denetim odağına sahip olduğu, erkeklerin ise içten denetim odağına sahip olduğu evlilik ilişkisinde evlilik doyumunun yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu araştırmada boşanmış eşlerle evliliği devam eden eşlerin denetim odakları da karşılaştırılmış ve evliliği sonlanmış olan kadınların erkeklerden daha fazla dıştan denetim odağına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Pettit ve Bloom (1984) tarafından ise 144 boşanmış eşler üzerinde boşanma ve ayrılığa uyum sağlama ile denetim odağı konusunda boylamsal bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda denetim odağının yönü (içten denetim ve dıştan denetim) ile boşanma yönünde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Araştırmada, içten denetimli bireylerin boşanma ve evlilik ilişkisi üzerinde daha aktif kontrole sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Doherty ve Ryder (1979) yeni evli bireylerin denetim odağı, kişilerarası güven ve güvenli davranış arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırma sonucunda evlilikte yaşanan çatışma içinde içten denetimli erkek bireyler, dıştan denetimlilere göre daha fazla güvenli davranışlar gösterdikleri bulunmuştur. Ayrıca bu çalışmada erkek ve kadınların sahip oldukları denetim odakları da karşılaştırılmış erkeklerin daha fazla içten denetim puan ortalamalarına sahip olduğu gözlenmiştir. Lunenburg ve Cadavid (1992) ise öğretmenlerin denetim odağı ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla 191 öğretmen üzerinde bir çalışma yapmıştır. Araştırmanın sonucunda dıştan denetim odağına sahip öğretmenlerde duyarsızlaşma ve kişisel başarısızlığın daha fazla olduğu görülmüştür.

Evlilik ilişkisi ile denetim odağı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde evlilikte problem çözme yöntemleri ile denetim odağı arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalarda (Miller, ve Ark., 1986; Scanzoni ve Arnet, 1987; Winkler ve Doherty, 1983) içten denetim odağına sahip bireylerin dıştan denetim odağına sahip bireylere göre daha çok olumlu problem çözme yöntemlerini kullandıkları bulunmuştur. Evlilik doyumu ile denetim odağı arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada ise (Mlott ve Lira, 1977) kadınların dıştan denetim odağına sahip olduğu, erkeklerin ise içten denetim odağına sahip olduğu evlilik ilişkisinde evlilik doyumunun daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca boşanma ile denetim odağı arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalarda (Mlott ve Lira, 1977; Pettit ve Bloom, 1984) boşanmış olan kadınların erkeklerden daha fazla içten denetim odağına sahip oldukları ve içten denetim odağına sahip bireylerin boşanma ve evlilik ilişkisi üzerinde daha fazla aktif kontrole sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Kişilerarası güven ve güvenli davranış ile denetim odağı arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada ise (Doherty ve Ryder, 1979) evlilik ilişkisinde yaşanan çatışma durumlarında içten denetim odağına sahip erkeklerin dıştan denetim odağına sahip erkeklerden daha fazla güvenli davranışlar gösterdikleri bulunmuştur.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

Bu bölümde problem cümlesi, araştırmanın amacı ve önemi, sayıtlılar, sınırlılıklar, tanımlar, araştırmanın modeli, evren ve çalışma grubu, araştırmada kullanılan ölçme araçları, verilerin toplanması ve analizine ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

2. 1. Problem Cümlesi

Evli bireylerin sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ile iç-dış kontrol odağı arasındaki ilişki çeşitli değişkenlere göre değişim göstermekte midir?

2. 2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı; evli bireylerin sosyotropik- otonomik kişilik özellikleri ile iç-dış kontrol odağı arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Türkiye’de evli bireylerde bu konularda yapılmış çalışmaların olmayışı ve alanda bu bilginin azlığı araştırmanın yapılması konusunda yol gösterici olmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan hareket ile, aile ve evlilik terapileri, çift terapileri konusundaki alana katkı sağlanması da amaçlanmaktadır.

2. 2. 1. Alt Amaçlar

Genel amaç doğrultusunda araştırmanın alt amaçları şu şekilde belirlenmiştir:

1. Evli bireylerin, sosyotropik kişilik özellikleri ile dış denetim odağı arasında ilişki var mıdır?
2. Evli bireylerin, otonomik kişilik özellikleri ile iç denetim odağı arasında ilişki var mıdır?
3. Evli bireylerin cinsiyetleri açısından sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ile iç-dış kontrol odağı arasında ilişki var mıdır?
4. Evli bireylerin yaş düzeyleri açısından sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ile iç-dış kontrol odağı arasında ilişki var mıdır?
5. Evli bireylerin eğitim düzeyleri açısından sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ile iç-dış kontrol odağı arasında ilişki var mıdır?
6. Kişiler eş seçiminde kendi kişilik özelliğine benzer kişilerle mi evlilik kurmaktadır?

2. 3. Araştırmanın Önemi

Evliliği sürdürmek sosyal ve kültürel özellikler kadar kişilik özellikleri ile de bağlantılıdır. Eşlerin kişilik özellikleri, içinde yetiştikleri çevrenin kültürel yapısından, toplumsal ve aile yapılanmalarından şekillenmektedir.

Sosyotropi, bireyin diğerleri ile pozitif etkileşim gösterebilme özelliği; otonomi ise; bireyin bağımsızlığını, kişisel haklarını koruyabilme ve arttırabilme özelliği olarak tanımlanmaktadır. Birbirine zıt iki kişilik özelliği olarak belirtilen bu boyutların, eşlerde evlilik yaşantılarını nasıl etkiledikleri araştırılması gereken bir konu olarak görülmektedir (Beck, 2003; Taylor, 2003; Robbins, 2003). Denetim odağını, kendi davranış ve yeteneklerinde algılayan bireylere içten denetimliler, şans, talih, kader gibi kendi dışlarında algılayan bireylere dıştan denetimliler adı verilmektedir. Evlilik yaşantısında kişilik özelliklerinin ve denetim odağının bir çok faktörü etkilediği düşünülmektedir. Bu araştırma da otonomik kişilik özelliğine sahip olan bireylerin, iç kontrol odağı ile ilişkisine bakılmış, sosyotropik kişilik özelliğine sahip olan bireylerin, dış kontrol odağı ile ilişkisine bakılmıştır. Sosyotropik-Otonomik kişilik özellikleri ve iç-dış kontrol odağı çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Eş seçiminde kişilik özelliklerinin etkisine bakılmıştır. Elde edilen bulguların, alandaki eksiklikleri tamamlamaya yardımcı olacağı düşünülmektedir.

2. 4. Evren ve Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evrenini 2014 yılı İstanbul ili merkez ilçelerinde yaşayan evli bireyler, örneklemini ise Random olarak seçilmiş 100 evli birey oluşturmuştur.

2. 5. Sayıtlılar

1. Araştırmaya katılan bireylerin sorulara içtenlikle cevap verdiği varsayılmıştır.
2. Araştırmada kullanılan SOSOTÖ'nin bireylerin sosyotropik ve otonomik kişilik özelliklerini ve RİDKOÖ'nin iç-dış kontrol odağını ölçtüğü varsayılmıştır.
3. Örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

2. 6. Sınırlılıklar

1. Araştırma İstanbul ili merkez ilçelerinde yaşayan evli bireylerle sınırlıdır.

2. Araştırma Sosyotropi- Otonomi Ölçeği (SOSOTÖ) ve Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RIDKOÖ) ile sınırlıdır.

2. 7. Tanımlar

Evlilik: İki ayrı cinsten insanın birbirlerini benimsemek, birlikte yaşamaya alışmak, birbirlerine yardım etmek için bir araya geldikleri toplumca belirlenen yasal bir ilişki biçimidir (Atabek, 1989). Bir diğer söyleyişle evlilik hem bireysel, hem toplumsal hem de yasal düzenlemelerden oluşan bir ilişkiler sistemidir. Özüğurlu'ya (1990) göre evlilik, insanoğlunun soyunun devamını sağlamaya yönelik bir kurum olmasının yanı sıra insanın düzenli yaşamasını ve bunun sonucu olarak da bireyin toplumsal kurallara uymasını zorlayıcı bir kurumdur.

Evlenme: Türk Medeni Kanunu Evlendirme Yönetmeliği'ne göre evlenme, ehil erkek ve kadının, yetkili kanuni merci önünde yapmış oldukları çift taraflı bir akittir (T.M.K., 1985). Bir diğer ifadeyle evlenme, evliliğin yasal olarak onaylanması işlemidir.

Sosyotropi: Bireyin diğer kişiler ile pozitif etkileşim gösterebilme özelliği

Otonomi: Bir kişi ya da durumdan bağımsız karar verme, kendi kendini yönetebilme yetisi

İç Kontrol Odağı: Olay ve durumları kendi davranışlarına, çabalarına bağlı olarak algılayan kişinin sahip olduğu kontrol odağı

Dış Kontrol Odağı: Olay ve durumların belirleyicisi olarak şans faktörünü gören kişilerin sahip olduğu kontrol odağı.

2. 8. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada evli bireylerin sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ile iç-dış kontrol odağı arasındaki ilişki çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma, ilişkisel tarama modelinde bir çalışmadır.

“Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir” (Karasar, 2004).

Tarama yöntemlerinin özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Lin, 1976):

- Tarama çalışmasında bir evreni temsil eden örneklem üzerinde çalışılmaktadır.

-Araştırma sorularına yanıtlar aracı olmadan doğrudan doğruya araştırmaya katılan katılımcılardan alınır.

- Doğal koşullarda yürütülür.

Karasar'a (2004) göre tarama yöntemi iki ana gruba ayrılır. Bunlardan ilki genel tarama yöntemleri, diğeri ise örnek olay tarama yöntemleridir. Genel tarama yöntemleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerine yapılan tarama düzenlemeleridir. Bu araştırmada elde edilen değişkenlerden çok daha fazla veri toplama amaçlandığından ve var olan bir durumu tanımlama ve tasvir etme çalışıldığından, tarama yöntemi seçilmiştir.

2. 9. Verilerin Analizi ve Değerlendirme Teknikleri

Araştırma verilerinin istatistiksel analizi "SPSS 19.0 for Windows" programı ile gerçekleştirilmiştir. Uygulama sonrasında verileri değerlendirmeye başlamadan önce, çalışmada kullanılan tüm ölçeklerin güvenilir olup olmadığının belirlenmesi için Cronbach Alpha Katsayısı yapılmıştır. Veriler, aritmetik ortalama, standart sapma olarak değerlendirilmiştir. Verilerin sayı ve yüzde dağılımı hesaplanmıştır. Araştırmada örneklem grubunun temel değişkenler açısından nasıl farklılaştığını görmek için bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Kontrol değişkenleri açısından dağılımın homojen olup olmadığı incelenmiştir.

2. 10. Veri Toplama Araçları

2. 10. 1. Kişisel Bilgi Formu

Örneklem grubunu daha iyi betimleyebilmek amacıyla araştırmaya katılanlara kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Bu form araştırmacı tarafından geliştirilmiş olup formda bireylerin cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, kaç yıllık evli oldukları, çocuklarının olup olmadığı ve varsa adedi, nasıl evlendikleri (anlaşarak, görücü usulü ve diğer) ve yakınlık dereceleri (yakın akraba, uzak akraba ve akrabalığımız yok) ve boşanma durumlarını belirlemeye yönelik sorular içermektedir.

2. 10. 2. Sosyotropi-Otonomi Ölçeği –SOSOTÖ

SOSOTÖ Beck, Epstein, Harrison ve Emery (1983) tarafından geliştirilmiştir. İnsanlara bağımlı olma ve insanlardan özerk olma kişilik özelliklerini ölçmektedir (Beck ve ark. 1983). Altmış maddelik

ölçekte beş dereceli likert tipi derecelendirme yaptırılmakta, 30'ar madde ile iki alt boyut olarak sosyotropi ve otonomi ölçülmektedir. Her alt boyutta 0 ile 150 arasında bir puan alınabilmekte, yükselen puanlarla ilgili boyutun kuvvetli olduğunu göstermektedir.

Ölçek, iki farklı kişilik özelliğini ölçmeye yönelik oluşturulmuştur. Ölçeğin güvenilirliği oldukça yüksek bulunmuştur. (Sosyotropi için 89 ile .94 ranjında, Otonomi için .83 ile .95 ranjında) Ölçüt bağımlı geçerliği ise değişik çalışmalarda Beck Depresyon Envanteri ile Sosyotropi Ölçeği arasındaki korelasyon, .01 ile .60 arasında, Otonomi alt ölçeği ile -.01 ve .28 arasında bulunduğu gözlenmiştir (aktaran: Şahin, Ulusoy ve Şahin, 1993). Yapı geçerliliğinde ise faktör analiz sonuçlarına göre, her iki boyut için üçer faktör bulunmuştur. Sosyotropi alt ölçeğinde; Onaylanma kaygısı, Ayrılık Kaygısı ve Başkalarını Memnun Etme faktörleri belirlenmiştir. Otonomi Alt Ölçeğinde; Kişisel Başarı, Özgürlük ve Yalnızlıktan Hoşlanma faktörleri bulunmuştur.

Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOSOTÖ) Şahin ve Ulusoy (1993) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek, iki araştırmacı tarafından Türkçeye çevrildikten sonra, güvenirlik ve geçerlilik çalışmaları yapılmıştır. Türkiye’de yapılan çalışmalarda ölçeğin iç tutarlılığı Sosyotropi için .70 - .83 arasında, otonomi için .81 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerliliği üzerine yapılan çalışmalarda sosyotropi alt ölçeğinin hasta ve normal grupları ayırt ettiği ve depresyonla daha yakından ilişkili olduğu bulunmuştur. Otonomi alt ölçeğinin ise hasta ve normal grupları ayırt etmediği görülmüştür. Otonomi alt ölçeğinin ayrıca depresyondaki yatkınlığa karşı duyarlılığını artırmaya yönelik çalışmalara gerek olduğu belirtilmektedir (Şahin ve ark. 1993; Savaşır ve Şahin 1997).

2. 10. 3. Rotter’in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği

Rotter (1966)’in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği, bireylerin genellenmiş kontrol beklentilerinin içsellik-dışsallık boyutu üzerindeki konumunu; pekiştiricilerin bireyin kendi içindeki ya da dışındaki güçlerin (şans, kader) kontrolünde olduğuna dair sahip olduğu genel beklenti ya da inancı ölçmekte olup, Türkçeye uyarlanması Dağ (1991; 2002) tarafından yapılmıştır. Ölçek 29 maddeden oluşmaktadır ve iki seçeneklidir. Testi yanıtlayan kişiden kendisine uygun olan cümleyi seçmesi istenir. 29 maddenin 6’sı (1, 8, 14, 19, 24, 27) dolgu maddesi olduğu için puanlanmamaktadır. Diğer sorulardan 2, 6, 7, 9, 16, 17, 18, 20, 21, 23, 25 ve 29. maddelerin “a” seçenekleri; 3, 4, 5, 10, 11, 12, 13, 15, 22, 26 ve 28. maddelerin de “b” seçenekleri 1’er puan almaktadır. Böylece 0 ile 23 arasında bir toplam puan alınabilmektedir. Yükselen puanlar, dış kontrol odağı inancında artışı göstermektedir.

Ülkemizde yapılan araştırmalarda sıklıkla kullanılan ölçeğın madde-toplam puan korelasyonlarının .11 ile .48 arasında değiştiği; bir örneklemede iç tutarlık katsayısının .77 olarak bulunduğu bildirilmiştir. Ölçeğın iki-yarı test güvenilirlik katsayısının çeşitli örneklemlerde .65 ile .79 arasında bulunduğu belirtilmektedir. Bu araştırmada, ölçeğın güvenilirlik değeri .75 olarak bulunmuştur.

Ölçek puanları üzerinde yapılan faktör analizlerinde farklı sayılarda faktörler elde edilmiş, ancak bunların genel olarak iç-dış kontrol odağı boyutunu oluşturdukları anlaşılmıştır. Ölçeğın, sonradan geliştirilen bazı kontrol odağı ölçekleriyle .25 ve .55 arasında korelasyonlar ortaya çıkardığı, ancak korelasyonlardaki bu göreceli düşüklüğün, yeni ölçeklerin dış kontrol boyutunu, başta şans ve kader inancı olmak üzere bazı alt boyutlara ayırarak ölçmelerine bağlı olduğu belirtilmektedir. Tüm bu faktörler değerlendirildiğinde ölçeğın geçerlik ve güvenilirliğinin yüksek olduğu söylenebilir.

BÖLÜM 3

BULGULAR

Bu bölümde evli bireyler ile ilgili sosyodemografik özelliklere, sosyotopinin alt boyutları ile dış kontrol odağı arasındaki ilişkiye, otonominin alt boyutları ile iç kontrol odağı arasındaki ilişkiye, eğitim düzeyi, yaş düzeyi ve cinsiyet düzeyleri ile sosyotopik- otonomik kişilik özellikleri ve iç- dış kontrol odağı arasındaki ilişkileri incelenmiştir. Ayrıca evli çiftlerin birbiriyle sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ve denetim odakları eş seçimi bağlamında değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin tanıtıcı bilgileri sayı ve yüzde dağılımları şeklinde verilmiştir. Uygulama sonrasında verileri değerlendirmeye başlamadan önce, çalışmada kullanılan tüm ölçeklerin güvenilir olup olmadığının belirlenmesi için Cronbach's Alpha Katsayısı hesaplanmıştır. Buna göre; sosyotopi maddelerinin (N:30), Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı ,93 olarak bulunmuştur. Sosyotropi alt boyutu olan onaylanmama kaygısı maddelerinin (N:10), Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı ,85 olarak bulunmuştur. Sosyotropi alt boyutu olan ayrılık kaygısı maddelerinin (N:13), Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı ,84 olarak bulunmuştur. Sosyotropi alt boyutu olan başkalarını memnun etme maddelerinin (N:7), Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı ,73 olarak bulunmuştur. Otonomi maddelerinin (N:30), Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı ,88 olarak bulunmuştur. Otonomi alt boyutu olan kişisel başarı maddelerinin (N:12), Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı ,80 olarak bulunmuştur. Otonomi alt boyutu olan özgürlük maddelerinin (N:12), Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı ,71 olarak bulunmuştur. Otonomi alt boyutu olan yalnızlıktan hoşlanma

maddelerinin (N:6), Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı ,65 olarak bulunmuştur. Verilen güvenilirlik katsayıları bu araştırmadaki iç tutarlılığı göstermektedir.

3. 1. Demografik Özelliklere İlişkin Genel Bulgular

Kişisel bilgi formundan alınan bilgilerin betimleyici istatistikleri bu bölümde bulunmaktadır.

Toplam 100 kişiden oluşan örneklem grubunda, 50 kadın, 50 erkek olmak üzere 50 evli çift bulunmaktadır.

Tablo 1’de örneklem grubunu oluşturan evli bireylerin, yaş değişkenine göre dağılımları incelendiğinde; 20-25 yaş arasında 11 kişi bulunmaktadır, 26-30 yaş arasında 25 kişi bulunmaktadır, 31-35 yaş arasında 23 kişi bulunmaktadır, 36-40 yaş arasında 12 kişi bulunmaktadır, 41-45 yaş arasında 12 kişi bulunmaktadır, 46 ve üstü yaş arasında 17 kişi bulunmaktadır.

Tablo 1. Evli Bireylerin Yaş Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Değerleri

	F	%
Yaş	20 – 25 yaş arası	11
	26 – 30 yaş arası	25
	31 – 35 yaş arası	23
	36 – 40 yaş arası	12
	41 – 45 yaş arası	12
	46 ve üstü	17
	Toplam	100

Tablo 2’de örnekleme oluşturan evli bireylerin eğitim durumu değişkenine göre dağılımları incelendiğinde; %18’i ilkökul mezunu, %8’i ortaokul mezunu, %26’sı lise mezunu, %45’i üniversite mezunu, %3’ü lisansüstü mezundur.

Tablo 2. Evli Bireylerin Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Değerleri

	F	%
Eğitim Durumu	İlkokul mezunu	18
	Ortaokul mezunu	8
	Lise mezunu	26
	Üniversite mezunu	45
	Lisansüstü	3
	Toplam	100

3. 2. Sosyotropi ve Sosyotropi Alt Boyutlarının, Otonomi ve Otonomi Alt Boyutlarının İç-Dış Kontrol Odağı Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tablo 3'te örnekleme oluşturan evli bireylerin otonomi ve otonomi alt boyutlarının iç-dış kontrol odağına göre incelenmesi bağımsız örneklem T- Testi ile yapılmıştır. Yapılan analizde kişisel başarı ile iç-dış kontrol odağı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(81)}=1,102$; $p=,274$). Özgürlük ile iç-dış kontrol odağı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(81)}=,612$; $p=,542$). Yalnızlıktan hoşlanma ile iç-dış kontrol odağı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(81)}=,689$; $p=,493$). Otonomi ile iç-dış kontrol odağı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(81)}=,916$; $p=,362$). Olay ve durumları kendi davranışlarına, çabalarına bağlı olarak algılayan kişinin sahip olduğu kontrol odağı (iç kontrol odağı) ile bir kişi ya da durumdan bağımsız karar verme, kendi kendini yönetebilme yetisi (otonomi) arasında ilişki olduğu düşünülmüş fakat ilişki bulunamamıştır.

Tablo 3. Evli Bireylerin Otonomi ve Alt Boyutlarının İç-Dış Kontrol Odağına Göre T- Test Analizi

	İç-Dış kontrol Odağı	N	\bar{X}	Ss	S.d	p	t
Kişisel Başarı	İç kontrol	39	31,56	7,31	81	,274	1,102
	Dış kontrol	44	29,68	8,15			
Özgürlük	İç kontrol	39	28,33	7,19		,542	,612
	Dış kontrol	44	27,31	7,84			
Yalnızlıktan Hoşlanma	İç kontrol	39	13,82	4,512		,493	,689
	Dış kontrol	44	13,06	5,33			
Otonomi	İç kontrol	39	73,71	17,08		,362	,916
	Dış kontrol	44	70,06	18,98			

(*) $p<0.05$ anlamlı fark vardır.

Tablo 4'de örnekleme oluşturan evli bireylerin sosyotropi ve sosyotropi alt boyutlarının iç-dış kontrol odağına göre incelenmesi bağımsız örneklem T- Testi ile yapılmıştır. Yapılan analizde onaylanmama kaygısı ile iç-dış kontrol odağı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(81)}=-,669$; $p=,505$). Ayrılık kaygısı ile iç-dış kontrol odağı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(81)}=-,007$; $p=,994$). Başkalarını memnun etme ile iç-dış kontrol odağı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(81)}=-,058$; $p=,954$). Sosyotropi ile iç-dış kontrol odağı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(81)}=-,254$; $p=,801$). Olay ve durumların belirleyicisi olarak şans faktörünü gören kişilerin sahip olduğu kontrol odağı (dış kontrol odağı) ile bireyin diğer kişiler ile pozitif etkileşim gösterebilme (sosyotropi) arasında ilişki olduğu düşünülmüş fakat ilişki bulunamamıştır.

Tablo 4. Evli Bireylerin Sosyotropi ve Alt Boyutlarının İç-Dış Kontrol Odağına Göre T- Test Analizi

	İç-Dış Kontrol Odağı	N	\bar{X}	Ss	S.d	p	t
Onaylanmama Kaygısı	İç kontrol	39	18,17	8,16	81	,505	-,669
	Dış kontrol	44	19,47	9,36			
Ayrılık Kaygısı	İç kontrol	39	30,25	10,18			
	Dış kontrol	44	30,27	9,76			
Başkalarını Memnun Etme	İç kontrol	39	14,41	5,19			
	Dış kontrol	44	14,34	5,66			
Sosyotropi	İç kontrol	39	62,84	21,66		,801	-,254
	Dış kontrol	44	64,09	22,89			

(*) $p < 0.05$ anlamlı fark vardır.

3. 3. Evli Bireylerin Otonomi-Sosyotropi ve Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguları

Tablo 5’de örnekleme oluşturan evli bireylerin otonomi ve otonomi alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi bağımsız örneklem T- Testi ile yapılmıştır. Kadınların ortalama kişisel başarı puanı 31,04; erkeklerin ortalama kişisel başarı puanı 30,98’dir. Görüldüğü üzere kadın ve erkeklerin kişisel başarı puanlarının ortalaması birbirine oldukça yakındır. Cinsiyet değişkeni ile kişisel başarı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(98)} = ,037$; $p = ,971$). Kadınların ortalama özgürlük puanı 28,88; erkeklerin 27,76’dir. Görüldüğü üzere kadın ve erkeklerin özgürlük puan ortalamaları birbirine oldukça yakındır. Cinsiyet değişkeni ile özgürlük arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(98)} = ,733$; $p = ,465$). Kadınların ortalama yalnızlıktan hoşlanma puanı 13,44; erkeklerin ortalama yalnızlıktan hoşlanma puanı 14,06’dir. Görüldüğü üzere kadın ve erkeklerin yalnızlıktan hoşlanma puan ortalamaları birbirine oldukça yakındır. Cinsiyet değişkeni ile yalnızlıktan hoşlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(98)} = -,626$; $p = ,533$). Kadınların ortalama otonomi puanı 73,36; erkeklerin ortalama otonomi puanı 72,80’dir. Görüldüğü üzere kadın ve erkeklerin otonomi puan ortalamaları birbirine oldukça yakındır. Cinsiyet değişkeni ile otonomi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(98)} = ,150$; $p = ,881$).

Tablo 5. Evli Bireylerin Otonomi ve Otonomi Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T-Test Analizi

	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	S.d	p	t
Kişisel Başarı	Kadın	50	31,04	8,37	98	,971	,037
	Erkek	50	30,98	7,90			
Özgürlük	Kadın	50	28,88	7,68			
	Erkek	50	27,76	7,60		,465	,733

Yalnızlıktan Hoşlanma	Kadın	50	13,44	4,79		,533	-,626
	Erkek	50	14,06	5,10			
Otonomi	Kadın	50	73,36	18,85		,881	,150
	Erkek	50	72,80	18,49			

(*) $p < 0.05$ anlamlı fark vardır.

Tablo 6’da örnekleme oluşturan evli bireylerin sosyotropi ve sosyotropi alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi bağımsız örneklem T- Testi ile yapılmıştır. Kadınların ortalama onaylanmama kaygısı puanı 18,96; erkeklerin ortalama onaylanmama kaygısı puanı 13,02’dir. Görüldüğü üzere kadın ve erkeklerin onaylanmama kaygısı puanlarının ortalaması birbirine oldukça yakındır. Cinsiyet değişkeni ile onaylanmama arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(98)} = -,032$; $p = ,974$). Kadınların ortalama ayrılık kaygısı puanı 31,80; erkeklerin 29,52’dir. Görüldüğü üzere kadın ve erkeklerin ayrılık kaygısı ortalamaları birbirine oldukça yakındır. Cinsiyet değişkeni ile ayrılık kaygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(98)} = ,032$; $p = ,261$). Kadınların ortalama başkalarını memnun etme puanı 15,22; erkeklerin ortalama başkalarını memnun etme puanı 14,10’dur. Görüldüğü üzere kadın ve erkeklerin başkalarını memnun etme puan ortalamaları birbirine oldukça yakındır. Cinsiyet değişkeni ile başkalarını memnun etme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(98)} = ,990$; $p = ,325$). Kadınların ortalama sosyotropi puanı 65,98; erkeklerin ortalama sosyotropi puanı 62,64’tür. Görüldüğü üzere kadın ve erkeklerin sosyotropi puan ortalamaları birbirine oldukça yakındır. Cinsiyet değişkeni ile sosyotropi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(98)} = ,990$; $p = ,472$).

Tablo 6. Evli Bireylerin Sosyotropi ve Sosyotropi Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T-Test Analizi

	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	S.d	p	t
Onaylanmama Kaygısı	Kadın	50	18,96	9,35	98	,974	-,032
	Erkek	50	19,02	9,34			
Ayrılık Kaygısı	Kadın	50	31,80	9,03		,261	-,032
	Erkek	50	29,52	11,01			
Bşkalarını Memnun Etme	Kadın	50	15,22	5,40		,325	,990
	Erkek	50	14,10	5,89			
Sosyotropi	Kadın	50	65,98	21,75		,472	,990
	Erkek	50	62,64	24,44			

(*) $p < 0.05$ anlamlı fark vardır.

3. 4. Evli Bireylerin İç-Dış Kontrol Odaklarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguları

Tablo 7’ de örnekleme oluşturan evli bireylerin iç-dış kontrol odağının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi bağımsız örneklem T- Testi ile yapılmıştır. Yapılan analizde cinsiyet değişkeni ile iç-dış kontrol odağı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t_{(81)}=,391$; $p=,697$).

Tablo 7. Evli Bireylerin İç- Dış Kontrol Odağının Cinsiyet Değişkenine Göre T-Test Analizi

	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	S.d	p	t
İç-Dış Kontrol Odağı	Kadın	38	11,31	3,21	81	,697	,391
	Erkek	45	11,04	3,08			

(*) $p<0.05$ anlamlı fark vardır.

3. 5. Evli Bireylerin Otonomi-Sosyotropi ve Alt Boyutlarının Yaş Değişkenine İlişkin Bulguları

Tablo 8’de örnekleme oluşturan evli bireylerin otonomi ve otonomi alt boyutlarının yaş düzeyi değişkenine göre incelenmesi tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile yapılmıştır. Kişisel başarı alt boyutuna bakıldığında 20-25 yaş arasında olanların kişisel başarı ortalama puanları 29,09; 26-30 yaş arasında olanların kişisel başarı ortalama puanları 33,68; 31-35 yaş arasında olanların kişisel başarı ortalama puanları 29,65; 36-40 yaş arasında olanların kişisel başarı ortalama puanları 29,58; 41-45 yaş arasında olanların kişisel başarı ortalama puanları 30,66; 46 ve üstü yaş arasında olanların kişisel başarı ortalama puanlarının 31,41’dir. Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre; evli bireylerin kişisel başarı ve yaş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(5, 94)}=,877$; $p=,500$).

Özgürlük alt boyutuna bakıldığında 20-25 yaş arasında olanların özgürlük ortalama puanı 27,45; 26-30 yaş arasında olanların ortalama özgürlük puanı 31,12; 31-35 yaş arasında olanların ortalama özgürlük puanı 26,86; 36-40 yaş arasında olanların ortalama özgürlük puanları 26,08; 41-45 yaş arasında olanların ortalama özgürlük puanları 28,66; 46 ve üstü yaş arasında olanların ortalama özgürlük puanları 28,05’dir. Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre; evli bireylerin özgürlükleri ve yaş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(5, 94)}=1,089$; $p=,371$).

Yalnızlıktan hoşlanma alt boyutuna bakıldığında 20-25 yaş arasında olanların yalnızlıktan hoşlanma ortalama puanı 13,54; 26-30 yaş arasında olanların yalnızlıktan hoşlanma ortalama puanı 14,28; 31-35 yaş arasında olanların yalnızlıktan hoşlanma ortalama puanı 13,17; 36-40 yaş arasında olanların yalnızlıktan hoşlanma ortalama puanı 13,25; 41-45 yaş arasında olanların yalnızlıktan hoşlanma

ortalama puanı 14,25; 46 ve üstü yaş arasında olanların yalnızlıktan hoşlanma ortalama puanı 13,88'dir. Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre; evli bireylerin yalnızlıktan hoşlanma alt boyutu ile yaş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(5, 94)}=,168$; $p=,974$).

Otonomi ile yaş düzeylerine bakıldığında, 20-25 yaş arasında olanların ortalama otonomi puanı 70,09; 26-30 yaş arasında olanların ortalama otonomi puanı 79,08, 31-35 yaş arasında olanların ortalama otonomi puanı 69,69; 36-40 yaş arasında olanların ortalama otonomi puanı 68,91; 41-45 yaş arasında olanların ortalama otonomi puanı 73,58; 46 ve üstü yaş arasında olanların ortalama otonomi puanı 73,35'dir. Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre; evli bireylerin otonomi kişilik özellikleri ile yaş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(5, 94)}=,847$; $p=,500$).

Tablo 8. Evli Bireylerin Otonomi ve Otonomi Alt Boyutlarının Yaş Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Yaş Düzeyi		N	\bar{X}	Ss	S.d	p	F
Kişisel Başarı	20 – 25 yaş arası	11	29,09	7,82	Sd 1: 5 Sd 2: 94	,500	,877
	26 – 30 yaş arası	25	33,68	7,55			
	31 – 35 yaş arası	23	29,65	9,60			
	36 – 40 yaş arası	12	29,58	7,57			
	41 – 45 yaş arası	12	30,66	6,90			
	46 ve üstü	17	31,41	8,07			
	Toplam	100	31,01	8,10			
Özgürlük	20 - 25 yaş arası	11	27,45	8,09		,371	1,089
	26 - 30 yaş arası	25	31,12	5,50			
	31 - 35 yaş arası	23	26,86	9,84			
	36 - 40 yaş arası	12	26,08	7,51			
	41 - 45 yaş arası	12	28,66	8,02			
	46 ve üstü	17	28,05	6,10			
	Toplam	100	28,32	7,62			
Yalnızlıktan Hoşlanma	20 - 25 yaş arası	11	13,54	5,66		,974	,168
	26 - 30 yaş arası	25	14,28	4,47			
	31 - 35 yaş arası	23	13,17	5,54			
	36 - 40 yaş arası	12	13,25	4,392			
	41 - 45 yaş arası	12	14,25	5,37			
	46 ve üstü	17	13,88	4,910			
	Toplam	100	13,75	4,93			

Otonomi	20 - 25 yaş arası	11	70,09	20,13	,500	,847
	26 - 30 yaş arası	25	79,08	15,51		
	31 - 35 yaş arası	23	69,69	22,71		
	36 - 40 yaş arası	12	68,91	17,76		
	41 - 45 yaş arası	12	73,58	18,48		
	46 ve üstü	17	73,35	16,38		
	Toplam	100	73,08	18,58		

(*) $p < 0.05$ anlamlı fark vardır.

Tablo 9’da örneklemini oluşturan evli bireylerin sosyotropi ve sosyotropi alt boyutlarının yaş düzeyi değişkenine göre incelenmesi tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile yapılmıştır. Onaylanmama kaygısı alt boyutuna bakıldığında 20-25 yaş arasında olanların kişisel başarı ortalama puanları 20,45; 26-30 yaş arasında olanların onaylanmama kaygısı ortalama puanları 19,96; 31-35 yaş arasında olanların onaylanmama kaygısı ortalama puanları 18,08; 36-40 yaş arasında olanların onaylanmama kaygısı ortalama puanları 17,41; 41-45 yaş arasında olanların onaylanmama kaygısı ortalama puanları 19,16; 46 ve üstü yaş arasında olanların onaylanmama kaygısı ortalama puanlarının 18,82’dir. Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre; evli bireylerin onaylanmama kaygısı ve yaş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(5, 94)} = 2,16$; $p = ,956$).

Ayrılık kaygısı alt boyutuna bakıldığında 20-25 yaş arasında olanların ayrılık kaygısı ortalama puanı 28,81; 26-30 yaş arasında olanların ortalama ayrılık kaygısı puanı 33,60; 31-35 yaş arasında olanların ortalama ayrılık kaygısı puanı 29,26; 36-40 yaş arasında olanların ortalama ayrılık kaygısı puanları 29,28; 41-45 yaş arasında olanların ortalama ayrılık kaygısı puanları 30,16; 46 ve üstü yaş arasında olanların ortalama ayrılık kaygısı puanları 30,88’dir. Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre; evli bireylerin ayrılık kaygısı ve yaş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(5, 94)} = 6,40$; $p = ,670$).

Başkalarını memnun etme alt boyutuna bakıldığında 20-25 yaş arasında olanların başkalarını memnun etme ortalama puanı 14,18; 26-30 yaş arasında olanların başkalarını memnun etme ortalama puanı 15,12; 31-35 yaş arasında olanların başkalarını memnun etme ortalama puanı 13,65; 36-40 yaş arasında olanların başkalarını memnun etme ortalama puanı 14,25; 41-45 yaş arasında olanların başkalarını memnun etme ortalama puanı 14,83; 46 ve üstü yaş arasında olanların başkalarını memnun etme ortalama puanı 15,82’dir. Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre; evli bireylerin başkalarını memnun etme alt boyutu ile yaş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(5, 94)} = 3,42$; $p = ,886$).

Sosyotropi ile yaş düzeylerine bakıldığında, 20-25 yaş arasında olanların ortalama sosyotropi puanı 63,45; 26-30 yaş arasında olanların ortalama sosyotropi puanı 68,68, 31-35 yaş arasında olanların ortalama sosyotropi puanı 61,00; 36-40 yaş arasında olanların ortalama sosyotropi puanı 60,75; 41-45 yaş arasında olanların ortalama sosyotropi puanı 64,16; 46 ve üstü yaş arasında olanların ortalama sosyotropi puanı 65,52'dir. Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre; evli bireylerin sosyotropi kişilik özellikleri ile yaş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(5, 94)}=,892$; $p=,332$).

Tablo 9. Evli Bireylerin Sosyotropi ve Sosyotropi Alt Boyutlarının Yaş Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Yaş Düzeyi		N	\bar{X}	Ss	S.d	P	F
Onaylanmama Kaygısı	20 - 25 yaş arası	11	20,45	11	Sd 1: 5, Sd 2: 94	,956	,214
	26 - 30 yaş arası	25	19,96	9,44			
	31 - 35 yaş arası	23	18,08	10,08			
	36 - 40 yaş arası	12	17,41	8,44			
	41 - 45 yaş arası	12	19,16	9,74			
	46 ve üstü	17	18,82	8,14			
	Toplam	100	18,99	9,30			
Ayrılık Kaygısı	20 - 25 yaş arası	11	28,81	12,19		,670	,640
	26 - 30 yaş arası	25	33,60	8,95			
	31 - 35 yaş arası	23	29,26	10,07			
	36 - 40 yaş arası	12	29,08	8,78			
	41 - 45 yaş arası	12	30,16	12,19			
	46 ve üstü	17	30,88	10,06			
	Toplam	100	30,66	10,09			
Başkalarını Memnun Etme	20 - 25 yaş arası	11	14,18	8,02		,886	,342
	26 - 30 yaş arası	25	15,12	4,47			
	31 - 35 yaş arası	23	13,65	5,89			
	36 - 40 yaş arası	12	14,25	5,80			
	41 - 45 yaş arası	12	14,83	5,90			
	46 ve üstü	17	15,82	5,41			
	Toplam	100	14,66	5,65			
Sosyotropi	20 - 25 yaş arası	11	63,45	29,36		,332	,892
	26 - 30 yaş arası	25	68,68	21,36			
	31 - 35 yaş arası	23	61	24,54			
	36 - 40 yaş arası	12	60,75	19,21			
	41 - 45 yaş arası	12	64,16	26,75			
	46 ve üstü	17	65,52	20,99			
	Toplam	100	64,31	23,07			

(*) $p < 0.05$ anlamlı fark vardır.

3. 6. Evli Bireylerin İç-Dış Kontrol Odaklarının Yaş Değişkenine İlişkin Bulguları

Tablo 10’da örnekleme oluşturan evli bireylerin iç-dış kontrol odaklarının yaş düzeyi değişkenine göre incelenmesi tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile yapılmıştır. Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre; evli bireylerin iç-dış kontrol odakları ile yaş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F_{(5, 77)}=3,052$; $p=,014$). Elde edilen sonuçlara göre; iç-dış kontrol odağı 46 yaş ve üstü olanların, 20-25 yaş arası olanlar ve 31-35 yaş arasında olanlar ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tablo 10. Evli Bireylerin İç-Dış Kontrol Odaklarının Yaş Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Yaş Düzeyleri	N	\bar{X}	Ss	S.d	p	F
20 – 25 yaş arası	8	12,50	1,85	Sd 1:5, Sd 2:77	,014	3,05
26 – 30 yaş arası	17	12	3,90			
31 – 35 yaş arası	23	11,82	2,28			
36 – 40 yaş arası	11	11,81	2,92			
41 – 45 yaş arası	10	9,10	4,04			
46 ve üstü	14	9,28	2,05			
Toplam	83	11,16	3,13			

(*) $p<0.05$ anlamlı fark vardır.

3. 7. Evli Bireylerin Otonomi-Sosyotropi ve Alt Boyutlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulguları

Tablo 11’de örnekleme oluşturan evli bireylerin otonomi ve otonomi alt boyutlarının eğitim düzeyi değişkenine göre incelenmesi açısından tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre; Kişisel başarı alt boyutu ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(4, 94)}=1,637$; $p=,171$). Özgürlük alt boyutu ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F_{(4, 94)}=2,486$; $p=,049$).

Buna göre eğitim seviyesi attıkça özgürlüğünde değişkenlik gösterdiğini söyleyebiliriz. Yalnızlıktan hoşlanma alt boyutu ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(4, 94)}=1,755$; $p=,145$). Otonomi ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(4, 94)}=2,350$; $p=,060$).

Tablo 11. Evli Bireylerin Otonomi ve Otonomi Alt Boyutlarının Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Eğitim Düzeyi		N	\bar{X}	Ss	S.d	p	F
Kişisel Başarı	İlkokul mezunu	17	33,11	7,58	Sd1:4, Sd2:94	,171	1,637
	Ortaokul mezunu	8	31,87	6,19			
	Lise mezunu	26	32,50	9,69			
	Üniversite mezunu	45	29,60	7,48			
	Lisansüstü	3	23	4,35			
Özgürlük	İlkokul mezunu	17	30,41	6,21		,049	2,486
	Ortaokul mezunu	8	31	5,18			
	Lise mezunu	26	30,38	9,36			
	Üniversite mezunu	45	26,15	7,02			
	Lisansüstü	3	22,66	3,05			
Yalnızlıktan Hoşlanma	İlkokul mezunu	17	15,17	5,16		,145	1,755
	Ortaokul mezunu	8	14,75	4,77			
	Lise mezunu	26	14,46	5,70			
	Üniversite mezunu	45	13,02	4,34			
	Lisansüstü	3	8,33	2,88			
Otonomi	İlkokul mezunu	17	78,70	16,85		,060	2,350
	Ortaokul mezunu	8	77,62	12,24			
	Lise mezunu	26	77,34	23,06			
	Üniversite mezunu	45	68,77	16,56			
	Lisansüstü	3	54	4,58			

(*) $p < 0.05$ anlamlı fark vardır.

Tablo 12’de örnekleme oluşturan evli bireylerin sosyotropi ve sosyotropi alt boyutlarının eğitim düzeyi değişkenine göre incelenmesi açısından tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre; Onaylanmama kaygısı alt boyutu ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F_{(4, 94)}=2,846$; $p=,028$). Buna göre eğitim düzeyi arttıkça onaylanmama kaygısının da azaldığını söyleyebiliriz. Ayrılık kaygısı alt boyutu ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F_{(4, 94)}=4,032$; $p=,005$). Başkalarını memnun etme alt boyutu ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(4, 94)}=1,270$; $p=,287$). Sosyotropi ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F_{(4, 94)}=3,146$; $p=,018$). Buna göre eğitim düzeyi arttıkça sosyotropinin de azaldığını söyleyebiliriz.

Tablo 12. Evli Bireylerin Sosyotropi ve Sosyotropi Alt Boyutlarının Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Eğitim Düzeyi		N	\bar{X}	Ss	S.d	p	F
Onaylanmama Kaygısı	İlkokul mezunu	17	23,82	7,58	Sd1: 4, Sd2: 94	,028	2,846
	Orta okul mezunu	8	20,87	8,25			
	Lise mezunu	26	20,19	10,46			
	Üniversite mezunu	45	16,68	8,93			
	Lisansüstü	3	10,33	1,52			
Ayrılık Kaygısı	İlkokul mezunu	17	37	8		,005	4,032
	Ortaokul mezunu	8	34,50	7,98			
	Lise mezunu	26	31,61	11,20			
	Üniversite mezunu	45	27,22	9,36			
	Lisans üstü	3	24,66	5,50			
Başkalarını Memnun Etme	İlkokul mezunu	17	16,29	5,33		,287	1,270
	Orta okul mezunu	8	13,62	3,99			
	Lise mezunu	26	15,50	6,64			
	Üniversite mezunu	45	13,93	5,41			
	Lisans üstü	3	10	3			
Sosyotropi	İlkokul mezunu	17	77,11	18,80		,018	3,146
	Ortaokul mezunu	8	69	18,29			
	Lise mezunu	26	67,30	25,93			
	Üniversite mezunu	45	57,84	22,05			
	Lisansüstü	3	45	6,08			

(*) $p < 0.05$ anlamlı fark vardır.

3. 8. Evli Bireylerin İç-Dış Kontrol Odaklarının Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulguları

Tablo 13'te örnekleme oluşturan evli bireylerin iç-dış kontrol odaklarının eğitim düzeyi değişkenine göre incelenmesi açısından tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre lise mezunu ve lisansüstü mezunu arasında fark olduğu görülse de, evli bireylerin eğitim düzeyi ve iç-dış kontrol odakları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(4,77)} = 5,17$; $p = ,724$).

Tablo 13. Evli Bireylerin İç-Dış Kontrol Odaklarının Eğitim Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	Ss	S.d	p	F
İlkokul mezunu	15	10,73	2,25	Sd1: 4, Sd2: 77	,724	,517
Ortaokul mezunu	7	11,42	1,27			
Lise mezunu	18	11,55	2,57			
Üniversite mezunu	40	11,30	3,87			
Lisansüstü	2	8,50	,70			
Toplam	82	11,19	3,14			

(*) p<0.05 anlamlı fark vardır.

3. 9. Otonomi, Sosyotropi ve Alt Boyutlarının İç- Dış Kontrol Odağı ile Korelasyonu

Tablo 14. 1. Otonomi, Sosyotropi ve Alt Boyutları ile İç-Dış Kontrol Odağı Korelasyon Katsayıları

		Kişisel Başarı	Özgürlük	Yalnızlıktan Hoşlanma	Onaylanmama Kaygısı
İç-Dış Kontrol Odağı	Pearson Correlation	-,134	-,096	-,081	,042
	Sig. (2-tailed)	,227	,386	,467	,709
Otonomi	Pearson Correlation	,928**	,915**	,826**	,674**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Sosyotropi	Pearson Correlation	,622**	,748**	,591**	,938**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Ayrılık Kaygısı	Pearson Correlation	,570**	,703**	,460**	,757**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Başkalarını Menun Etme	Pearson Correlation	,625**	,682**	,605**	,830**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
Kişisel Başarı	Pearson Correlation	1	,763**	,675**	,544**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000
Özgürlük	Pearson Correlation	,763**	1	,648**	,677**
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,000
Yalnızlıktan Hoşlanma	Pearson Correlation	,675**	,648**	1	,599**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000
Onaylanmama Kaygısı	Pearson Correlation	,544**	,677**	,599**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	

(**) p<0.01 anlamlı fark vardır.

Tablo 14. 2. Otonomi, Sosyotropi ve Alt Boyutları ile İç-Dış Kontrol Odağı Korelasyon Katsayıları

		İç-Dış Kontrol Odağı	Otonomi	Sosyotropi	Ayrılık Kaygısı	Başkalarını Memnun Etme
İç-Dış Kontrol Odağı	Pearson Correlation	1	-,120	,009	-,016	-,001
	Sig. (2-tailed)		,280	,935	,886	,994
Otonomi	Pearson Correlation	-,120	1	,735**	,659**	,713**
	Sig. (2-tailed)	,280		,000	,000	,000
Sosyotropi	Pearson Correlation	,009	,735**	1	,920**	,896**
	Sig. (2-tailed)	,935	,000		,000	,000
Ayrılık Kaygısı	Pearson Correlation	-,016	,659**	,920**	1	,722**
	Sig. (2-tailed)	,886	,000	,000		,000
Başkalarını Memnun Etme	Pearson Correlation	-,001	,713**	,896**	,722**	1
	Sig. (2-tailed)	,994	,000	,000	,000	
Kişisel Başarı	Pearson Correlation	-,134	,928**	,622**	,570**	,625**
	Sig. (2-tailed)	,227	,000	,000	,000	,000
Özgürlük	Pearson Correlation	-,096	,915**	,748**	,703**	,682**
	Sig. (2-tailed)	,386	,000	,000	,000	,000
Yalnızlıktan Hoşlanma	Pearson Correlation	-,081	,826**	,591**	,460**	,605**
	Sig. (2-tailed)	,467	,000	,000	,000	,000
Onaylanmama Kaygısı	Pearson Correlation	,042	,674**	,938**	,757**	,830**
	Sig. (2-tailed)	,709	,000	,000	,000	,000

(**) p<0.01 anlamlı fark vardır.

3. 10. Evli Çiftlerin Eş Seçimi Açısından Otonomik-Sosyotropik Kişilik Özellikleri ile İç-Dış Kontrol Odağı Farklılıklarına İlişkin Bulguları

Örnekleme oluşturan evli çiftlerin eş seçiminde iç-dış kontrol odaklarını incelendiğinde, 6 çiftte erkeklerin iç kontrol odağı yüksekken, 10 çiftte kadınların iç kontrol odağı yüksek bulunmuştur. 19 çiftin ise kontrol odakları birbirine eşittir. Örnekleme oluşturan 50 evli çiftin eş seçimi sosyotropik kişilik özelliğine göre incelendiğinde, 4 çiftte erkeklerin sosyotropisi yüksekken, 8 çiftte kadınların sosyotropisi yüksek bulunmuştur. 38 çiftin ise sosyotropileri birbirine eşittir. Örnekleme oluşturan 50 evli çiftin eş seçimi otonomik kişilik özelliğine göre incelendiğinde, 4 çiftte erkeklerin ve 4 çiftte kadınların otonomileri yüksekken, 42 çiftin ise otonomi seviyeleri birbirine eşittir. Bu bilgiler ışığında eşler çoğunlukla eş seçiminde, kendi kişilik özelliklerine yakın kişiler ile birliktelik kurmuşlardır.

BÖLÜM 4

TARTIŞMA

4. 1. EVLİ BİREYLERİN OTONOMİ ÖZELLİKLERİNİN TARTIŞILMASI

Bu çalışmada evli bireylerin cinsiyetleri ile otonomik özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Buna göre, cinsiyetin otonomik özellikler üzerinde etkisi yoktur. Yapılan araştırmalar incelendiğinde, Ceylan'ın (2009) Rekreatif Uçurtma Sörfü ve Rüzgar Sörfü Yapan Bireylerin Atılganlık, Tükenmişlik, Depresyon, Öfke, Sosyotropi ve Otonomi Düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada, kadın ve erkeklerin puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır. Keskin ve Yıldırım'ın (2008) Yapısal Yaklaşım Normlarında Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme, Otonomi, Çoklu Zeka Durumlarını değerlendirdiği araştırmada, kadın ve erkeklerin puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır. Çetin'in (2008) Yaşlılarda Sosyotropi- Otonomi Kişilik Özellikleri ile Depresyon arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada kadın ve erkeklerin puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır. Kaya, Aştı, Acaroğlu, Kaya, Şendir'in (2006) Hemşire Öğrencilerin Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özellikleri ve İlişkili Faktörleri inceledikleri araştırmada kadın ve erkeklerin puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır. Literatür, araştırmamızdan elde edilen bulguyu destekler niteliktedir.

Çalışmada yaşın artması ile otonomi puanlarında bir artış gözlenmekle birlikte bu fark istatistiksel anlamlılığa ulaşmamıştır. Buna göre bireylerin otonomik özelliklerinin yaşa bağlı olarak değişmediği ortaya çıkmıştır. Bu bulgu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde; Seren'in (1998) Hemşirelerin Otonomi Düzeylerinin Belirlenmesi ve Etkileyen Faktörleri incelediği araştırmada, yaş ile otonomi puan ortalamaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. Kangallı'nın (2005) Sivas İli Hastanelerinde Çalışan Hemşirelerin Otonomi Düzeyleri ve Otonomiyi Etkileyen Mesleki ve Kurumsal Faktörleri incelediği araştırmada, yaş ile otonomi puan ortalamaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. Çam ve Engin'in (2006) Psikiyatri Kliniğinde Çalışan Hemşirelerde Farkındalık Eğitiminin Bireysel Performans Standartlarına Etkisinin incelendiği araştırmada, yaş ile otonomi puan ortalamaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. Kaya ve arkadaşlarının (2006) Hemşire Öğrencilerin Sosyotropik- Otonomik Kişilik Özellikleri ve İlişkili Faktörlerin incelenmesinde, yaş ile otonomi puan ortalamaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. Aydın'ın (2007), Psikiyatri Kliniklerinde Çalışan Hemşirelerin Kişilik Özellikleri ve Stresle Baş Etme Durumlarının incelenmesinde, yaş ile otonomi puan ortalamaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. Çetin'in (2008) Yaşlılarda Sosyotropi- Otonomi Kişilik Özellikleri ile Depresyon arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada, yaş ile otonomi puan ortalamaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. Baydoğan ve Dağ'ın (2008), Hemodiyaliz

Hastalarındaki Depresiflik Düzeyinin Yordanmasında Kontrol Odağı, Öğrenilmiş Güçlülük ve Sosyotropi-Otonomi arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada, yaş ile otonomi puan ortalamaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. Akkaya'nın (2009), Üniversite Öğrencilerinin Otonomik-Sosyotropik Kişilik Özellikleri ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada da, yaş ile otonomi puan ortalamaları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. Literatür araştırmamızdan elde edilen bulguyu destekler niteliktedir.

Çalışmada evli bireylerin otonomi puan ortalamaları ile eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Seren'in (1998) Hemşirelerin Otonomi Düzeylerinin Belirlenmesi ve Etkileyen Faktörleri İncelediği araştırma da ise eğitim düzeyi ile otonomi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Araştırmanın örneklemini oluşturan hemşirelerin; aynı meslek grubuna mensup olmaları ve en alt eğitim kategorisinin sağlık meslek lisesi mezunu olmalarının sonucu etkilemede katkısının olacağı düşünülmektedir. Bulgumuzu destekleyen araştırmalar ise Çetin'in (2008) Yaşlılarda Sosyotropi-Otonomi Kişilik Özellikleri ve Depresyon arasındaki ilişkiyi incelediği araştırma ve Mezirciyan'ın (2013) 3-6 Yaş Döneminde Okulöncesi Eğitime Gitme ile Ergenlerdeki Otonomi-Sosyotropi, İç Odaklılık- Dış Odaklılık ve Benlik İmgesi Arasındaki İlişkiyi inceledikleri araştırmalardır.

Bazı araştırmacılar, sosyotropik-otonomik özelliklerin çocukluk döneminde kazanıldığını ve değişmez özellikler olarak daha sonraki yaşlarda gözlenebileceğini düşünmüşler, ancak bu özelliklerin kazanılması ile ilgili genellenebilir özelliklere ulaşamamışlardır. Sosyotropi-otonomiyi bilişsel kuram çerçevesinde tanımlayanlar ise, bu özelliklerin kazanılmasında geçmiş yaşantının önemini vurgulamamışlar, içinde buldukları duruma göre kişilerin farklılıklar göstereceğini düşünmüşlerdir (Beck, Taylor, Robbins, 2003; Fairbrother, Moretti, 1998; Kabakçı, 1997).

Çalışmada evli bireylerin otonomi alt boyutlarından, özgürlük alt boyutu ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre eğitim seviyesi attıkça özgürlüğünde değişkenlik gösterdiğini söyleyebiliriz. Elde edilen bulgulara göre üniversite mezunu ve lisansüstü mezunu olanların otonomi miktarı daha fazladır. Seren'in (1998), Hemşirelerin Otonomi Düzeylerinin Belirlenmesi ve Etkileyen Faktörleri incelediği araştırmada özgürlük alt boyutu ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Tokmak, Turgut ve Öktem'in (2013), Turizm ve Otelcilik Öğrencilerinin Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özelliklerinin İletişim Becerilerine Etkisini incelediği araştırmada özgürlük alt boyutu ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Literatür araştırmamızdan elde edilen bulguyu destekler niteliktedir.

Evli bireylerin iç kontrol odakları ile otonomileri arasında ilişki olduğu düşünülmüş fakat ilişki bulunmamıştır.

4. 2. EVLİ BİREYLERİN SOSYOTROPİ ÖZELLİKLERİNİN TARTIŞMASI

Çalışmada evli bireylerin cinsiyetleri ile sosyotropik özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ceylan'ın (2009) Rekreatif Uçurtma Sörfü ve Rüzgar Sörfü Yapan Bireylerin Atılganlık, Tükenmişlik, Depresyon, Öfke, Sosyotropi ve Otonomi Düzeyleri Arasındaki İlişkiyi incelediği çalışmada ve Kaya ve arkadaşlarının (2006) Hemşire Öğrencilerin Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özellikleri ve İlişkili Faktörleri İnceledikleri çalışmada, kadın ve erkeklerin sosyotropi puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır. Literatür, çalışmamızdan elde edilen bulgu ile paralellik göstermektedir.

Yapılan çalışmada evli bireylerin yaş düzeyleri ile sosyotropik özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çam, Engin'in (2006) Psikiyatri Kliniğinde Çalışan Hemşirelerde Farkındalık Eğitiminin Bireysel Performans Standartlarına Etkisini inceledikleri çalışma, kadın ve erkeklerin sosyotropi puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır. Kaya ve arkadaşlarının (2006) Hemşire Öğrencilerin Sosyotropik- Otonomik Kişilik Özellikleri ve İlişkili Faktörlerini inceledikleri çalışmada, kadın ve erkeklerin sosyotropi puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır. Otacıoğlu'nun (2008) Müzik Öğretmenlerinin Sosyotropik ve Otonomik Kişilik Özellikleri ile Depresyon Düzeyleri Üzerine yaptığı çalışmada kadın ve erkeklerin sosyotropi puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır. Akkaya'nın (2009), Üniversite Öğrencilerinin Otonomik-Sosyotropik Kişilik Özellikleriyle Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri Arasındaki İlişkiyi inceledikleri çalışmada kadın ve erkeklerin sosyotropi puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır. Literatür, çalışmamızdan elde edilen bulgu ile paralellik göstermektedir.

Evli bireylerin sosyotropi ve sosyotropi alt boyutlarının eğitim düzeylerine göre ilişkisine bakıldığında, onaylanmama kaygısı alt boyutu ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre eğitim düzeyi arttıkça onaylanmama kaygısının da azaldığını söyleyebiliriz. Ayrılık kaygısı alt boyutu ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Eğitim seviyesi arttıkça ayrılık kaygısında azalma olduğunu söyleyebiliriz. Sosyotropi ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre eğitim düzeyi arttıkça sosyotropinin de azaldığını söyleyebiliriz. Tosyalı'nın (2010)Evli Bireylerde Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özellikleri, Empati ve Mutluluk Düzeyi Arasındaki İlişkiyi incelediği çalışmada bulguyu destekler niteliktedir. Ancak Aydın'ın (2007) Psikiyatri Kliniklerinde Çalışan Hemşirelerin

Kişilik Özellikleri ve Stresle Baş Etme Durumlarını incelediği araştırmada ve Çetin'in (2008) Yaşlılarda Sosyotropi- Otonomi Kişilik Özellikleri ile Depresyon arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada eğitim düzeyinin sosyotropi puanlarını etkilemediğini saptamışlardır.

Winnicott'a göre, çocuk yaşamının başlangıcında bütünleşmemiş, zamanda ve mekânda dağınık deneyimler yaşar. Bu deneyimlerin kendilik çekirdeğini oluşturduğunu söyler. Çocuğun annesi ile kurduğu ilişki ve annenin sağladığı çevre içinde, çocuğun kendilik bütünleşmesinin ve gelişmesinin sağlandığı öne sürülür. Bunun sonucunda, çocuğun kendini bütünleşmiş bir şekilde algılaması ve kendilik duygusunu geliştirmesi annenin çocuğa sunduğu "kucaklayıcı çevre" sayesinde gerçekleşir. Annenin çocuğuyla ilgili bütünleşmiş tasarımlarının ise, çocuğun giderek kendi bütünlüğünü kavramasına yol açacağı belirtilir. Annenin çocuğun ihtiyaçlarına eş duyumlu yanıtlar vermesi ile çocuğun tutarlı bir kendilik duygusu geliştirebileceği ve bunun, çocuğun iç dünyasının oluşmasında önemli bir rol oynayacağı vurgulanmıştır. Winnicott, çocuğun yaşadığı "tüm güçlülük" deneyimini, eş duyumlu olarak ihtiyaçlarının karşılanması ve kendini her türlü tatminin kaynağı olarak algılaması olarak belirtir (Winnicott, 1998). Bu bağlamda sosyotropik ve otonomik özelliklerin ve alt boyutlarının oluşmasında çocukluk döneminin de katkısının olacağı düşünülmektedir.

Bazı araştırmacılar, sosyotropik-otonomik özelliklerin çocukluk döneminde kazanıldığını ve değişmez özellikler olarak daha sonraki yaşlarda gözlenebileceğini düşünmüşler, ancak bu özelliklerin kazanılması ile ilgili genellenebilir özelliklere ulaşamamışlardır. Sosyotropi-otonomiyi bilişsel kuram çerçevesinde tanımlayanlar ise, bu özelliklerin kazanılmasında geçmiş yaşantının önemini vurgulamamışlar, içinde buldukları duruma göre kişilerin farklılıklar göstereceğini düşünmüşlerdir (Beck, Taylor, Robbins, 2003; Fairbrother, Moretti, 1998; Kabakçı, 1997). Evli bireylerin dış kontrol odakları ile sosyotropileri arasında ilişki olduğu düşünülmüş fakat ilişki bulunamamıştır.

4. 3. EVLİ BİREYLERİN İÇ- DIŞ KONTROL ODAĞININ TARTIŞILMASI

Bu çalışmada evli bireylerin iç-dış kontrol odağı ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Erol ve arkadaşlarının (2003) Üniversite Öğrencilerinde Yeme Bozukluğu Belirtilerini Yordayıcı Olarak Kontrol Odağı ve Benlik Saygısının Karşılaştırılmasını yaptıkları araştırmada, cinsiyet ile kontrol odağı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yeşilyaprak'ın (1988) Lise öğrencilerinin içsel ya da dışsal denetimli oluşlarını etkileyen etmenleri incelediği araştırmada, cinsiyet ile kontrol odağı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Gündüz'ün (1986) Okul başarısı ve ortaokul birinci sınıf öğrencilerinde denetim odağı ile ilişkiyi incelediği araştırmada cinsiyet ile kontrol odağı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Aksoy'un (1993) Lise son sınıf öğrencilerinin

özsaygı ve denetim odağını etkileyen bazı değişkenleri incelediği araştırmada cinsiyet ile kontrol odağı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgular araştırmamızla paralel sonucu paylaşırken, Ören'in (1991) Denetim Odağı ve Kendini Kabul Arasındaki İlişkileri incelediği araştırmada kadınların içten denetim odağının daha fazla olduğu bulunmuştur. Farklılıklarla ilgili olarak araştırmaya katılan kişilerin yetiştiriliş tarzları, kültürel faktörler ve genetik faktörlerin bu noktada önemli olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada evli bireylerin iç-dış kontrol odakları ile yaş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bulgulara göre; yaş düzeyi arttıkça iç kontrol odağı artmaktadır. Gökpınar'ın (2011) Cinsel Travma Yaşantısı Olan Kadınların Kontrol Odağı İnançları ile Sürekli Öfke ve Öfke Tarzları Arasındaki İlişkiyi incelediği araştırmada ve Yılmaz'ın (2011) Benlik Saygısı, Kontrol Odağı - Öğrenme Stilllerinin Akademik Başarıya Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine yaptığı araştırma da yaş düzeyleri ile kontrol odağı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Fakat; Taş'ın (2011) Öğretmenlerde Yaşamın Anlamı, Yaşamın Doyumu, Benlik Saygısı, İyimserlik ve Kontrol Odağının İncelediği araştırmada, Çaylı'nın (2013) Kontrol Odağı- İş Tatmini İlişkisi ve Örgütsel Adalet Algısının Aracı Etkisi'ni incelediği araştırma bulgumuzu destekler niteliktedir.

Rotter kuramında anne- baba- çocuk ilişkisine ayrı bir önem vermiştir. Çocuk, ebeveynlerinden aldığı olumlu pekiştirmelerle beklentiler oluşturmakta ve kişiliğini geliştirmektedir. Davranışların oluşması ve gelişmesinde bu pekiştirmelerin etkili olduğu belirtilmektedir. Özellikle ebeveyn tutumlarının bireyin denetim odağının iki ucundan birine yönelmede etkili olduğu ve ebeveyn tutumlarından etkilenerek denetim odağı şekil değiştirebilmektedir (Rotter, Change ve Phares, 1972; Yeşilyaprak, 1988).

Denetim odağının içten ve dıştan denetim odağı şeklinde boyutlarının gelişmesinde çevresel faktörlerin etkili olduğu görülmektedir. Birey yaşamının ilk yıllarında yakın çevresine çok bağımlıdır. Bu durum bireyin dıştan denetim özelliğini geliştirir. Bireyin kendisi için önemli kararları alabilecek özgürlüğü kazanana kadar ve aile çevresine karşı bağımsızlığına kavuşana kadar dıştan denetimli olduğu belirtilmektedir. Ancak yaş ilerledikçe birey kendi başına daha yeterli hale gelmekte ve denetim odağı dıştan içe doğru bir kayma göstermektedir (Galejs ve Pease, 1986; Kaval, 2001).

Çalışmada evli bireylerin iç-dış kontrol odakları ile eğitim düzeyi arasında ilişkiye bakıldığında lise mezunu ve lisansüstü mezunu arasında fark olduğu görülse de, evli bireylerin eğitim düzeyi ve iç-dış kontrol odakları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Literatüre bakıldığında; Taş'ın (2011) Öğretmenlerde Yaşamın Anlamı, Yaşamın Doyumu, Benlik Saygısı, İyimserlik ve

Kontrol Odağının İncelediği araştırmada, iç-dış kontrol odağı ile eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık yoktur. Küçükkaragöz'ün (1998) İlkokul Öğretmenlerinde Kontrol Odağı ve Öğrencilerinin Kontrol Odağının Oluşumuna Etkilerini incelediğı araştırma, iç-dış kontrol odağı ile eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık yoktur. Sulu'nun (2007) Resmi Ve Özel İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin İş Tatminleri İle Denetim Odağı Arasındaki İlişkiyi incelediğı araştırmada iç-dış kontrol odağı ile eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık yoktur. Canbay'ın (2007) İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin İş Doyumu ve Denetim Odağı İlişisini incelediğı araştırmada iç-dış kontrol odağı ile eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık yoktur. Literatür, araştırmamızdan elde edilen bulgu ile paralellik göstermektedir.

BÖLÜM 5

SONUÇ ve ÖNERİLER

5. 1. SONUÇLAR:

Evli bireylerin;

1. Otonomileri ile iç kontrol odakları arasında ilişki bulunmamıştır.
2. Sosyotropileri ile dış kontrol odakları arasında ilişki bulunmamıştır.
3. Cinsiyet ile otonomi-sosyotropi ve kontrol odağı arasında ilişki bulunmamıştır.
4. İç- dış kontrol odakları ile yaş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
5. Sosyotropi-otonomi ile yaş düzeyleri arasında ilişki bulunmamıştır.
6. Özgürlük alt boyutu ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
7. Otonomileri ile eğitim düzeyi arasında ilişki bulunmamıştır.
8. Sosyotropileri ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
9. İç-dış kontrol odağı ile eğitim düzeyi arasında ilişki bulunmamıştır.
10. Onaylanmama kaygısı alt boyutu ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
11. Ayrılık kaygısı alt boyutu ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
12. Eş seçimi açısından sosyotropi-otonomi ve iç-dış kontrol odağı incelendiğinde eşlerin çoğunlukla kendi kişilik özellikleri ile aynı olan kişilerle birliktelik kurduğu bulunmuştur.

5. 2. ÖNERİLER:

1. Toplumların yapısı göz önüne alınarak toplum bazında evlilik ilişkilerini etkileyen kişilik özelliklerine yönelik ölçekler geliştirilebilir.
2. Araştırmada veri toplama aracı olarak sadece ölçekler kullanılmıştır, nitel çalışma ile zenginleştirilebilir.
3. Bu alanda daha geniş bir örneklem ile araştırma yapılması önerilmektedir.
4. Eş seçimi ile ilgili birçok farklı görüş bulunmaktadır. Bunlardan birisi de, insanların kendilerine benzeyen kişilerden hoşlandıkları yönündedir. Bu benzerlik; fiziksel, aile yapısı, din, yaş, eğitim gibi değişik özellikler olabilirken, kişilikteki benzerliğin de kişilerin eş seçiminde önemli bir etken olduğu görülmüştür. Kişiler eş seçiminde bu kavramı ‘ortak özellikler’ olarak adlandırmaktadırlar. Bu bilgiler ışığında, kişi öncelikle kendisini çok iyi tanımalıdır ve evlenmeyi düşüneceği kişiyle ilgili özellikleri çok iyi tanımalıdır.
5. Ebeveyn tutumlarının bireyin sosyotropik- otonomik kişilik özelliklerinin oluşumunda ve bireyin denetim odağından birine yönelmelerinde etkili oldukları düşünülerek, ebeveynlere

kişilik özellikleri- denetim odağı ile ilgili eğitim verilmesi bu alanda bilinçlendirilmeleri faydalı olabilir.

KAYNAKÇA

Ajzen, I. (1988). Attitudes, Personality, and Behavior, Milton-Keynes, England: Open University Press.

Akkaya (2009), Üniversite Öğrencilerinin Otonomik-Sosyotropik Kişilik Özellikleriyle Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri Arasındaki İlişki. Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Aksoy, M.S. (1995). Benlik bilinçliliği, kontrol odağı ve A tipi davranış biçimi arasındaki ilişkiler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Aksoy, A.B. (1993). Lise son sınıf öğrencilerinin özsaygı ve denetim odağını etkileyen bazı değişkenlerin incelenmesi. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi

Allport, G.W. (1961). Pattern and growth in personality. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Anderson, C.R. (1977). Locus of Control, Coping Behaviors and Performance in A Stres Setting: A Longitudinal Study. Journal of Applied Psychology, 62 446- 451.

Arknoff, D.B. and Mahoney, M.J. (1979). The role of perceived in psychopathology. In L.C. Perlmutter ve R.D. Monty (Eds.), Choiceand Perceived Control, Hillsdale, N.J: Erlbaum, 155-174.

Atabek, E. (1989). Kışkırtılmış erkeklik bastırılmış kadınlık. 5. Basım. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Ayan, D., Beder-Şen, R., Ünal, S., Yurtkuran, S. (2002). ‘‘Akraba evliliğinin kültür birikiminde ve toplum hayatındaki bazı görünümleri: Dil, din ve tıp.’’ Aile ve Toplum Dergisi 1(4). 7-45.

Aydın (2007), Psikiyatri Kliniklerinde Çalışan Hemşirelerin Kişilik Özellikleri ve Stresle Baş Etme Durumları. Haliç Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Aytaç, S., Bayram, N. Üniversite Gençliğinin İş ve Eş Seçimindeki Etkin Kriterlerin Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP) İle Analizi, <http://www.isguc.org/isvees.htm> , Son Erişim: 06.02.2006.

Babadağ, K. (2001). ‘‘Meslekleşme ve Kadın’’, I. Uluslar arası ve VIII. Ulusal Hemşirelik Kongresi, Antalya, 29 Ekim- 2 Kasım 2000; Kongre Kitabı: 35-39.

Bağlı, M., Sever, A. (2005), ‘‘Tabulaştırılan/Tabulaşan Kurumun (Ailenin) Kurbanlıklar Edinme Pratiği’’, Aile ve Toplum Dergisi, Ocak-Mart, Yıl:7, Cilt:2, Sayı:8, s:9-22.

Bandura, A. (1965). Influences of models reinforcement contingencies on the acquisition of imitative responses. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1, 589-595.

Barrett, P., Eysenck, S.B.G. (1984). The assessment of personality factors across 25 countries. *Personality and Individual Differences*, 5, 615-632.

Basım, H; Şeşen, H. Kontrol Odağının Çalışanların Nezaket ve Yardım Etme Davranışlarına Etkisi: Kamu Sektöründe Bir Araştırma.

Baydoğan, M., Dağ, İ. (2008). Hemodiyaliz Hastalarındaki Depresiflik Düzeyinin Yordanmasında Kontrol Odağı, Öğrenilmiş Güçlülük ve Sosyotropi-Otonomi, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(1): 19-28.

Beck, R., Taylor, C., Robbins, M. (2003). Missing Home: Sociotropy and Autonomy and Their Relationship to Psychological Distress and Homesickness in College Fresmn, Anxiety, Stres and Coping,16(2): 155-156.

Bernardi, R.A. (2001). A Theoretical Model for The Relationship Among Stres, Locus of Control and Longevity. *Business Forum*, 26, 27-33.

Bubenzer, D.L. and West, J.D. (1993). *Counselling couples*. London: Sage.

Budak, S. (2005). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Burke, J.P. (1983). Rapprochement of Rotter’s social leraning theory with self esteem constructs. *Social Behavior and Personality*, 11(1), 81-91.

Burger, J. (2006). *Kişilik*. 1. Basım. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Buss, A. H. (1991). The EAS theory of temperament. In J. Strelau and A. Angleitner (Eds), Explorations in temperament (pp. 43-60). London: Plenum.

Buss, A.H., Plomin, R. (1984). Temperament: Early developing personality traits. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Buss, A.H., Plomin, R. (1986). The EAS approach to temperament. In R. Plomin and J. Dunn (Eds.), The study of temperament: Changes, continuities and challenges (pp. 67-79). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Buss, D.M. (1991). Evolutionary personality psychology. *Annual Review of Psychology*, 42, 459-491.

Buss, D.M. (1995). Evolutionary psychology: A new paradigm for psychological science. *Psychological Inquiry*, 6, 1-30.

Buss, D.M. (1997). Evolutionary foundations of personality. In R. Hogan, J. Johnson, S. Briggs (Eds.), *Handbook of personality psychology* (pp. 317-344). San Diego, CA: Academic Press.

Buss, D.M., Haselton, M. G., Shackelford, T. K., Bleske, A. L., Wakefield, J. C. (1998). Adaptations, exaptations, and spandrels. *American Psychologist*, 53, 533-548.

Cattell, R.B. (1964). Objective personality tests: A reply to Dr. Eysenck, *Occupational Psychology*, 38: 69-86.

Ceylan, M. (2009). *Rekreasyonel Uçurtma Sörfü ve Rüzgar Sörfü Yapan Bireylerin Atılganlık, Tükenmişlik, Depresyon, Öfke, Sosyotropi ve Otonomi Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Muğla Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla.

Clark, D.A., Oates, T. (1995). Daily hassles, major and minor life events, and their interaction with sociotropy and autonomy, *Behavior research and therapy*, 33(7); 819-823.

Cooper, H. (1998). The happy personality: A meta-analysis of 137 personality traits and subjective well-being, *Psychological Bulletin*, 124: 197-229.

Costa, P.T., Jr., McCare, R.R. (1985). *The NEO personality inventory manual*, Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.

Coşkun, T.A. (2012) Adet Öncesi Gerginlik Sendromu ile Ruh Sağlığı, Stres, Sosyo-ekonomik Düzey, Vücut Algısı ve Kontrol Odağı Arasındaki İlişkiler, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Conley, J.J. (1984). Longitudinal consistency of adult personality: Self-reported psychological characteristics across 45years. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47, 1325-1333.

Conley, J.J. (1985). Longitudinal stability of personality traits: A multitrait- multimethod-multioccasion analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49, 1266-1282.

Cüceloğlu, D. (1991). İnsan ve Davranışı. 23. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çağ, P; Yıldırım, İ. (2013). Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2013, 4(39), 13-23.

Çakır, Z. (2013). Kadın Üniversite Öğrencilerinde Yeme Tutumlarının Mükemmeliyetçilik, Sosyotropi-Otonomi, Üstbilişler, Duygulara İlişkin İnançlar, Duygusal Zorlanmaya Toleranssızlık ve Kaçınma ile İlişkisi: Yatkınlaştırıcı ve Sürdürücü Faktörlere Dayalı Bir Model Önerisi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Çam, O., Engin, E. (2006). Psikiyatri Kliniğinde Çalışan Hemşirelerde Farkındalık Eğitiminin Bireysel Performans Standartlarına Etkisi, *Anatolian Journal of Psychiatry*, 7: 28-91.

Çaylı, B. (2013). Kontrol Odağı- İş Tatmini İlişkisi ve Örgütsel Adalet Algısının Aracı Etkisi. Balıkesir Üniversitesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.

Çelik, E. (2009). Evli Öğretmenlerin Bağlanma Stilleri, Denetim Odağı ve Bazı Nitelikleri Açısından Evlilik Uyum Düzeylerinin İncelenmesi. Anadolu Üniversitesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.

Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin Yetkinlik İnançları ile Depresyon, Benlik Saygısı, İç-Dış Kontrol odağı, Sürekli Öfke ve Öfke Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmış Doktora Tezi. Mersin Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin.

Çetin, A. (2008). Yaşlılarda Sosyotropi- Otonomi Kişilik Özellikleri ile Depresyon. Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Dağ, İ. (1990). Kontrol Odağı, Stresle Başa Çıkma Stratejileri ve Psikolojik Belirti Gösterme İlişkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, H.Ü. Sosyal Bilimler Enst., Psikoloji Anabilim Dalı.

Dağ, İ. (1991). Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeğinin Üniversite Öğrencileri İçin Güvenirliği ve Geçerliği. Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü. Psikoloji Dergisi. Cilt:7, Sayı:26.

Dağ, İ. (2002). Kontrol Odağı Ölçeği (KOÖ): Ölçek Geliştirme, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. Türk Psikoloji Dergisi, 17(49), 77-90.

Demir, İ. (2009). 'Evlilik İlişkilerine Farklı Bir Yaklaşım: Bağlanma Kuramı'', H. Yavuzer, E.(Editör), (2009), Evlilik Okulu, (3.baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.

Dill, K.E., Anderson, C.A., and Anderson, K.B. (1997). Effects of aggressive personality on social expectations and social perceptions. Journal of Research in Personality, 31, 272-292.

Doğan, H. (2010). Evli Bireylerin Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özellikleri ile Evliliklerinde Çatışma Yaşama Durumları Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.

Doherty, W.J. and Ryder, R.D. (1979). Locus of control, interpersonal trust, and assertive behavior among newlyweds [Elektronik Version]. Journal of Personality and Social Psychology, 37(12), 2212-2220.

Efe, E. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçme Eğilimleri. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Erişti, A. (2010). Bağlanma Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. Ege Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., Alpkan, R. (2005). Evlilik Uyumu. Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 12. Psikiyatri Servisi.

Ersanlı, K., Kalkan, M. (2008). Evlilik İlişkilerini Geliştirme Kuram ve Uygulama, (1.baskı), Ankara: Nobel Yayıncılık.

Erol, A., Toprak, G., Yazıcı, F., Erol, S. (2009). Üniversite Öğrencilerinde Yeme Bozukluğu Belirtilerini Yordayıcı Olarak Kontrol Odağı ve Benlik Saygısının Karşılaştırılması. Klinik Psikiyatri 2000;3:147-152.

Eysenck, H.J. (1990). Biological dimensions of personality. In L. Pervin (Ed.), Handbook of personality theory and research. New York: Guilford.

Fairbrother, N., Moretti, M. (1998). Sociotropy, Autonomy And Self-Discrepancy: Status In Depressed, Remitted Depressed And Control Participants, Cognitive Therapy And Research, 22(3): 279-296.

Ersanlı, K. (1990). ‘‘Aile İçi İlişkilerin Dayandığı Psikolojik Temeller’’, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Samsun.

Feldman, R.S. (1989). Adjustment Applying Psychology in a Complex World, USA: McGraw-Hill.

Fischer, A.R., Jome, L. M., Atkinson, D. R. (1998). Reconceptualizing multicultural counseling: Universal healing conditions in a culturally specific context. Counseling Psychologist, 26, 525-588.

Freud, S. (1886-1936/1964). The complete psychological works of Sigmund Freud (Vols. 1-24). London: Hogarth.

Galejs, I. and Pease, D. (1986). Parenting beliefs and locus of control orientation. The Journal of Psychology, 120(5), 501-510.

Geçtan, E. (1993), Psikanaliz ve Sonrası, (7.baskı), İstanbul: Remzi Kitapevi.

Goldberg, E. (1990). Contemporary Neuropsychology and The Legacy of Luria, Hillside- London: Lawrence Erlbaum.

Gökmen, A. (2001). ‘‘Evli Eşlerin Birbirlerine Yönelik Kontrolçülük ve Bağımlılık Algılarının Evlilik Doyumu Üzerindeki Rolü’’, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi: Ankara.

Gökpınar, F. (2011). Cinsel Travma Yaşantısı Olan Kadınların Kontrol Odağı İnançları ile Sürekli Öfke ve Öfke Tarzları Arasındaki İlişki. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi.

Gül, G. (2009). ‘‘Aile ve Evlilik Kurumu’’, H. Yavuzer, E.(Editör), (2009), Evlilik Okulu, (3.baskı), İstanbul: Remzi Kitapevi.

Gündüz, Z. (1986). Okul Başarısı ve Ortaokul Birinci Sınıf Öğrencilerinde Denetim Odağı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hortaçsu, N. (1991). ‘‘Evlilik ve Boşanma Nedenlerine Verilen Önemi Etkileyen Faktörler Olarak Değerlendirme Yaklaşımı, Cinsiyet ve Medeni Durum’’. Aile ve Toplum Dergisi, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Yıl:1, Cilt: 1, S:1, s:35, Mart.

Hovardaoğlu, S. (1996). ‘‘Evlilik İçin Karşılaştırma Düzeyi Ölçeği (EDKÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması’’, Türk Psikoloji Dergisi, 11, S.38, s. 66-77.

Kabakçı, E. (2001). ‘‘Üniversite Öğrencilerinde Sosyotropik/Otonomik Kişilik Özellikleri, Yaşam Olayları ve Depresif Belirtiler’’, Türk Psikiyatri Dergisi, 12(4): 273-282.

Kangallı, P. (2005). Sivas İli Hastanelerinde Çalışan Hemşirelerin Otonomi Düzeyleri ve Otonomiye Etkileyen Mesleki ve Kurumsal Faktörlerin İncelenmesi. Cumhuriyet Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.

Kaval, K. (2001). 12 Yaş Çocuklarında Denetim Odağını Etkileyen Bazı Değişkenlerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Kaya, N., Aştı, T., Acaroğlu, R., Kaya, H. ve Şendir, M. (2006). C. Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 2006, 10(3).

Kelly, G. A. (1955). The Psychology of Personal Constructs. New York: Norton

Keskin, G., Yıldırım, G.Ö. (2008) Yapısalcı Yaklaşım Normlarında Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme, Otonomi, Çoklu Zeka Durumlarını Değerlendirmesi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(16): 67-88.

Korkut, F. (1991). Yetiştirme Yurdundaki Öğrencilerle, Gestalt Yaklaşımına Dayalı Olarak Yapılan Bireysel Danışmanın Sürekli Kaygı ve Denetim Odağı Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Küçükkaragöz, H. (1998). İlkokul Öğretmenlerinde Kontrol Odağı ve Öğrencilerinin Kontrol Odağının Oluşumuna Etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Landis, J.T (1975). Personal Adjustment, Marriage and Family. (6th ed) New Jersey: Prentice Hall Inc.

Lefcourt, H.M. (1972). Recent Developments in the Study of Locus of Control. In B. A. Maher (Ed.), Progress in Experimental Personality Research (Vol.6), N. Y.: Academic Press.

Lefcourt, H. M. (1981). Research With The Locus of Control Construct. (Vol.1) N. Y.: Academic Press.

Leung, S.M. Bozionelos, N. (2004). Five Factor Model Traits and The Prototypical Image of The Effective Leader in The Confucian Culture, Employee Relations, 26: 62-71.

Lewis-Fernandez, R., Kleinman, A. (1994). Culture, Personality, and Psychopathology. Journal of Abnormal Psychology, 103, 67-71.

Liewelleyn, D., Wilson, K. M. (2003). The Controversial Role of Personality Traits in Entrepreneurial Psychology, Education + Training, 45(6): 341-345.

Lunenburg, F. and Cadavid, V. (1992) Locus of Control, Pupil Control İdeology and Dimentions of Teacher Burnout [Elektronik Version]. Journal of Instructional Psychology, 19(1), 13-22.

Lynch TR, Robins CJ, Morse JQ , (2001), Couple Functioning in Depression: The Roles of Sociotropy and Autonomy, J Clin Psychol, 57:93-103.

Lynn, R., & Martin, T. (1995). National Differences for Thirty-Seven Nations in Extraversion, Neuroticism, Psychoticism and Economic, Demographic and Other Correlates. Personality Individual Differences, 19, 403-406.

Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality*. (2nd ed.). New York: Harper & Row.

Mayer, J. D. (1998). A systems framework for the field of personality. *Psychological Inquiry*, 9, 118-144.

Mezirciyan, L. (2013). 3-6 Yaş Döneminde Okulöncesi Eğitime Gitme ile Ergenlerdeki Otonomi-Sosyotropi, İç Odaklılık-Dış Odaklılık ve Benlik İmgesi Arasındaki İlişki. Haliç Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul

Murray, H. A. (1938). *Explorations in Personality: A Clinical and Experimental Study of Fifty Men of College Age*. New York: Oxford University Press.

McAdams, D. P., and Emmons, R. A. (Eds.). (1995). Levels and Domains in Personality. *Journal of Personality*, 63(3).

McBride, C., Bacchioni, R., Bagby (2005), "Gender Differences in The Manifestation of Sociotropy and Autonomy Personality Traits", *Journal of Abnormal Psychology*, 129-136.

Miller, P.C., Lefcourt, H.M., Holmes, J.G., Ware, E.E. and Saleh, W.E. (1986). Marital Locus of Control and Marital Problem Solving [Elektronik Version]. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(1), 161-169.

Mlott, S.R. and Lira, F.T. (1977). Dogmatizm, Locus of Control, and Life Goals in Stable and Unstable Marriages [Elektronik Version]. *Journal of Clinical Psychology*, 33(1), 142-146.

Myers, S.M. and Booth, A. (1999). Marital Strains and Marital Quality: The Role of High and Low Locus of Control [Elektronik Version]. *Journal of Marriage and the Family*, 61(2), 423-436.

Norman, W.T. (1963). Toward an Adequate Taxonomy of Personality Attributes: Replicated Factor Structure in Peer Nomination Personality Ratings, *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 66:574-583.

Okozaki, S. (1997). Sources of ethnic differences between Asian American and White American college students on measures of depression and social anxiety. *Journal of Abnormal Psychology*, 106, 52-60.

Otacıoğlu, S.G. (2008). M¼zik Öğretmenlerinin Sosyotropik ve Otonomik Kişilik Özellikleri ile Depresyon Düzeyleri Üzerine İlişkisel Bir Araştırma, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(1): 35-50.

Önder (2012) Meme Kanseri Hastalarında Temel Kişilik Özellikleri Travma Sonrası Gelişme ve Kontrol Odağı Travma Sonrası Gelişme İlişkilerinde Baş Etme Yöntemlerinin Aracı Rolü. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Ören, N. (1991). Denetim Odağı ve Kendini Kabul Arasındaki İlişkiler. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. Cilt:1, Sayı: 2.

Özbalcı, N. (2009), ‘‘Evlilik Öncesi İlişkiler’’, H. Yavuzer, E.(Editör), (2009), Evlilik Okulu, (3.Baskı), İstanbul: Remzi Kitapevi.

Özğüven, İ.E. (2000). Evlilik ve Aile Terapisi. PDREM Yayınları, Ankara.

Özğüven, İ.E. (2001). Ailede İletişim ve Yaşam, Ankara: PDRM Yayınları.

Özlale, Y. (1999). Üniversite Öğrencilerindeki Depresif Semptomalojinin Yordanmasında Stresli Yaşam Olaylarının, Sosyal Desteğin ve Kontrol Odağının Önemi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Özüğurlu, K. (1990). *Evlilik raporu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Petit, E.J. and Bloom, B.L. (1984). Whose Decision Was in The Effects of İniator Status on Adjustment to Marital Disruption [Elektronik Version]. Journal of Marriage and The Family, 46(3), 587-595.

Roberts, B., and Hogan, R. (2001). Personality Psychology in The Workplace. Washington, DC: American Psychological Association.

Robins, C., Luten, A.G. (1991), ‘‘Sociotropy and Autonomy: Differential Patterns of Clinical Presentation in Unipolar Depression’’, Journol of abnormal psycholoj, 74-77.

Rotter, J.B. (1954). Social learning and clinical psychology. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Rotter, J.B. (1966). Generalized Expectancies for Internal and External Control of Reinforcement. *Psychological Monographs*, 80, 1-28.

Rotter, J.B., Chance, J.E. ve Phanes, G.J. (1972). Applications of a social learning theory of personality. Newyork: Rinerhard and Winston Inc.

Rotter, J.B. (1975). Some Problems and Misconceptions Related to the Construct of Internal vs. External Control of Reinforcement. / . of Consulting and Clinical Psych., 40, 313-321.

Ryckman, M.R. (1982). Theories of Personality, 2nd. Ed., Brooks-Cole, Monterey, CA.

Sarason, I.G., Sarason, B.R., Pierce, G.R. (Eds). (1996). The Future of Personality [Special issue]. *Journal of Research in Personality*, 30(3).

Savaşır, I., Şahin, N. (1997). ‘‘Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler’’, *Türk Psikologlar Derneği Yayınları*, No:9, Ankara.

Salili, F. (1994). Age, Sex, and Culturel Differences in The Meaning and Dimensions of Achevement. *Personality and Social Psychology Bulettin*, 20, 635-648.

Sato, T., McCann, D. (1998). Invidual Difference in Relatedness and Individuality: An Exploration of Two Constructs, *Perls Indiv Differ* 24: 847-859.

Sato, T., McCann, D. (2007). Sociotropy-Autonomy and İnterpersonal Problems, Depression and Anxiety 24: 153-162.

Scanzoni, J. ve Arnett, C. (1987). Enlarging The Understanding of Marital Commitment Via Religious Devoutness, Gender Role Preferences, and Locus of Marital Control [Elektronic Version]. *Journal of Family Issues*, 8(1), 136-156.

Selçuk, Z. (1996). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Pegem AYayıncılık.

Sergici, M. (2013). Sigara İçen Üniversite Öğrencilerinde Kontrol Odağı ile Sosyotropi-Otonomi Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Seren, Ş. (1998) Hemşirelerin Otonomi Düzeylerinin Belirlenmesi ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Sert-Ağır, M. (1994). Normal Lise ile İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Denetim Odakları Üzerinde Bir İnceleme.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Scheidler, J. A. (2008). Effects of perceived stres and perceived social support on marital satisfaction in doctoral students. Doctoras dissertation, Walden University, Washington, USA.

Silvester, J., Gough, M. F., Anderson, N. R. and Mohamed, A. R. (2002). Locus of Control, Attributions and Impression Management in the Selection Interview. Journal of Occupational and Organizational Psychology, 75, 59-76.

Skinner, E.A. (1996). A guide to constructs of control .Journal Personality and Social Psychology, 71, 549-570.

Solmuş, T. (2004). İş Yaşamı, Denetim Odağı ve Beş Faktörlük Kişilik Modeli. Türk Psikoloji Bülteni, 10, 196-205.

Stricland, B.R. (1977). -Internal-External Control of Reinforcement- In T. Blass (ed). Personality Variables in Social Behavior. Hills dale, New Jersey.

Stricland, B.R. (1989). Internal-External Control Expectancies: From Contingency to Creativity.American Psychologist, 44, 1-12.

Stephens, W. (1971). The family in crisis: culturel perspective. New York: Holt.

Sulu, H. (2007). Resmi Ve Özel İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin İş Tatminleri İle Denetim Odağı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

Şenel, B.G. (2013). Alkol Sorunu Yaşayan ve Yaşamayan Bireylerin Suçluluk Utanç Duyguları, Stresle Başa Çıkma Tarzları ve İç-Dış Kontrol Odağı Açısından Karşılaştırılması. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şenel, H.G. (2009). ‘‘Eş Seçimi Kararı, H. Yavuzer, E.(Editör), (2009), Evlilik Okulu, (3.baskı), İstanbul: Remzi Kitapevi.

Taş, İ. (2011). Öğretmenlerde Yaşamın Anlamı, Yaşamın Doyumu, Benlik Saygısı, İyimserlik ve Kontrol Odağının İncelenmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya:Sakarya Üniversitesi.

T.M.K. (1985). Yayımlandığı R. Gazetenin Tarihi: 7.11.1985, No: 18921, Yayımlandığı Düsturun Tertibi:5 (25),1039.

Tokmak, İ.; Turgut, H.; Öktem, Ş. Turizm ve Otelcilik Öğrencilerinin Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özelliklerinin İletişim Becerilerine Etkisi. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Cilt 24, Sayı 1, Bahar: 83 - 95, 2013.

Tosyalı, M. (2010). Evli Bireylerde Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özellikleri, Empati ve Mutluluk Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmış Yüksek lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Triandis, H.C. (1989). The self and social behavior in differing cultural contexts. Psychological Review, 96, 506-250.

Triandis, H.C. (2001). Individualism-collectivism and personality. Journal of personality, 69, 907-924.

Tuarel-Kışlak, Ş. (1995). ‘‘Cinsiyet, Evlilik Uyumu, Depresyon İle Nedensel ve Sorumluluk Yüklemeleri Arası İlişkiler Üzerine Bir Araştırma’’, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi. Ankara.

Türkçapar, H. (2008). Bilişsel Terapi: Temel İlkeler ve Uygulama, 3. Baskı, Ankara. HYB Yayıncılık.

Ulupınar, Y. (2004). ‘‘Obez Hastaların Bağımlı-Özerk Kişilik Özelliklerinin ve Problem Çözme Yeteneklerinin Değerlendirilmesi’’, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.

Yeşilyaprak, B. (1988). Lise Öğrencilerinin İçsel ya da Dışsal Denetimli Oluşlarını Etkileyen Etmenler. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Yeşilyaprak, B. (1990). Denetim Odağının Belirleyicileri ve Değişimine İlişkin Araştırmalar: Bir Eleştirel Değerlendirme. Psikoloji Dergisi, 7(25), 41-52.

Yılmaz, A. (2001). Eşler Arasındaki Uyum: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar, Aile ve Toplum Eğitici Kültür ve Araştırma Dergisi, 4(4): 48-57.

Yılmaz, E. (2011). Benlik Saygısı, Kontrol Odağı ve Öğrenme Stillерinin Akademik Başarıya Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Kara Harp Okulu. Ankara.

Yüncü, Z., Azman, M., Çelik, Y., Aydın, C. (2006). “Ücretsiz Bağımlılık Danışma Hattının Dört Aylık Değerlendirilmesi. 3. Ulusal Bağımlılık Kongresi & Etkinlikleri Haftası”, 14-17 Aralık 2006-İstanbul. Kongre Özet Kitabı, s.58.

Williams, K. (2003). Has The Future of Marriage Arrived A Contemporary Examination of Gender, Marriage and Psychological Well-Being. Journal of Health and Social Behavior, 44, 470-487.

Winnicott, DW. Oyun ve Gerçeklik (Çeviri. T Birkan). İstanbul, Metis Yayınları, 1998.

Zelli, A., Cervone, D., Huesmann, L. R. (1996). Behavioral Experience and Social İnference: Individual Differences in Aggressive Experience and Spontaneous Versus Deliberate Trait İnference. Social Cognition, 14, 165-190.

EKLER

EK 1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Anketi Cevaplayan Kişinin:

Cinsiyeti : Kadın Erkek

Yaşı : 20-25 26-30 31-35 36-40 41-45
46 ve +

Eğitim durumunuz nedir?

Okuryazar değil Ortaokul mezunu
Okuryazar Lise mezunu
İlkokul mezunu Yüksek okul/Üniversite
Diğer (.....) mezunu

Eşinizin eğitim durumu nedir?

Okuryazar değil Ortaokul mezunu
Okuryazar Lise mezunu
İlkokul mezunu Yüksek okul/Üniversite
Diğer (.....) mezunu

Mesleğiniz nedir?

Kamu personeli.....(belirtiniz)
Ev hanımı
Serbest meslek.....(belirtiniz)
Diğer.....(belirtiniz)
İşsiz

Medeni durumunuz nedir?

Her iki nikâhı da var.
Nikâhsız, birlikte yaşıyor.
Sadece resmi nikâhı var.
Boşanmış/Dul.
Sadece imam nikâhı var.

Nikâhlı birlikte yaşamıyor.
Diğer (.....)

Eşinizle hangi usulle evlendiniz?

Anlaşarak Görücü usulüyle Diğer.....

Evlilikte kaçınıcı yılınız? (.....)

Kaçınıcı evliliğiniz?

İlk evliliğim İkinci evliliğim Diğer.....

Çocuğunuz varsa sayısını belirtiniz.

1-2 3-4 5 ve +

EK 2:

SOSOTÖ

Bu ölçek, insanların insanlarla olan etkileşim biçimini/tarzını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Lütfen aşağıdaki cümlelerin her birini okuduktan sonra, o cümlenin sizin kişiliğinizi ne ölçüde tanımladığını değerlendirin ve yanındaki uygun yeri işaretleyin. Bu davranışların “doğru” ya da “yanlış” diye bir değerlendirmesi yoktur. Size uygun olan seçeneklere (X) işareti koymanız yeterlidir. *Aşağıda verilen ifadeler ile ilgili yan tarafta verilen noktalı yere size uygun olanını aşağıdaki numaralandırmalardan uygun olanını seçip yazınız.*

1.Hiç tanımlamıyor

2.Biraz tanımlıyor

3.İyi tanımlıyor

4. Oldukça iyi tanımlıyor

5. Çok iyi tanımlıyor

1. Kendimi diğer insanlara hep iyi davranmak zorundaymış gibi hissederim....
2. Özgür ve bağımsız olmak benim için çok önemlidir....
3. İyi bir iş yaptığımda bunu benim bilmem, başkalarının bilmesinden daha önemlidir....
4. Yaşadığım güzel olayları başka insanlarla paylaştığımda o olaylar bana daha güzel gelir....
5. Diğer insanların duygularını incitmekten korkarım....
6. İnsanlar benim davranışlarımı ya da yaptığım işleri yönetmeye kalkarlarsa rahatsız olurum....
7. İnsanlara “hayır” demek bana zor gelir....
8. Hafta sonlarında başkalarıyla birlikte olacağım bir etkinlik planlamazsam kendimi kötü hissederim....
9. Bir grubun üyesi olmaktansa, kendine özgü bir birey olmayı daha değerli görürüm....
10. Kendimi hasta hissettiğim zaman yalnız kalmayı tercih ederim....
11. İnsanlar zayıf yönlerimi, hatalarımı bilirlerse, beni sevmeyecekler diye endişelenirim....
12. Bir konuda kendimi haklı görüyorsam, başkalarının hoşuna gitmese de düşünce ve duygularımı açıkça söylemekten çekinmem....
13. Misafirlikteyken sadece oturup konuşmaktan rahatsız olurum. Bunun yerine, bir şeyler yapmayı isterim....
14. Bir işte insanın kendi amaçlarına ve standartlarına ulaşması, diğer insanların koyduğu standartlara ulaşmasından daha önemlidir....
15. Diğerlerini memnun etmek için kendime ters düşen işler yapmam....
16. Yalnız başıma uzun yürüyüşler yapmaktan hoşlanırım....

17. Diğer insanların beni sevmeleri, önemli başarılar elde etmemden daha önemlidir....
18. Bir lokantada kendi başıma akşam yemeği yemek beni rahatsız eder....
19. Hayatımdaki bir insanın bana gerçekten ilgi duyduğunu hissetmezsem yaptığım işlerden zevk almam....
20. Bir şey yapmaya karar verirken başka kişilerin düşüncelerinden etkilenmem....
21. Kalkıp istediğim yere gidebilme özgürlüğüne sahip olmak benim için çok önemlidir....
22. İşimde başarılı olmak, benim için arkadaş edinmekten daha önemlidir....
23. Duygularımı kontrol altında tutmanın önemli olduğuna inanırım....
24. Diğer insanların yanımdayken, benden ne beklediklerinden emin olmazsam rahatsız olurum....
25. Diğer insanlara yardım etmeyi, onların bana yardım etmelerinden daha rahat kabul ederim....
26. İlk defa gideceğim bir yeri tek başıma ziyaret etmek, benim için eğlenceli olmaz....
27. Eğer bir arkadaşım beni uzun süre aramazsa, beni unuttuğunu düşünerek endişelenirim....
28. Diğer insanlarla yakın ilişkiler içinde olmaksızın, sürekli çalışıp iş çıkarmak benim için daha önemlidir....
29. Beni sevmediklerini bildiğim insanların yanında rahatsız olurum....
30. Bir amaç benim için önemliyse, diğer insanları rahatsız etse bile o amaca ulaşmaya çalışırım....
31. Sevdiğim insanlardan ayrı olmak benim için zordur....
32. Bir amaca ulaştığım zaman insanlardan gelecek övgülerden çok, o amaca ulaşmaktan ötürü memnunluk duyarım....
33. Diğer insanların hoşlanmayacağını düşünerek söyleyeceğim şeyleri dikkatlice seçerim....
34. Geceleri evde tek başıma kaldığımda, kendimi yalnız hissederim....
35. Sık sık ailemi ya da arkadaşlarımı düşündüğümü fark ederim....
36. Kendi planlarımı kendim yapmayı tercih ederim, böylece diğerleri tarafından kontrol edilmem....
37. Çevremde başka insanların olmasına ihtiyaç duymadan, bütün bir gün rahatça tek başıma kalabilirim....
38. Biri benim dış görünüşümü eleştirdiğinde, diğer insanların da beni çekici bulmayacaklarını düşünürüm....
39. Bir işi bitirmek, insanların o konuda nasıl tepki göstereceklerini düşünüp endişelenmekten daha önemlidir....
40. Boş zamanlarımı diğer insanlarla birlikte geçirmekten hoşlanırım....
41. Özel hayatıma karışıldığını düşündüğüm için, özel soruları yanıtlamayı sevmem....
42. Bir sorunum olduğunda, başkalarının beni etkilemelerine izin vermektense, sorunu kendi başıma düşünüp bir çözüm bulmayı tercih ederim....
43. İnsanlar kişiler arası ilişkilerde genellikle, birbirlerinden çok şey beklemektedirler....
44. Yeni tanıştığım bir kişinin beni beğendiğini ya da sevdiğini anlayamazsam rahatsız olurum....

45. Diğer insanların hedeflerini kabul etmektense, kendi hedeflerimi ve standartlarımı kendim belirlemeyi tercih ederim....
46. Başkalarını rahatsız ettiğimi düşünmek bana kaygı verir....
47. Diğerleri tarafından beğenilip/sevilmek ve onaylanmak benim için önemlidir....
48. Bir işi bitirmek, bana göre o iş için verilecek ödülde daha zevklidir....
49. Diğer insanlarla yakın ilişkiler kurduğumda kendimi emniyette hissedirim....
50. Diğer insanlarla beraber olduğumda, onların benimle birlikte olmaktan hoşlanıp hoşlanmadıklarını anlamak için ipuçları ararım....
51. Yalnız başıma uzaklara gidip, yeni yerler keşfetmeyi, araştırmayı severim....
52. Herhangi bir kişinin bana kızdığını düşünsem de özür dilemek istemem....
53. Başıma tatsız bir olay gelirse, başvuracağım bir yakınımın olduğundan emin olmak isterim....
54. Uzun bir toplantıda sonuna kadar oturmak zorunda kalırsam, kendimi hapsedilmiş gibi hissedirim....
55. İnsanların benim özel hayatıma ait konularda soru sormalarından ya da fikir vermelerinden hoşlanmam....
56. Diğerlerinden farklı olmak beni rahatsız eder....
57. Bence bir hapisanede bulunmanın en zor yanı, özgürce dolaşamamaktır....
58. Yaşlanmanın en kötü yanı yalnız kalmaktır....
59. Sevdiğim bir insanın öleceğini düşünerek çok endişelenirim....
60. Diğer insanlar beni reddedecek olsa bile haklarımı savunmaya devam ederim....

EK 3:

RİDKOÖ

Bu anket, bazı önemli olayların insanları etkileme biçimini bulmayı amaçlamaktadır. Her maddede ‘a’ ya da ‘b’ harfleriyle gösterilen iki seçenek bulunmaktadır. Lütfen, her seçenek çiftinde sizin kendi görüşünüze göre gerçeği yansıttığınıza **en çok inandığınız cümleyi (yalnız bir cümleyi) seçiniz ve bir yuvarlak içine alınız.**

Seçiminizi yaparken, seçmeniz gerektiğini düşündüğünüz veya doğru olmasını arzu ettiğiniz cümleyi değil, gerçekten daha doğru olduğuna inandığınız cümleyi seçiniz. Bu anket kişisel inançlarla ilgilidir; bunun için ‘doğru’ ya da ‘yanlış’ cevap diye bir durum söz konusu değildir.

Bazı maddelerde her iki cümleye de inandığınızı ya da hiçbirine inanmadığınızı düşünebilirsiniz. Böyle durumlarda, size en uygun olduğuna inandığınız cümleyi seçiniz. Seçim yaparken her bir cümle için bağımsız karar veriniz; önceki tercihlerinizden etkilenmeyiniz.

1. a. Ana babaları çok fazla cezalandırdıkları için çocuklar problemlili oluyor.
b. Günümüz çocuklarının çoğunun problemi, ana-babaları tarafından aşırı serbest bırakılmalarıdır.
2. a. İnsanların yaşamındaki mutsuzlukların çoğu, biraz da şansızlıklarına bağlıdır.
b. İnsanların talihsizlikleri kendi hatalarının sonucudur.
3. a. Savaşların başlıca nedenlerinden biri, halkın siyasetle yeterince ilgilenmemesidir.
b. İnsanlar savaşı önlemek için ne kadar çaba harcarsa harcasın, her zaman savaş olacaktır.
4. a. İnsanlar bu dünyada hak ettikleri saygıyı er geç görürler.
b. İnsan ne kadar çabalarsa çabalasın ne yazık ki değeri genellikle anlaşılamaz.
5. a. Öğretmenlerin öğrencilere haksızlık yaptığı fikri saçmadır.
b. Öğrencilerin çoğu, notlarının tesadüfî olaylardan etkilendiğini fark etmez.
6. a. Koşullar uygun değilse insan başarılı bir lider olamaz.
b. Lider olamayan yetenekli insanlar fırsatları değerlendirememiş kişilerdir.
7. a. Ne kadar uğraşsanız da bazı insanlar sizden hoşlanmazlar.
b. Kendilerini başkalarına sevdiremeyen kişiler, başkalarıyla nasıl geçinileceğini bilmeyenlerdir.
8. a. İnsanın kişiliğinin belirlenmesinde en önemli rolü kalıtım oynar.
b. İnsanların nasıl biri olacaklarını kendi hayat tecrübelerini belirler.
9. a. Bir şey olacaksa eninde sonunda olduğuna sık sık tanık olmuşumdur.

b. Ne yapacağıma kesin karar vermek kadere güvenmekten daima daha iyidir.

10.a. İyi hazırlanmış bir öğrenci için, adil olmayan bir sınav hemen hemen söz konusu olamaz.

b. Sınav sonuçları derste işlenenle çoğu kez o kadar ilişkisiz oluyor ki, çalışmanın anlamı kalmıyor.

11.a. Başarılı olmak çok çalışmaya bağlıdır; şansın bunda payı ya hiç yoktur ya da çok azdır.

b. İyi bir iş bulmak, temelde doğru zamanda doğru yerde bulunmaya bağlıdır.

12.a. Hükümetin kararlarında sade vatandaş da etkili olabilir.

b. Bu dünya güç sahibi birkaç kişi tarafından yönetilmektedir ve sade vatandaşın bu konuda yapabileceği fazla bir şey yoktur.

13.a. Yaptığım planları yürütebileceğimden hemen hemen eminimdir.

b. Çok uzun vadeli planlar yapmak her zaman akıllıca olmayabilir, çünkü birçok şey zaten iyi ya da kötü şansa bağlıdır.

14.a. Hiç bir yönü iyi olmayan insanlar vardır.

b. Herkesin iyi bir tarafı vardır.

15.a. Benim açımdan istediğimi elde etmenin talihle bir ilgisi yoktur.

b. Çoğu durumda, yazı-tura atarak da isabetli kararlar verebiliriz.

16.a. Kimin patron olacağı, genellikle, doğru yerde ilk önce bulunma şansına kimin sahip olduğuna bağlıdır.

b. İnsanlara doğru şeyi yaptırmak bir yetenek işidir; şansın bunda payı ya hiç yoktur ya da çok azdır.

17.a. Dünya meseleleri söz konusu olduğunda, çoğumuz anlayamadığımız ve kontrol edemediğimiz güçlerin kurbanıyızdır.

b. İnsanlar siyasal ve sosyal konularda aktif rol alarak dünya olaylarını kontrol edebilirler.

18.a. Bir çok insan rastlantıların yaşamlarını ne derece etkilediğinin farkında değildir.

b. Aslında 'şans' diye bir şey yoktur.

19.a. İnsan, hatalarını kabul edebilmelidir.

b. Genelde en iyisi insanın hatalarını örtbas etmesidir.

20.a. Bir insanın sizden gerçekten hoşlanıp hoşlanmadığını bilmek zordur.

b. Kaç arkadaşınızın olduğu, ne kadar iyi olduğunuza bağlıdır.

21.a. Uzun vadede, yaşamınızdaki kötü şeyler iyi şeylerle dengelenir.

b. Çoğu talihsizlikler yetenek eksikliğinin, ihmalin, tembelliğin ya da her üçünün birden sonucudur.

22.a. Yeterli çabayla siyasal yolsuzlukları ortadan kaldırabiliriz.

b. Siyasetçilerin kapalı kapılar ardında yaptıkları üzerinde halkın fazla bir kontrolü yoktur.

23.a. Öğretmenlerin verdikleri notları nasıl belirlediklerini bazen anlayamıyorum.

b. Aldığım notlarla çalışma derecem arasında doğrudan bir bağlantı vardır.

24.a. İyi bir lider, ne yapacaklarına halkın bizzat karar vermesini bekler.

b. İyi bir lider herkesin görevinin ne olduğunu bizzat belirler.

25.a. Çoğu kez başıma gelenler üzerinde çok az etkiye sahip olduğumu hissedirim.

b. Şans ya da talihin yaşamımda önemli bir rol oynadığına inanmam.

26.a. İnsanlar arkadaşça olmaya çalışmadıkları için yalnızdırlar.

b. İnsanları memnun etmek için çok fazla çabalamanın yararı yoktur, sizden hoşlanırlarsa hoşlansınlar.

27.a. Liselerde atletizme gereğinden fazla önem veriliyor

b. Takım sporları kişiliğin oluşumu için mükemmel bir yoldur.

28.a. Başıma ne gelmişse, kendi yaptıklarımıdır.

b. Yaşamımın alacağı yön üzerinde bazen yeterince kontrolümün olmadığını hissediyorum.

29.a. Siyasetçilerin neden öyle davrandıklarını çoğu kez anlayamıyorum.

b. Yerel ve ulusal düzeydeki kötü idareden uzun vadede halk sorumludur.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Uyruğu: T.C

Doğum Yeri: Kadıköy

Doğum Tarihi: 03.02.1989

EĞİTİM DURUMU

2012-2014 YÜKSEK LİSANS: HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ, KLİNİK PSİKOLOJİ

2007-2011 LİSANS: İSTANBUL BİLİM ÜNİVERSİTESİ, PSİKOLOJİ

İŞ DENEYİMİ

TEMMUZ 2011- KASIM 2011- ECOLE ANAOKULU

ARALIK 2011-KASIM 2012- ÖZEL GÜNEŞLİ EVREN ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ

EYLÜL 2013- HAZİRAN 2014- ÖZEL RENKLERİN ANAOKULU

KASIM 2013- HAZİRAN 2014- ÖZEL MİNİK KURBAĞA ANAOKULU

NİSAN 2013-EYLÜL 2014 PSİKOLİUM PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ve KOÇLUK MERKEZİ

NİSAN 2014-HALEN-İNVİVO PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK MERKEZİ

EKİM 2014-HALEN- AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI

PERSONAL INFORMATION

Nationality : Turkish

Place of date : Kadıköy

Birth of date : 03.02.1989

ACADEMIC EDUCATION

2012-2014 MASTER's DEGREE : Hasan Kalyoncu University , CLINICAL PSYCHOLOGY

2007-2011 UNDERGRADUATE : Istanbul Science University , PSYCHOLOGY

WORKING PLACES:

JULY 2011- NOVEMBER 2011- ECOLE KINDERGERTON

DECEMBER 2011-NOVEMBER 2012 - GÜNEŞLİ EVREN SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION CENTER

SEPTEMBER 2013- JUNE 2014- RENKLERİN KINDERGERTON

NOVEMBER 2013- JUNE 2014- MİNİK KURBAĞA KINDERGARTEN

APRIL 2013-SEPTEMBER 2014 PSIKOLIUM PSYCHOLOGICAL CONSUALING and COACHING CENTER

APRIL 2014 - NOW - INVIVO PSYCHOLOGICAL COUNSELING CENTER

OCTOBER 2014-NOW-MINISTRY OF FAMILY AND SOCIAL POLICY